

Dr. Abdul Gani, M.Pd.
Dr. Moh. Hafid Effendy, M.Pd.

**MERDEKA
BELAJAR**

Pangajhârân Bhâsa Madhurâ

Pornama È Pèngghir Sèrèng

Ka'angghuy Morèd SMA/MA Kellas XI

Aḡhâsar Kurikulum Merdeka
Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur

XI

GLOBAL OFFSET SEJAHTERA

Pangajhârân Bhâsa Madhurâ 11

Pornama è Pèngghir Sèrèng

Ka'angghuy Morèd SMA/SMK/MA Kellas 11

Angghidhân:

Dr. Abdul Gani, M.Pd.

Dr. Moh. Hafid Effendy, M.Pd.

Editor

Tim Penulis

Layout Isi

Hadi Wibowo

Romadhon

Desain Cover

Rahmat Mustofa Ridwan

Ilustrator

Tim Penerbit

Cetakan Pertama : Tahun 2025

ISBN :

978-623-8779-33-8 (no.jil.lengkap)

978-623-8779-35-2 (jil.2)

Tata letak buku ini menggunakan Program CorelDRAW X7, Adobe Photoshop CC

Font isi menggunakan Fira Sans (9-12pt)

Ukuran buku: 17,6 x 25 cm

vi + 122 halaman, ilustrasi

© Hak cipta dilindungi oleh undang-undang

Tidak dibenarkan mengutip, menjiplak, atau memfotokopi sebagian atau seluruh isi buku ini serta memperjualbelikannya tanpa izin tertulis dari Penerbit.

Undang-Undang Republik Indonesia Nomor 19 Tahun 2002 tentang Hak Cipta Pasal 72 Ketentuan Pidana Sanksi Pelanggaran.

1. Barang siapa dengan sengaja dan tanpa hak melakukan perbuatan sebagaimana dimaksud dalam Pasal 2 Ayat (1) atau Pasal 49 Ayat (1) dan Ayat (2) dipidana dengan pidana masing-masing paling singkat 1 (satu) bulan dan/atau denda paling sedikit Rp1.000.000,00 (satu juta rupiah), atau pidana penjara paling lama 7 (tujuh) tahun dan/atau denda paling banyak Rp5.000.000.000,00 (lima miliar rupiah).
2. Barang siapa dengan sengaja menyiarkan; memamerkan, mengedarkan, atau menjual kepada umum suatu ciptaan atau barang hasil pelanggaran Hak Cipta atau Hak Terkait sebagaimana dimaksud pada Ayat (1) dipidana dengan pidana penjara paling lama 5 (lima) tahun dan/atau denda paling banyak Rp500.000.000,00 (lima ratus juta rupiah).

Dhâdhâbuwân Pangangghit

Assalamu'alikum Wr. Wb.

Mamolan abdhina ngonjhukkaghi sokkor dâ' Allah Sè Maha Amorbhâ jhâghât, amarghâ buku Pangajhârân Bhâsa Daèrah Madhurâ kellas X kantos XII sè abhul-ombhul **“Pornama è Pèngghir Sèrèng”** ampon lastarè èpaterbi'.

Buku pangajhârân ka'dinto èsoston ka'angghuy ma-loma dâ' sadhâjâ morèd sè alâng-saghulung sareng bhâsa Madhurâ rè-saarèna. Bhâb ka'dinto sanget rajâ ghunana kaangghuy mertè bhuḍhâjâ Madhurâ, sabâb bhâsa ka'dinto mènangka bâi' dâlemma bhuḍâjâ. Manabi sadhâjâ ngangoḍâdhân ta' angghâḍhuwi ghuli enneng akadhi sè kasebbhut, madhââ rogina orèng Madhura.

Buku ka'dinto lastarè lèbât lalampa'an sè cokop abit, jhughâ bhinareng ka'addhreganna para Pangangghit sè ta' cokbâ asabbhil kantos lastarè, akor sareng ngen-angen sè èkamaksod. Pan-saponapan papangghiyân ampon è bâḍâ'âghi ka'angghuy ngaollè ngen-angenna kaulâ Panjhennengngan sadhâjâ.

Dhâsar panyosonan buku pangajhârân panèka maghut dâ':

1. Kurikulum Merdeka.
2. Pergub nomer 19 taon 2014 terbi' tangghâl 03 April 2014.
3. Pergub Nomer 36 taon 2024.

Nyoson buku pangajhârân ka'dinto sakalangkong bânnya' alangan sareng sangghâ roghina, è antarana amanca bânana logat/dialèk sareng èjhâân Madhurâ sè ampon èpaterbi' sareng Balai Bahasa Jhâbâ Tèmor taon 2011. Nangèng, ḍâri addrengnga para pangangghit, alhamdulillah sadhâjâna bisa kalampân kalabân saè.

Pongkasan bhântowan pamangghi para ghuru nyopprè sampornana èssèna buku ka'dinto è bingkèng arè sanget èkabhuto. Saka'dinto pamator, mator sakalangkong.

Wassalamu'alaikum Wr. Wb.

Sorbhâjâ, Februari 2025

Tim sè ngangghit

Capaian Pembelajaran dan Tujuan Pembelajaran

Elemen	Capaian Pembelajaran	Tugas Pembelajaran
Menyimak	Peserta didik mampu mengevaluasi dan mengkreasi informasi berupa gagasan, pikiran, perasaan, pandangan, arahan atau pesan yang akurat dari menyimak berbagai jenis teks karya sastra (<i>basa rinengga/ lalonget dan tembang macapat</i>) dalam bentuk visual dan audio visual. Peserta didik memahami dan mengidentifikasi ciri ragam bahasa dalam komunikasi sehari-hari.	Peserta didik memahami paparan dengan menghargai dan berlatih menilai/ mengkritisi paparan lisan teman.
		Peserta didik dapat memahami dan mengidentifikasi ciri ragam bahasa lisan dalam bermain drama atau dalam berkomunikasi sehari-hari melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mampu mengevaluasi dan mengkreasi informasi teks oca' lalongèt dan oca' pangalem dalam bentuk visual dan audio visual melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mampu mengevaluasi dan mengkreasi perbedaan teks sastra (oca' lalongèt, oca' pangalem) dan teks non sastra dalam bentuk visual dan audio visual dalam bentuk menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mampu mengevaluasi tembhâng macapat dalam bentuk visual dan audio visual melalui menjawab pertanyaan dengan tepat.
Membaca dan Memirs	Peserta didik mampu membaca dan merespon berbagai <i>artikel/ ghâncaran, wayang/ topèng dhâlâng, teks beraksara Jawa/ carakan Madura</i> dari teks visual dan audiovisual untuk menemukan makna yang tersurat dan tersirat. Peserta didik menginterpretasi informasi untuk mengungkapkan gagasan dan perasaan simpati, peduli, empati dan/ atau pendapat pro/ kontra dari teks visual dan audiovisual secara kreatif. Peserta didik menggunakan sumber lain untuk menilai akurasi dan kualitas data serta membandingkan isi teks, seperti dari buku, web, majalah, dan youtube.	Peserta didik dapat membaca dan merespon informasi untuk menemukan makna yang tersirat/tersurat dalam teks ghâncaran dan menyimpulkannya melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mengidentifikasi jenis teks ghâncaran secara mandiri dan tepat.
		Peserta didik mengidentifikasi struktur teks ghâncaran secara mandiri dan tepat.
		Peserta didik mampu membaca dan merespon teks <i>topèng dhâlâng</i> untuk menemukan makna yang tersurat dan tersirat.
		Peserta didik mampu membaca teks dialog cerita <i>topèng dhâlâng</i> dengan intonasi yang tepat sesuai isi teks.
		Peserta didik dapat menemukan informasi yang tersirat/tersurat teks drama menyimpulkannya melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik dapat memahami dan mengidentifikasi ciri ragam bahasa lisan dalam bermain drama atau dalam berkomunikasi sehari-hari melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mampu membaca dan merespon tata tulis carakan Madura dengan tepat melalui kegiatan menjawab pertanyaan.
		Peserta didik dapat membaca dan merespon informasi yang tersirat/tersurat teks carakan dan menyimpulkannya melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
		Peserta didik mampu membaca dan merespon tata tulis aksara rajâ, aksara sowara, aksara rêka'an carakan Madura dengan tepat melalui kegiatan menjawab pertanyaan.
		Peserta didik dapat membaca dan merespon informasi yang tersirat/tersurat teks carakan dan menyimpulkannya melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.

Berbicara dan Mempresentasikan	Peserta didik mampu menggunakan bahasa daerah untuk berkomunikasi dengan guru, teman sebaya dan orang lain dalam berbagai macam situasi dan tujuan. Peserta didik menggunakan bahasa daerah untuk merespon dan berkomunikasi berlandaskan sopan santun serta tata krama di lingkungan sekitar. Peserta didik dapat menggunakan ragam bahasa untuk komunikasi sehari-hari. Peserta didik menyajikan dan melagukan <i>tembang macapat</i> dengan <i>paugeran/gher-ogher</i> yang baik dan benar.	Peserta didik mampu mempresentasikan teks <i>ghâncaran</i> yang ditulis dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar sesuai dengan aturan <i>onġhâgghâ bhâsa</i>.
		Peserta didik mampu menemukan relevansi teks <i>topèng ġhâlâng</i> melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar.
		Peserta didik mampu menanggapi isi teks <i>topèng ġhâlâng</i> melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar.
		Peserta didik dapat menjelaskan isi drama dengan ringkas menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar sesuai aturan <i>onġhâgghâ bhâsa</i>.
		Peserta didik mampu mempresentasikan teks yang memuat <i>oca' lalongèt</i> dan <i>oca' lalongèt</i> yang telah ditulis dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar sesuai dengan aturan <i>onġhâgghâ bhâsa</i>.
		Peserta didik menyajikan dan melagukan <i>tembang Pucung</i> dan <i>tembhâng Sênom</i> dengan <i>gher-ogher laghu tembhâng</i> yang baik dan benar.
Menulis	Peserta didik mampu menulis gagasan, pikiran, pandangan, arahan atau pesan tertulis untuk berbagai tujuan secara logis, kritis, dan kreatif dalam bentuk <i>prosa/ ġhâncaran</i>), teks yang memuat <i>basa rinengga</i> dan <i>panayandra/ oca' lalongèt</i> dan <i>oca' pangalem</i>, <i>teks beraksara Jawa/ carakan Madura</i>. Peserta didik mampu menulis teks sastra dan non sastra menggunakan aplikasi digital aksara Jawa/ carakan Madura dan diterbitkan ke berbagai media baik cetak maupun online.	Peserta didik menulis teks <i>ghâncaran</i> yang bertema budaya atau kearifan lokal yang ada di daerah masing-masing dengan menggunakan struktur <i>ghâncaran</i>, ejaan yang baik dan benar.
		Peserta didik mampu menulis teks drama dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar.
		Peserta didik menulis teks carakan yang tema budaya yang baik dan benar sesuai tata cara menulis <i>carakan Madurâ</i>.
		Peserta didik menulis teks yang memuat <i>oca' lalongèt</i> dan <i>oca' pangalem</i> dengan ejaan yang baik dan benar.
		Peserta didik menulis teks carakan yang memuat <i>aksara rajâ</i>, <i>aksara sowara</i>, <i>aksara rêka'an</i> yang baik dan benar sesuai tata cara menulis <i>carakan Madhurâ</i>.
Profil Pelajar Pancasila	Beriman, bertakwa kepada Tuhan YME, dan berakhlak mulia	
	Bergotong Royong	
	Berkebinekaan global	
	Bernalar kritis	
	Berkebinekaan global	
	Mandiri	

Ëssèna Buku

Dhâðhâbuwân Pangangghit	iii
Capaian Pembelajaran dan Tujuan Pembelajaran	iv
Ëssèna Buku	vi
SEMESTER 1	
Bâbulângan 1	KABHUÐHÂJÂN (PUISI) _____ 1
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 2
	Panèlayan Bâbulângan 1 _____ 16
	Glosarium Parèbhâsan _____ 18
Bâbulângan 2	KEARIFAN LOKAL _____ 21
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 22
	Panèlayan Bâbulângan 2 _____ 38
	Glosarium Parèbhâsan _____ 40
Bâbulângan 3	KA'AGHÂMA'AN (PARÈTÈNG LAMPA, PIDATO) _____ 43
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 44
	Panèlayan Bâbulângan 3 _____ 58
	Glosarium Parèbhâsan _____ 60
Panèlayan Sumatif Semèster 1	_____ 62
SEMESTER 2	
Bâbulângan 4	BÂBURUGHÂN BECCÈ' (KÈJHUNG) _____ 67
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 68
	Panèlayan Bâbulângan 4 _____ 77
	Glosarium Parèbhâsan _____ 79
Bâbulângan 5	KESENIAN (TEMBHÂNG MACAPAT) _____ 81
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 82
	Panèlayan Bâbulângan 5 _____ 91
	Glosarium Parèbhâsan _____ 93
Bâbulângan 6	KEPAHLAWANAN _____ 95
	Sangghemman Mongghu Abâ' Dhibi' _____ 96
	Panèlayan Bâbulângan 6 _____ 106
	Glosarium Parèbhâsan _____ 108
Panèlayan Sumatif Semèster 2	_____ 110
Daftar Pustaka	_____ 115

Bâbulângan 1

KABHUDHÂJÂN

(PUISI)

Puisi panèka mênangka pakakas ka'angghuy
maḍâpa' èssèna pangghâliyân sareng
pamangghina pangangghit ḍâ' ka orèng laèn.
Pangangghit kèngèng ngajhâk ka'angghuy
mangallè panjhâjhâ. Kèngèng jhughân aparèng
onèng bhâb lalampa'an sè korang saè jhughân sè
èyangghep saè tor èndhâ jhughân rassa tarèsnana.

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Ngèrèng paḍâ maḍâpa' pamangghi kalabân bhâsa sè
èndhâ tor sè saè.

Tujuan Pembelajaran

1. Peserta didik mampu mengevaluasi berbagai gagasan dan pandangan berdasarkan kaidah logika berpikir dari menyimak puisi melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
2. Peserta didik mampu mengapresiasi gagasan dan pendapat untuk menanggapi teks puisi yang disimak dalam bentuk visual dan audio visual.
3. Peserta didik mampu membaca dan merespon teks puisi di media cetak dan elektronik melalui kegiatan menganalisis bāgiyānna puisi.
4. Peserta didik mampu membaca dan merespon teks puisi di media cetak dan elektronik melalui kegiatan menganalisis bhāsa dālem puisi.
5. Peserta didik mampu membaca puisi dengan baik dan benar.
6. Peserta didik mampu menulis teks puisi kona dan puisi anyar dengan kreatif.

A. Èyatorè Mèyarsa'aghi

1. Ponapa sampèyan onèng cem-macemma puisi?

2. Ponapa bhidhāna puisi Madhurā sareng puisi laènna?

Parlo Èkaghāli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍā'anna Sè Kobāsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhājhārbā'anna ghuru bhāb puisi. Oca' puisi panèka asalla ḍāri bhāsa Yunani èngghi panèka oca' poesis artèna abhāḍhi. Artè abāḍhi panèka aghānḍhu' maksot orèng ngangghit puisi èstona abāḍhi ghāmbhārān èssèna pangghaliyānna.

Angghidhān Puisi

1. Pokeddhā, puisi èngghi panèka ghāmbhārān èssèna pangghaliyān sareng pèkkèranna orèng sè ngangghit puisi sè abujut ca'-oca' sè saè. Èyangghep saè polana aghānḍhu' ghuru laghu sareng aghānḍhu' artè sè bānnya'. Pokeddhān puisi panèka ta' langgheng, namong abā-obā noro' obāna sareng macemma puisi.
2. Manabi orèng abāḍhi puisi panèka ta' èjhārbā'aghi lanjhang lèbār akadhiyā orèng abāḍhi ghāncaran. Ponapa'a bisaos sè èjhārbā'aghiyā ènyarèyaghi ca'-oca' sè rèngkes namong bānnya' parkara sè bisa èjhārbā'aghi. Ka'angguay parkara panèka èghuna'aghi oca' kèyasan sareng parlambhāng.
3. Kèyasan panèka artèna nyambhāt sèttong parkara kalabān sambhādhan sè laèn sè èyangghep paḍā otabā para' paḍā'ā. Opama orèng kembhār sè para' paḍā'ā tor malarat èsarè bhidhāna, èsambhāt akantha pèngang èsèbā' ḍuwā. Manabi parlambhāng panèka aghāntè sèttong parkara kalabān parkara sè laèn aghuna'aghi bhārāng.
Opama parlambhāng pramuka èngghi panèka tombuna nyèyor. Dhāddhi kèyasan panèka panèka aropa ca'-oca', manabi parlambhāng aropa bhārāng.
4. Puisi panèka mènangka angghidhān sastra sè palèng kona. Asabāb konana panèka tantona nombuwāghi cem-macemma puisi. Aḍhāsar ḍāri bākto angghidhānna, puisi panèka bāḍā sè kona bāḍā jhugā sè modèren. Puisi kona biyāsana ghi' apandhuman ka bānnya'na bhāris, ghuru sowara, sareng paddhā anḍheggān. Manabi puisi modèren ampon ta' apandhuman polè ka bānnya'na bhāris, ghuru sowara, sareng paddhā anḍheggān namong nojjhu ka artèna bisaoso.
5. Tatengngerra Puisi
 - a. Aghuna'aghi bhāsa sè èndhā. Bhāsa sè èndhā panèka aghānḍhu' ghuru laghu otabā ghuru sowara, ghuru sastra, sareng ghuru lumaksito. Ghuru laghu èngghi panèka vokal

sê paḍâ. Ghuru sastra êngghi panêka konsonan sê paḍâ. Ghuru lumaksito êngghi panêka ca'-oca' sê paḍâ.

- b. Aghuna'aghi ca'-oca' sê sakonè'.
- c. Ghâḍhuwân ma'na sê lèbâr sareng bânnya'.
- d. Aghânḍhu'pèghunana.

6. Macemna Puisi

Aḍhâsar jhâmanna ngangghit puisi èpantha dhâddhi ḍuwâ' macem, êngghi panêka puisi kona sareng puisi anyar. Dhinèng jhâjhârbâ'anna puisi sê ḍuwâ' macem kasebbhut kadhiyâ è bâbâ panêka.

a. Puisi Kona êngghi panêka puisi sê maghut ḍâ' atoran-atoran. Atoran ka'ḍinto è antarana:

- Bânnya'na bhâris è ḍâlem sèttong paddhâ anḍheggân.
- Ghuru laghuna.
- Bânnya'na keccap è bân-sabbân bhâris.
- Puisi bisa ayèssè bhâb aghâma, bhâb è sakobhengnoga, palegghirâ/ loco, otabâ carètana orèng kalonta.
- Ta'aracok sareng bhuḍhâjâ Êropa.

Cem- macemna puisi kona:

- Dhuwâ (jhâpa) êngghi panêka puisi sê èmaos ka'angghu kaparlowan sê ampon ètantowâghi, sabâb dhuwâ panêka èyangghep aghâḍhuwân komandhin.
- Pantun êngghi panêka macemna puisi sê aghânḍhu' sampèran otabâ bhit-bhidhân sareng èssèna è ḍâlem bhân-sabbhân paddhâ anḍheggân. È ḍâlem bhân-sabbhân paddhâ anḍheggânna hâḍhuwân empa' bhiri, ḍuwâ' abujud sampèran sareng ḍuwâ' bhiri abujud èssèna. Bhân-sabbhân bhiri bâḍâ bâllu' otabâ sapolo keccap. Manabi pantun sê èlaghuwâghi kodhu ngangghuy bâllu' keccap bisaos. ḍuwâ' bhiri ḍâ' aḍâ' mènangka bhibhidhân, ḍuwâ' bhiri saterrossa mènangka èssèna pantun. Macemna pantun mênorot èssèna bâḍâ pantun aghâma, pantun bâburughân beccè', pantun sê-kasèyan, pantun palegghirân/loco.
- Paparèghân, êngghi panêka puisi kona sê kadhâddhiyan ḍâri ḍuwâ' bhiri. Dhinèng bânnya'na keccap è ḍâlem bhân-sabbhân bhirina kèngèng bâllu' keccap otabâ sapolo keccap.
- Sendèlan, êngghi panêka macemna puisi sê les-bâlessân. È ḍâlem bhân-sabbhân paddhâ anḍheggânna ghâḍhuwân empa' bhiri, ḍuwâ' abujud sampèran sareng ḍuwâ' bhiri abujud èssèna. Bhân-sabbhân bhiri bâḍâ bâllu' otabâ sapolo keccap.
- Syiir êngghi panêka puisi kona sê asalla ḍâri Arab kalabân cèrè bhân-sabbhân paddhâ anḍheggânna (bait) bâḍâ empa' bhiri, ghuru laghu sê biyasa èyangghuy êngghi panêka a-a- a-a, bâḍâ jhughân a-b-a-b otabâ a-a-b-b. Dhinèng èssèna syiir bâḍâ sê ayèssè bâburughân beccè', aghâma, tor jhughân carèta.

b. Puisi Anyar

Puisi anyar êngghi panêka puisi sê ta' tacengket sareng atoran ta' akadhi puisi kona, nangèng okarana rèngkes, ca'-oca'na aghânḍhu' sastra, imajinatif, tor èndhâ. Puisi anyar panêka èserrât molaè taon 1920.

Cem-macemna puisi anyar:

- Balada êngghi panêka puisi sê èssèna carèta.
- Himne êngghi panêka puisi pojhiyân ka'angghuy Allah sê Amorbhâ jhâghât, naghârâ, tor pahlawan.
- Ode êngghi panêka puisi sê èssèna alemman ḍâ' ka orèng sê aghuna.
- Epigram êngghi panêka puisi sê èssèna bhâb tata krama kaoḍi'an.
- Romansa êngghi panêka puisi sê acarèta bhâb tarèsna .
- Elegi êngghi panêka puisi sê èssèna bhâb kasossa'an.
- Satire êngghi panêka puisi sê aèssè parsemmon.

Cem-macemma puisi anyar aḍhâsar ḍâ' bânnya'na bhiri è ḍâlem sèttong paddhâ anḍhegghân:

- Distikon èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghânna bâḍâ ḍuwâ' bhiri (puisi ḍuwâ' seuntai).
- Terzina èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghânna bâḍâ 3 bhiri (puisi 3 seuntai).
- Quatrin èngghi panèka puisi sè sabbhân paddhâ

Anḍhegghânna bâḍâ 4 bhiri (puisi 4 seuntai)	
Quintèngghipañèkapuisisèbân-sabbhân anḍhegghânna bâḍâ 5 bhiri (puisi 5 seuntai).	Paddhâ
Sextetèngghipañèkapuisisèbân-sabbhân anḍhegghânna bâḍâ 6 bhiri (puisi 6 seuntai).	Paddhâ
Septima èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân anḍhegghânna bâḍâ 7 bhiri (puisi 7 seuntai).	Paddhâ

- Stanza èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghânna bâḍâ 8 bhiri nangèng èssèna langkong ḍâri 2 paddhâ anḍhegghân (puisi 8 seuntai).
- Oktaf èngghi panèka puisi sè kadhâddhiyân namong sapaddhâ anḍhegghân bisaos sè aèssè 8 bhiri.
- Soneta èngghi panèka puisi sè aghâḍhuwân 14 bhiri tor èbagi dhâddhi 2 paddhâ anḍhegghân. Paddhâ anḍhegghânna sè ḍâ' aḍâ' bâḍâ 4 bhiri, paddhâ anḍhegghânna sè nomer ḍuwâ' bâḍâ 3 bhiri.

c. Puisi Moḍèrn

Puisi panèka ngabidhi èyangghit taon 1945. Sè amamolanè èngghi panèka Chairil Anwar. Puisi angghidhân Chairil Anwar ampon aghuna'aghi parsemmon.

d. Puisi Motahèr

Puisi panèka ngabidhi èyangghit taon 1971. Sè amamolanè èngghi panèka Sutardji Calzoum Bachri. Puisi angghidhân Sutardji Calzoum Bachri mèbis jhâpa.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran angghidhân puisi è attas!

1. Pokeddhâ, puisi èngghi panèka ghâmbhârân èssèna pangghâliyân sareng pèkkèranna
2. Èyangghep saè polana aghânḍhu' ghuru laghu sareng
3. Pokeddhân puisi panèka ta' langgheng, namong abâ-obâ noro'
4. Manabi orèng abâḍhi puisi panèka ta' èjhârbâ' aghi lanjhang lèbâr akadhiyâ
5. Ponapa'a bisaos sè èjhârbâ'âghiyâ ènyarèyaghi ca'-oca' sè rèngkes namong bânnyâ' parkara sè

Latèyan 2

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran tatenggerra puisi!

1. Bhâsa sè èndhâ panèka aghânḍhu' ghuru laghu otabâ ghuru sowara, ghuru sastra, sareng
2. Ghuru laghu èngghi panèka
3. Ghuru sastra èngghi panèka
4. Ghuru lumaksito èngghi panèka
5. Puisi panèka aghuna'aghi ca'-oca' sè

Latèyan 3

Èyatorè karembhâk sakancaan ka'angghuy aparèng contona tatenggerra puisi è attas!

B. Èyatorè Maos

1. Ponapa Sampèyan èpakon maos puisi è kellas?
 2. Ponapa Sampèyan onèng rassana ngèrèng addhuwân maos puisi?
- Parlo Èkaghâli Saè:**

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos dua' ḍhimèn ka'angghuy kènggèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos dua'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru.

Maos puisi panèka maso' ḍâ' ka maos èndhâ. Maos puisi panèka kodhu lerres tèngghi sareng mabâna maos ca'-oca' ḍâlem puisi. Manabi sè èmaos panèka bhâb sossa, pamaossa ca'-oca' panèka lèrè sareng alos. Laèn manabi maos ca'-oca' bhâb dhuka, pamaossa ca'-oca' panèka èpa kajâ akadhi orèngghu-ongghu dhuka.

Maos Patètè!

Maos Puisi Kona sareng Puisi Anyar

Manabi maos puisi panèka dhi-kadhiyâ orèng ajhârbâ'âgghi pamangghi. Orèng sè mèrengngaghi kodhu ngaghâli ponapa sè èjhârbâ'âgghi. Namong manabi maos pantun kènggèng èpasareng laghu. Akadhi laghu Oramba Orambè otabâ laghu laènna. È bâbâ panèka contona puisi kona èkabidhi ḍâri jhâpa kantos puisi anyar.

a. Jhâpa

Jhâpa èngghi puisì kona sè aghânḍhu' komandhin gâib. Maos jhâpa tojjhuwânna bânne namong kèngèng èndhâna. Maos jhâpa panèka èpalar mandhina jhâpa kasebbut. Baḍâ jâpa ka'angghuy nyo'onnaghi rassa tarèsna, nyo'onnaghi bârâs, nyo'onnaghi ojân, sareng salaènna. Contona jhâpa akadhi è bâbâ panèka.

Semmar Tangès. Semmar tangès lan semmar tangès. Alongghuwâ sambì nangès. Palongghu'u ka bidhâddhâri. La mara sèngko' mēnta'a tolong.

Baḍâ puisì sè dhi-kadhiyâ jhâpa. Puisì jhâpa bânne jhâpa sabâb ta' ghâḍhuwân kakowadhân gaib. Puisì panèka èsambhât puisì jhâpa. Contona puisì jhâpa akadhi è bâbâ panèka.

Laghu Cung-Kacung

Angghidhân Yayan KS

*cung-kacung lonca' nēngkung
cung-kacung markung-markung
kung-markung ngakan luntung
luntung sittung étung-patung*

*cung-kacung ghumulung-mulung
ghumulung akun-rukun
sabhâlă'ân dhâddhi sittung
san la paghi' odi' ontung*

*cung-kacung kodhu pakun
pakun sholat jhâ' pakēlung
jhek-jhek ajhek pa rampung
paghi' ghustē bherri' ontung*

*cung-kacung lontang-luntung
cung-kacung asarēya ontung
nyarē ontung kodhu panyētting
dă' ka Allah jhâ' kung-mukung*

2006 - Puisi motahēr akadhi è
bâbâ panèka.

SEMMA'

ngghidhân Abdul Gani

Bârâmma rassana rapet

Kantos semma'

Rekka'

Hu'

A

b. Pantun

Pantun èngghi panèka puisì kona sè aghânḍhu' bhit-bhidhân sareng èssèna. Bânnya'na empa' bhiri. Manabi duwâ' bhiri èsambhât paparèghân. Manabi bhit-sambhidhan èsambhât sendèlan. Ghunana bhit-bhidhân ka'angghuy mapadâ sareng monyèna èssèna pantun. Bânnya'na keccap bhân-sabbhân bhiri bâḍâ 8 keccap bâḍâ jhughân sè 10 keccap.

Contona pantun:

Kalambhina èsassa'a

Èsebbhidhâ noro' lorong

Aḍu bârâmma sè tapèsâ'a

Karè abit sè along-polong

c. Paparèghân

Paparèghân èngghi ka'ḍinto puisì kona sè aghânḍhu' bhit-bhidhân sa bhiri sareng èssèna sa bhiri. Bânnya'na ḍuwâ' bhiri.

Contona paparèghân:

Kembhâng pangkor nyang-kornyangan

Orèng ḍâpor nyang-kennyangan

Contona paparèghân laènna

Kacèpot ghulâna mèra

Sala lopot nyo'

d. Syi'ir

Syi'ir èngghi ka'dinto puisi kona bânnya'na 4 bhiri bhân sabbhân paddhâ andheggân sè aghândhu' monyè sè paḍâ. Bhân sabbhân bhiri bâḍâ 8 keccap otabâ 10 keccap.

Contona Syi'ir:

*Carètana orèng matè
Sopajâ'â paḍâ ngartè
Patè nèko ḍi-buḍina
Ka ahèrat pamolèna*

e. Sendèlan

Sendèlan èngghi panèka pantun les-bâlessân, Opamana:

*Bârâ' ghâḍhin bâ'na bengkona
Ambâ' molèna soro apèlla
Alè' raddhin sapa nyamana
Bhâ' ollèya terro kennala
Taḍâ' ghulâna bâḍâ poka'na
Sapè ghilâ maso' ka kobhurân
Taḍâ' ghunana kennel ka bâ'na
Lakè bulâ tako' tambhuruwân*

Manabi puisi anyar panèka ta' tapèngkot sareng atorana jumlanga keccap, bhiri, sareng paddhâ andheggân. La-mala ḍâlem puisi anyar panèka èghuna'aghi tipoggrafi. Tipoggrafi panèka bhângonna nyoson bhiri. Dhinèng contona puisi anyar akadhi è bâbâ panèka.

Bubutanna Ronggo Sukowati

Angghidhân: Abdul Gani

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng
kalowar ḍâri lobângga
Ka'dinto bujut sarghebbhâ satarètanan
Tongghâl nyabâ
Tongghâl ḍârâ
Manabi naghârâ èjhârâ
Nyabâ è ḍâḍâ dhârâjhâddhâ langkong mabâ
Bubutan akantha palotan ta' nyorot èyatorraghiyâ*

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng
kalowar ḍâri lobângga
Ta' bhidhâ lakè' binè' towa ngoḍâ
Mapaghâ bhâlâ Mataram asareng Ki Juru Kiting
Sè sanat ngaterraghiyâ kaula ka tanèyanna sowarghâ
Torè tampanè ka'dinto bubutan Madhurâ*

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng
kalowar ḍâri lobângga
Kaulâ ampon tandhuk asareng Ronggo Sukowati sabhârundhut
Bânnè marabhut jhâjjhâlâng èntar ka dhâmar
Kaulâ ampon abhâkta Joko Piturun
Bubutan ka'dinto bhunten ta' èbhâkta'a palèman polè
Èyatorè rassaè.*

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Maos puisi panèka maso' dâ' ka maos
2. Maos puisi panèka kodhu lerres têngghi sareng
3. Manabi maos puisi panèka dhi-kadhiyâ orèng
4. Manabi sè èmaos panèka bhâb sossa, pamaossa ca'-oca' panèka
5. Laèn manabi maos ca'-oca' bhâb dhuka, pamaossa ca'-oca' panèka

Latèyan 2

Èyatorè abhâdhi okara aghuna'aghi ca'- oca' sè bâdâ è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten!

1. Jhâpa : _____
2. Pantun : _____
3. Paparèghân : _____
4. Senḡèlan : _____
5. Modèrn : _____

Latèyan 3

Èyatorè èmodhi puisi ponapa sè ampon sampèyan maos lajhu pamaso' neng kolom è bâbâ panèka !

No.	Bhul-ombhullâ Puisi	Èssèna	Pangangghit
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

C. Èyatorè Abu-Dhâbu

1. Bhâ' onènga Sampèyan rassana abu-dhâbu sareng orèng se yuswana aseppowan sareng sampèyan?
2. Onđhâgghâ bhâsa ponapa sè èghuna'aghi Sampèyan manabi abu-dhâbu sareng orèng sè yuswana aseppowan sareng Sampèyan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos dua' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariđâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos dua'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. È dâlem puisì jhughân aghuna'aghi onđhâgghâ bhâsa. È bâbâ panèka ghuruna sampèyan bhâđhi ajhârbâ'aghiya onđhâgghâ bhâsa ponapa sè è ghuna'aghi è dâlem puisì.

Maos Patètè!

Onđhâgghâ Bhâsa è dâlem Puisì

Tantona sampèyan onèng rassana abuđhâbu sareng orèng laèn. Manabi abuđhâbu sareng orèng laèn panèka aghuna'aghi onđhâgghâ bhâsa akor sareng yuswana orèng sè èyâjhâk abu-dhâbu. Manabi abuđhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb abâ' dhibi' ta' pađâ sareng abu-dhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb laènna.

Onđhâgghâ bhâsa èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sareng orèng laèn. Onđhâgghâ bhâsa panèka bâđâ tello' èngghi panèka onđhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, onđhâgghâ bhâsa èngghi enten, sareng onđhâgghâ bhâsa èngghi bhunten.

Onđhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sè langkong mabâ manabi èbhândhingngaghi sareng onđhâgghâ bhâsa laènna. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuđhâbu sareng orèng sè yuswana langkong anom otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ.

Dhinèng onđhâgghâ bhâsa èngghi enten èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sè èghuna'aghi dâ' ka mantona otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ. Kèngèng jhughân èghuna'aghi manabi abuđhâbu sareng orèng sè yuswana langkong seppo namong pangkaddhâ langkong mabâ. Opamana bikan artèna ta' onèng, èka'dimma dhâddhi èghu'emma, sareng salaènna.

Dhinèng onđhâgghâ bhâsa èngghi bhunten èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sè têngghi. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuđhâbu sareng orèng sè yuswana langkong têngghi sareng orèng sè abuđhâbu. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuđhâbu sareng pangrajâ jhughân èghuna'aghi manabi abuđhâbu sareng Sè Amorbâjhâghât.

È dâlem puisì, pangangghit bâđâ sè aghuna'aghi bhâsa enjâ' iyyâ. Contona akadhi puisì è bâbâ panèka.

ENNEM EJJHÂM È ANGSAANA

Angghidhân: Abdul Gani

Kompolanna sarđâđu NICA è sèttong arè è Dhisa Angsana

È sèttong lagghu

Ella èyambâ'aghi kèya arè' bân peđđhâng sè lamarè èghângsè

Ella akompol kèya kabângalanna bhângsa

Ka'angghuy mapak bân mađâpa' papastèn

Monyèna têngghâr bân pèlor

Aropa'aghi tètèyan nojjhu ka syahid

Aropa'aghi tètèyan nojjhu ka bhuktè lalakè'na bhângsa

*Bânjir dârâ è Angsana
dâri lagghu ka narè'*

*Ennem ejjhâm è Angsana
buktè sabil bân jihad
bhutè Madhurâ anḍi' lalakè' sè pajhât lalakè'.*

**Bâḍâ jhughân puisi sè aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa engghi enten.
Dhinèng puisi sè aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa engghi enten akadhi è
bâbâ panèka.**

Bilâ Kanca Tarètan

Angghidhân: Abdul Gani

*Bulâ pajhât Songay Rajâ
Napè polè Tasè' Mèrèng
Ta' takèrhât ka panyokor
Apana polè konco'na pèlor
Tapè ta' ghâmpang co-ngowa kanca
Bilâ kanca tarètan*

*Bulâ pajhât Sampedḍi
Nyangghâ' pèlor ghânèka oto'
Tapè ta' èyangghuyâ
atangdhintang
Apa polè kanca
Bilâ kanca nèko tarètan*

*Bulâ ta' toman matakèrhâdhân
Lèbât ngocol long
Lèbât knalpot brong
Apa polè matakèrhâdhân kanca
Bilâ kanca nèko tarètan*

**Bâḍâ jhughân puisi sè aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa èngghi bhunten.
Dhinèng puisi sè aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa èngghi bhunten akadhi
è bâbâ panèka.**

Bubutanna Ronggo Sukowati

Angghidhân: Abdul Gani

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng kalowar dâri lobângnga
Ka'dinto bujut sarghebbhâ satarètanan
Tongghâl nyabâ
Tongghâl dârâ
Manabi naghârâ èjhârâ
Nyabâ è ḍâḍâ dhârâjhâddhâ langkong mabâ
Bubutan akantha palotan ta' nyorot èyatorraghiyâ*

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng kalowar dâri lobângnga
Ta' bhidhâ lakè' binè' towa ngoḍâ
Mapaghâ bhâlâ Mataram sè asareng Kì Juru Kiting
Sè sanat ngaterraghiyâ kaula ka tanèyanna sowarghâ
Torè tampanè ka'dinto bubutan Madhurâ*

*Kaulâ satarètanan pajhât marabhut jhâjjhâlâng kalowar dâri lobângnga
Kaulâ ampon tandhuk asareng Ronggo Sukowati sabhârundhut
Bânnè marabhut jhâjjhâlâng èntar ka dhâmar
Kaulâ ampon abhâkta Joko Piturun
Bubutan ka'dinto bhunten ta' èbhâkta'a palèman polè
Èyatorè rassaè.*

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân nyarè jâwâbhân è dâlem ghâncaran è attas !

1. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn panèka aghuna'aghi onðhâgghâ bhâsa akor sareng
2. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb abâ' dhibi' ta' paḍâ sareng
3. Onðhâgghâ bhâsa èngghi panèka
4. Onðhâgghâ bhâsa panèka bâḍâ tello' èngghi panèka
5. Onðhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, èngghi panèka

Latèyan 2

Èyatorè abhâḍhi okara aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten kalabân aghuna'aghi ca'-oca'sè ampon kasandhing è bâbâ panèka!

1. Tantara	:	_____
2. Sampèyan	:	_____
3. Onèng rassana	:	_____
4. Abu-ḍhâbu	:	_____
5. Sareng	:	_____
6. Manabi	:	_____
7. Maos	:	_____
8. Bhâsa	:	_____
9. Akor	:	_____
10. Yuswana	:	_____

Latèyan 3

Èyatorè maos puisi Bubutanna Ronggo Sukowati è attas, kancana sampèyan sè laèn aparèng sangghemman!

D. Èyatorè Nyerrat

1. Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat puisi anyar?
2. Kadhiponapa carana ngangghit puisi anyar?
3. Sampèyan bhâḍhi ajhârbâ'âghiya carana nyerrat puisi anyar?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos dua' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos dua'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Manabi nyerrat puisi anyar langkong ḍhimèn sampèyan kodhu onèng ka bâgiyân-bâgiyâna puisi anyar. Bâgiyâna ngabidhi bâgiyân lowar sareng bâgiyân ḍâlem.

Bâgiyân-Bâgiyâna Puisi Anyar

Akadhi angghidhân sastra laènna, puisi jhughân bâḍâ bâgiyân-bâgiyâna. Bâgiyân-bâgiyâna puisi panèka bâḍâ ḍuwâ' macem, èngghi panèka bâgiyân fisik puisi sareng bâgiyân bhâtèn puisi. Bâgiyân fisik puisi kèngèng jhughân èsambhât mètode puisi. Bâgiyân bhâtèn puisi kèngèng jhughân èsambhât hakèkat puisi.

Bâgiyân fisik puisi mètode puisi èngghi panèka bâgiyâna puisi sè kaoladhân sè dhâddhi pakakas ka'angghuy maḍâpa' bâgiyân bhâtèn puisi. Dhinèng sè tamaso' bâgiyân fisik puisi èngghi panèka:

1. Tipografi èngghi panèka carana ngator bhiri. Jhughân carana ngator panyabâ'na horop sopajâ bhângonna puisi abhângon akadhi sè èkasokanè sè nyerrat. Ompana abhângon ḍâun bâru ka'angghuy anyata'aghi jhâ' sè nyerrat puisi kalerressan kasemsem katarèsna'an.
2. Diksi èngghi panèka carana mèlè ca'-oca' ka'angghuy mamodḍhâ maksottèpon sè ngangghit puisi. Salaènna panèka, diksi jhughân aghânḍhu' artè mèlè ca'-oca' sè èndhâ.
3. Imaji otabâ citraan èngghi panèka ca'-oca' ka'angghuy aghâmbhârrâghi pa-ponapa sè èkarassa, akadhi pan- ponapan sè èyoladhi, èpèrengngaghi, èli-kaghâli, èghâghâ, ècèpcèp, tor èyonges. Bâḍâ 5 macem imaji èngghi panèka
 - a. Imaji suara èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ mèreng sowara. Opamana. Coma monyèna kata' bhit-sambhidhân.
 - b. Imaji pangoladhân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ ngoladhi bhârâng. Opamana. Robâna bâ'na lako ngalèmbâ' bhâi.
 - c. Imaji ghâghâ'ân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ aghâghâ bhârâng. Opamana. Ḍhâbuna sampèyan tajem
 - d. Imaji ongessan èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ a'onges bâuna bhârâng. Opamana. Ro'omma bânne ghun bâu nangka
 - e. Imaji ghuli èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ bâḍâ ghulina bhârâng. Opamana. Bâ'na pas akobâ'.
4. Oca' nyata èngghi panèka oca' sè ta' abujut kèngèng èpabujut.
5. Gâyâ bhâsa èngghi panèka carana aghuna'aghi bhâsa sopajâ matombu artè anyar, manyo'bul ngen-angenna orèng sè mèrengngaghi puisi, tor èkarassa èndhâ.
6. Versifikasi aghânḍhu' maksot pangatorannèpon bhâb rima, ritme, tor metrum.
 - a. Rima èngghi panèka aghânḍhu' maksot carana ngator sowara sè èka'anḍhi' bhân-sabbhân oca' sè bâḍâ ḍâlem puisi saè è awwâl, tengnga, tor pongkasanna puisi. Macemna rima: Ghuru sowara: vokal sè èli-bâli saè sè bâḍâ è awwâl, è tengnga. Ghuru sastra: konsonan sè èli-bâli saè sè bâḍâ è awwâl, è tengnga.
 - b. Ritma èngghi panèka têngghi-mandhâbbhâ sowara, sè èlakowaghi orèng sè maos puisi ḍâri sabâb dhibi'na mangghi'i oca', ghâlimpo'na oca', otaba bhiri è ḍâlem puisi sè kodhu èbâca rè-lèrè mon terro aghâmbhârraghiyâ kabâḍâ'ân sossa, èbâca

ghâncang mon terro aghâmbhârraghiyâ kabâdâ'ân kabhuru, èbâca ngangghuy sowara dâlem otabâ sowara manðhâb mon terro aghâmbhârraghiyâ kabâdâ'ânna atè sè tapegghâ, otabâ èbâca ngangghuy sowara têngghi mon terro aghâmbhârraghiyâ kabâdâ'ân atè sè anakso otabâ arassa bhellis ka orèng laèn.

Bâgiyân bhâtèn puisi èngghi panèka bâgiyânna puisi sè ta' kaoladhân sè èpadâpa' lèbât fisik puisi. Dhinèng bâgiyân bhâtèn puisi èngghi panèka:

- Tema èngghi panèka pokeddhâ èssèna puisi.
- Rassa èngghi panèka ca'-oca' sè èyangghuy aghâmbhârraghi angghebbhânna pangangghit dâ' pa-ponapa sè èjhârbâ'âghiyâ è dâlem puisi. Akadhi “abhântal ombâ' sapo' angèn salanjhângnga” sè aghâmbhârrâghi berra'tor masakdaddhâ alako majâng.
- Nada èngghi panèka angghebbhânna pangangghit dâ' ka sè maos puisi. Bâdâ pangangghit ngangghèp sè maos puisi ta' onèng dâ' ka bhâb sè èpadhâddhi puisi.
- Pangajhârân èngghi panèka bâburughân beccè' sè èpadâpa'a pangangghit dâ' ka sè maos puisi.

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâdâ è dâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' dâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kothak!

No.	Conto oca'	Oca' asal	Oca' oba'an
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng okara è bâbâ ka'ḍinto tantowaghi sè ka'ḍimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân ḍâri saponapa keccap?

Bâḍâ 5 macem imaji èngghi panèka:

1. Imaji sowara èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ mèreng sowara. Opamana. Coma monyèna kata' bhit-sambhidhân.
2. Imaji pangoladhân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ ngoladhi bhârâng. Opamana. Robâna bâ'na lako ngalèmbâ' bhâi.
3. Imaji ghâghâ'ân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ aghâghâ bhârâng. Opamana. Ḍhâbuna sampèyan tajem
4. Imaji ongessan èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ a'onges bâuna bhârâng. Opamana. Ro'omma bânne ghun bâu nangka
5. Imaji ghuli èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ bâḍâ ghulina bhârâng. Opamana. Bâ'na pas akobâ'.

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân ḍârikeccap
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Latèyan 2

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kothak è bâbâ panèka!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.	Ko-bengko	Jhâlân-jhâlân
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tanḍhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Èmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng abhidhâ'aghi antara jhâpa sareng puisî jhâpa		
2.	Abdhina ampon onèng abhâḍhi paparèghân		
3.	Abdhina ampon onèng carana abhâḍhi pantun		
4.	Abdhina ampon onèng carana abhâḍhi senḍèlan		
5.	Abdhina ampon onèng abhâḍhi puisî anyar		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

bâburughân beccè'	: pètodhu sè saè
ghâncang	: ceppet
sowara ḍâlem	: sowara lèrè
abhângon	: abujut.
sopajâ	: nyoppèrè
fisik	: bâgiyân lowar
bhellis	: dhuka

pangangghit	: orèng sè ngangghit .
Ngocol long	: nyolet mercon
yuswa	: omor
bikan	: ta' onèng
bulâ	: kaulâ
akadhi	: paḍâna
langkong anom	: lebbi ngoḍâ
èghu'emma	: è ka'ḍimma
Ghânèka	: panèka
Langkong	: lebbi
nèko	: panèka

E. Panèlayan Bâbulângan 1

Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka kalabân tètè. Sa'amponna maos, jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè lerres!

Struktur Fisik Puisi bân Struktur Bhâtèn Puisi

Struktur fisik puisi bisa jhugân èsambhât mètode puisi sè ka'ḍimma sè ngangghit aghuna'aghi pakakas hakèkat puisi. Struktur fisik puisi èngghi panèka: (a) Tipografi èngghi panèka carana ngator bhiri, bânnya'na oca' è ḍâlem sabhirina. Jhughân carana ngator panyabâ'na horop sopajâ bhângonna puisi abhângon akadhi sè èkasokanè sè nyerrat, ompamaèpon abhângon ḍâun bâru ka'angghuy anyata'aghi jhâ' sè nyerrat puisi kalerressan kasemsem katarèsna'an. (b) Diksi otabâ ca'-ca' pèlèyan èngghi panèka carana mèlè ca'-oca' ka'angghuy mamodḍhâ maksottèpon sè ngangghit puisi. Salaènna panèka, diksi jhughân aghânḍhu' artè mèlè ca'-oca' sè èndhâ tor rangrang èpangghi. Biyasaèpon oca' sè rangrang èpangghi ghellâ' bisa èkaollè ḍâri oca' kona, oca' sè èyangghit sareng penyair dhibi' ngangghuy cara bhung-nyambhung oca' sè ampon bâḍâ, (c) Imaji otabâ citraan èngghi panèka ca'-oca' sè èyangghuy penyair ka'angghuy aghâmbhârrâghi pa-ponapa sè èkarassa, akadhi pan- ponapan sè èyoladhi, èpèrengngaghi, èli-kaghâli, èghâghâ, ècèpcèp, tor èyonges.

Bâḍâ 5 macem imaji èngghi panèka:

1. Imaji sowara (auditif)
 2. Imaji pangoladhân (visual)
 3. Imaji ghâghâ'ân (taktil)
 4. Imaji onguessan (olfaktori)
 5. Imaji ghuli (kinestetik)
- a. Oca' nyata èngghi panèka oca' sè aghâmbhârrâghi pa- ponapa sè bisa èyoladhi.
 - b. Gaya bhasa èngghi panèka carana aghuna'aghi bhâsa sopajâ matombu artè anyar, manyo'bul imajinasina orèng sè maos, tor èkarassa èndhâ.
 - c. Vèrsifikasi aghânḍhu' maksot pangatorannèpon bhâb rima, ritme, tor metrum.
 - d. Rima èngghi panèka aghânḍhu' maksot carana ngator sowara sè èka'anḍhi' bhân-sabbhân oca' sè bâḍâ ḍâlem puisi saè è awwâl, tengnga, tor pongkasanna puisi.

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Struktur fisik puisi bisa jhugân èsambhât
 - a. Mètode puisi
 - b. ghuru bân rato
 - c. ghuru
 - d. rato bâb bhuppa'
 - e. unsur
2. Tipografi èngghi panèka carana ngator bhiri, bânnya'na oca' è dâlem
 - a. Emba sareng ghuttè
 - b. orèng towa sè ðuwâ'
 - c. emba lakè'
 - d. sabhirina
 - e. puisi
3. Diksi otabâ ca'-oca' pèlèyan èngghi panèka carana mèlè
 - a. parènta
 - b. pètodhu
 - c. tipoggrafi
 - d. ca'-oca'
 - e. okara
4. Diksi jhughân aghânḍhu' artè mèlè ca'-oca' sè
 - a. bupati
 - b. kèyaè
 - c. èndhâ
 - d. ghuru è kampus
 - e. malarat
5. Imaji otabâ citraan èngghi panèka ca'-oca' sè èyangghuy penyair ka'angghuy aghâmbhârrâghi pa-ponapa sè
 - a. Sè nyepowè
 - b. Sè ngator
 - c. èkarassa
 - d. Komandan
 - e. èpangghi
6. Imaji sowara otabâ
 - a. auditif
 - b. oca' rangkep
 - c. oca' asal
 - d. oca' camporan
 - e. artikulatoris
7. Imaji visual otabâ
 - a. Global
 - b. pangoladhân
 - c. Glob
 - d. Isasi
 - e. pèyarsa
8. Imaji ghâghâ'ân otabâ
 - a. taktil
 - b. tello keccap
 - c. ḍukeccap
 - d. pa' keccap
 - e. pangoladhân
9. Imaji ghuli èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ bâḍâ ghulina
 - a. ter-ter
 - b. sessellan
 - c. panotèng
 - d. bhârâng
 - e. atè
10. Oca' nyata èngghi panèka oca' sè aghâmbhârrâghi pa-ponapa sè bisa
 - a. Kettek
 - b. ngaret
 - c. èyoladhi
 - d. rettek
 - e. ta' èyoladhi

b. Èyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

1. Gaya bhasa èngghi panèka
2. Vèrsifikasi èngghi panèka
3. Tipografi èngghi panèka
4. Rima èngghi panèka
5. Imaji otabâ citraan èngghi panèka

c. Jhâjhâl abhâdhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

1. diksi : _____
2. pèlèyan : _____
3. mamoddhâ : _____
4. ngangghit puisi : _____
5. èndhâ : _____

Glosarium Parèbhâsan:

1. Mandhâr bâdâ'â paè' dârâna	= Pamojhina orèng towa dâ' ana' otabâ na' potona, èso'onnaghi dâ' Ghustè Allah moghâ èyarè towana èparèngana ontong, bhajjhra serta ta' nemmowa bâbâjhâ.
2. Mandi ka olo	= Orèng binè' sè sajân towa atamba raddhin robâna = wa-towa ajâm.
3. Man-èman kolè'na gheddhông	= Orèng sè ari'-berri' dâ' orèng ta' kalabân èhlas ongghu, ghi' bâdâ èmanna.
4. Mangghu' karsana Allah	= Orèng sè sabbhâr bân narèma dâ' apa sè ella ètantoaghi Ghustè Allah dâ' abâ'na.
5. Mangkolèt akanta kolè'na bhabhâng	= Rosèya sè molaè katon, sanajjhân ghi' mar-samar. (mangkolèt = tèpès)
6. Mano' molè ka nosana	= Èkoca'aghi dâ' orèng sè abâli polè dâ kampongnga dhibi'. (nosa = dhisa)

7. Mapolong tolang sè tapèsa = Matemmo polè ana' poto sè ella jhâu, opama = majhudhu (makabin) dâ-padâ ana' potona.
8. Mapotèya dângdâng potè, macellengnga dhâlko' celleng = Pangrajâ sè andi' kakobâsa'an, sè salanjhangnga maksa'aghi pangaterrona, sanarè nerrak atorân.
9. Mapotonga pèkolan = Maanota orèng sè jhuba' ngen-angenna.
10. Mara endâs (cètak) takaè' = Towaddhâ otabâ cerrèngnga orèng mènta tolong, bâkto katèbânan mosibâ (kacâlaka'an).
11. Mara aèng aghili = Èkoca'aghi dâ' pangasèlan otabâ rajhekkèna orèng sè cè' bhânjhurrâ ta' cet-maceddhân sakalè.
12. Mara aèng èbâddhai kèrèng = Èkoca'aghi da' ka'- angka'an sè dhuli tada' èkakan tamoyya.
13. Mara aèng è pennay = Tasè' sè katon rata marghâ ceddhutada' angèn sakalè: orèng sè cè sabbhârrâ ta endâ atèngka acem-macem.
14. Mara aèng satengnga = Lâ-ghilâân.
15. Mara ajâm abudu'ân = Èkoca'aghi dâ' orèng sè cè' bhângèssâ.
16. Mara ajâm kabhiriân = Èkoca'aghi dâ' orèng lakè sè ta' endâ lotè sakalè.
17. Mara ajâm potè molos = Èkoca'aghi dâ' orèng binè' sè ta' paratèn ka ana'na.
18. Mara angghu' ta' èpècè' (ta' èpècet) = Èkoca'aghida' orèng sè colo'na anganga, tacengnga', kahèranan karana bhudâ.
19. Mara bârâkay panglèghur = Èkoca'aghi dâ' lora otabâ pangrajâ sè cè bhângngèssa, ampo adhukanè pongghâbâna, mala sampè bādâ sè èambui (èpaambu).
20. Mara bâddhung ècabbhur ka arongan = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ella abit akèrèm sorat, nangèng ta' kadhik ollè kabhâr otabâ bâlessân.
21. Mara bâ-labba (labah-labah) abah = Èkoca'aghi dâ' orèng binè' sè èntara kamma bhai salanjhangnga ngembhân ana'.

22. Mara bhândheng rabet

= 1. Orèng sè ta' patè kennèng parcajhâ,
marghâ segghut abâ-obâ caca, 2. Orèng
binè' sè ta' nyaman neng- enneng,
lèngsang, alèntèngan bhải.

Bâbulângan 2

KEARIFAN LOKAL (KABHUPHÂJÂN)

È bhân-sabbhân kennengngan tantona bâḍâ lalampan
sè cè' abiddhâ èlampa'aghi sareng sadhâjâ
bârgâhâ sè bâḍâ è kennengngan panèka.
Lalampa'an panèka èyangghep saè tor kodhu èlampa'aghi.
Panèka pas dhâddhi kearifan lokal.
Kearifan lokal panèka mènangka
ḍhâ-tanḍhâ bâḍâna masyarakat.

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Bhuphâjâ panèka nodhuwâghi bhângsa. Mèlana
kodhu èromat tor èrabât kalabân saè.

Tujuan Pembelajaran

1. Peserta didik mampu membaca dan merespon berbagai macam teks kabhuḍhâjân melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
2. Peserta didik mampu mengapresiasi dan mengevaluasi teks kabhuḍhâjân Madhurâ sè aropa lalampun upacara adhât berbentuk cetak atau digital melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan menggunakan bahasa Madura yang baik dan benar.
3. Peserta didik mampu menulis bâca'an upacara lalampun adhât yang ada di daerahnya dengan menggunakan ejaan bahasa Madura yang baik dan benar.
4. Peserta didik mampu menyajikan dan mengapresiasi upacara adat.
5. Peserta didik mampu membaca puisi dengan baik dan benar.
6. Peserta didik mampu menulis teks puisi kona dan puisi anyar dengan kreatif.

A. Èyatorè Mèyarsa'aghi

1. Ponapa sampèyan onèng parlona bhuḍhâjâ dâ' ka masyarakat?
2. Ponapa bhuḍhâjâ è kampongnga sampèyan?
3. Ponapa parlona bhuḍhâjâ panèka ka kampongnga sampèyan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos dua' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos dua'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Parlo èkaonèngè jhâ' bhuḍhâjâ panèka kèngèng aropa ḍhâ'ârân akadhi nasè', jhâjhân bâcca sareng kerrèng, rasoghân, sareng lalampun laènna.

Hakèkat Ka'arifan Lokal

Oca' ka'arifan lokal aropa'aghi salènan ḍâri bhâsa Inggris èngghi panèka local widom. Mènorot John Halba ka'arifan lokal ka'ḍinto nojjhu dâ' ka pan-saponapan kakaya'an bhuḍhâjâ sè tombhu tor jhurbhu è ḍâlèm masyarakat, sè dhâddhi bâgiyân sè bhânget parlo ka'angghuy makowwat tor marapet bârghâ sèttong ka sèttongnga è masyarakat. Bhuḍhâjâ lokal Madhurâ sè abujut ghuli enneng opamana:

Sumber Gambar: www.istock.com

1. Potè mata bhângo'an potè tolang. Artèna èngghi panèka katèmbhâng malo, bhângo' matèya. Hal-hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka:
 - a. Nèddhâ' otabâ amabâ'âghi bhâlâ binè'na.
 - b. Ètegghu' sèrana kantos songko'na ghâgghâr.
 - c. Ètaghi otangnga è bânnyâ'na orèng.
 - d. Èdhukanè lowar biyâsa è bânnyâ'na orèng.
 - e. Èbukka' kajhubâ'anna è bânnyâ'na orèng.
 - f. Èkoca' kapèr. (Asas 2013),
2. Mon bhâghus pabhâghas. Artèna èngghi panèka manabi terro kaoladhâna bhâghus, èngghi pagâgâ'. Hal-hal sè kèngèng magâgâ' èngghi ka'ḍinto:
 - a. Bisa arabât abâ' sareng rasoghânèpon.
 - b. Ngaghungè sèpat sabbhâr, kèngèng aparèng maaf ka orèng laèn.
 - c. Saè pèkkèrannèpon ka orèng laèn.

3. Mon kerras pa'akerrès. Artèèpon èngghi panèka manabi ngaghungè sèpat kerras kaorèng kodhu jhughân ngaghungè dhel-andhel. Macemmèpon dhel-andhel ka'dinto akadhi:
 - a. Ngaghungè sanjhâta akadhi kerres, tombhâk, peddâng, arè', sareng salaènnèpon.
 - b. Ngaghungè jhimat.
 - c. Ngaghungè dhuwâ sareng samacemmèpon.
 - d. Ngaghungè famili sè bisa èyandellaghi.

Bhudhâjâ lokal Madhurâ sè akor sareng nyarè rassa tarentem èngghi ka'dinto: tello' parkara sè mostè è pyara èngghi ka'dinto (a) bâkto, (b) obâng, sareng (c) kasèhadhân.

ÈYATORÈ MAOS SARENG MÈYARSA'AGHI

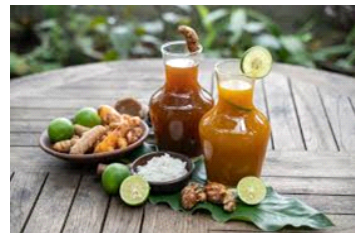
Bhâ' onènga sampèyan rassana ngoladhi lalampa'an adhât Madhurâ?
È bâbâ paneka ghuruna sampèyan bhâdhi ajhârbâ'âghiya lalampa'an adhât Madhurâ.

TAMPA'AN, ATER JHÂMO, MALEMMAN SARENG PÈTTRA

Joe Mawar

Orèng Madhurâ ngaghungè pan-saponapan kabiyâsa'an ngatorè dhâ'ârân dâ' bhâlâ tatangghâ kalabân bâdâ alasâna bâng-sèbâng. Sè ka'dimma ter-ater dhâ'ârân ka'dinto èlakonè è Bulân Rebbâ (Sya'bân) sareng Bulân Powasa (Ramaðân).

È antara ter-ater ka'dinto opamana Tampa'an. Tampa'an aropa'aghi tangghâl di-buði dâri Bulân Rebbâ. Sè ka'dimma tampa'an ka'dinto è arè kèng- bingkèng Bulân Rebbâ sè malemma alaksana'aghi salat Tarawi sabâb lagghu' bhâkal alaksana'aghina powasa Ramaðân.

Tampa'an bânnya' orèng ater-ater dhâ'ârân dâ' bhâlâ tatangghâ. Ter-ater ka'dinto aropa'aghi nasè' potè, jhuko' dhâghing sapè otabâ dhâghing ajâm, jhâjhân pasar akadhiyâ lempèr, kowè lompong, kowè donat, kowè pastèl sareng kowè laènnèpon.

Ka ka'dimma ater-ater kai'dinto? Bâdâ sè èyatorraghi/ èyaterraghi dâ' Nyaè otabâ Kaè è masjid otabâ langghâr. Bâdâ sè namong cokop ater dâ' karabhât dhibi' sè semma' sakalèlèng roma, bâdâ sè èyatorraghi dâ' tatangghâ sè ta' andi'. Amacem poko'na tojjhuwanna.

Salaèn kabiyâsa'an malemma arebbâ nasè' sareng jhâjhân pasar, jhughân bâdâ kabiyasa'an ater jhâmo.

Ater jhâmo ghâpanèka tamaso' kabhiyâsa'anna orèng kona, orèng lambâ'. Samangkèn ampon abâk rangrang orèng ater jhâmo. Èyangghep kona.

Ater jhâmo biyâsana èlakonè orèng sè andi' bhâkal. Bhâkal binè' ater jhâmo dâ' bhâkal lakè'na. Ponapa jhâmo ongghu sè èyaterraghi? Bhunten. Namong nyamana èkoca' ater jhâmo. Èstona, sè èyaterraghi aropa'aghi nasè' sareng samacemma jhuko' dhâghing ajâm, dhâghing sapè, tellor, samacemma jhâjhân pasar. Pajhât bâdâ ongghu jhâmona tapè bannè jhâmo paè'. Sè èkoca' jhâmo èngghi ghâpanèka kellana pathè sareng tellor sè kasebbhut sarkoyo. Sarkoyo ka'dinto jhâmona.

Biyâsana, parabân sè ater jhâmo èsarengngè sèttong orèng sè dhibâsa akadhiyâ majhâdi'na sè jhughân binè'. Tâdâ' acara khusus è compo'na bhâkal lakè'. Cokop tamoy sè ater jhâmo ka'dinto èpangghi' sareng kalowargâ sè pajhât bâdâ è compo'.

Sapalèmanna dâri compo'na bhâkal lakè' biyâsana bhâkal binè' sè ampon ater jhâmo ka'dinto èparèngè 'ontalan'. Ontalan ka'dinto aropa'aghi obâng sè bânnya' sè èparèngaghi otabâ èsalammaghi dâ' parabân sè ater jhâmo. Biyâsana obângèpon cokop bânnya' atosân èbu.

Sajân kabingkèng arè, kabiyâsa'an ater jhâmo sajân rangrang èyangghuy. Na'-kana' ngođâ samangkèn ngara aghârâssa ta' lèbur materros tradisi otaba kabiyasa'an kađinto. Bânnya' na'-kana' ngođâ sè ampon ta' kasokan ngangghuy kabiyasa'an ater jhâmo ka'đinto.

Manabi dhimèn ghi' kona, sanaosa abhâkalan ollèna èjhuđuwâghi, pagghun kodhu ater jhâmo. Samangkèn, ponapa polè ollèna bhâkal jhuđhuwân, sanaosa ollèna dhibi' sè abhâkalan ampon ta' patè poron èpakon ater jhâmo.

Salaèn tampa'an sareng ater jhâmo, kabiyasa'an laèn sè tamaso' ater dhâ'ârân èngghi ka'đinto bilâ ampon malemman è Bulân Powasa. Bâđâ malemman salèkor, bâđâ malemman saghâmè', bâđâ malemman pèttolèkor sè biyâsa bâđâ rèng amalemman.

Malemman salèkor èngghi ka'đinto è tangghâl dupolo salastarèna Duhur kabingkèng èsebbhut malemman salèkor. Bânnya' orèng ater rebbâ ka satarètanan sè lebbhi seppo, ater ka langghârâ Kèyaè/ Nyaè, tor kaom ghuru sè èhormat èmoljâ'âghi jhughân èyatorè rebbâ ka'đinto.

Ponapa èssèna talam sè èso'on ka'angghuy malemman? Èngghi ka'đinto korang lebbi pađâ sareng tampa'an. Bâđâ nasè' potè jhuko' dhâghing sapè otabâ dhâghing ajâm, jhuko' tellor, bâđâ jhâjhân pasar samacemma jhâjhân. Tarkađhâng bâđâ kopina.

Sabâgiyân orèng jhujhuk nojjhu ka langghâr Kèyaè/ Nyaè ghuru ngajhina. Sabâb aromasa ngormat đâ' ghuru.

Samangkèn, ampon bânnya' pèlèyan dhâ'ârân sè ta' mabi amassa' dhibi'. Sabâgiyân orèng sè rèpot sabâb ngaghungè kalakowan laènna, jhujhuk mesen nasè' jhuko' sareng ngobângè jhâjhân pasar sè pajhât bânnya' è jhuwâl è pasar. Manabi nasè' sareng jhuko' jhughân karè messen, èbâđđhâi eqđus/ kothak nasè' otabâ bâđđhâ plastik. Ta' mabi èbâđđhâi pèrèng sareng tobung. Ta' mabi talam ta' mabi èso'on. Cokop ètèngtèng bâđđhâi krèksèk. Kađinto ampon cara sè tamaso' anyar.

Kabiyâsa'an malemman salèkoran otabâ saghâmi' otaba pèttolèkoran ka'đinto jhughân èlakonè orèng sè abhâkalan. Đâri bhâkal lakè', malemman salèkor biyâsana ater angghuy đâ' bhâkal binè'na. Aropa'aghi kalambhi anyar ka'angghuy tellasân, sandal anyar, beđđhâ' tor samacemma kaparlowanna angghuyâ bâbinè'.

Ka'đinto biyâsana jhughân bâđâ dhâ'ârân aropa'aghi jhâjhân kerrèng sè serra' ta' bâruy sampè' tellasân. Pasèra sè abhâkta đâ' bhâkal binè'? Manabi dhimèn ghi' kona biyâsa sè ater ka'đinto rèng seppona sè lakè'. Èpangghi'i rèng seppona sè binè'. Samangkèn ampon osom èyaterraghi dhibi' sareng bhâkalla. Otabâ jhughân ngobângè asareng bhâkal sè ngangghuyâ.

Ter-ater malemman salèkor đâri binè' ka'đinto èbâles malemman pèttolèkor. Pađâ. Đâri sè binè' aropa'aghi sarong, kalambhi lakè', sandal anyar, sareng mènnya' ro'om, roko', korè'. Jhughân dhâ'ârân jhâjhân kerrèng sè serra'. Sè abhâkta jhughân rèng seppona sè binè'. Èpangghi'i rèng seppona sè lakè'. Sami-sami abhâkta angghuy anyar ka'angghuy tellasân.

Ter-ater malemman salèkor malemman pèttolèkor đâri bhâkal ka bhâkal ka'đinto èsebbhut ater pèttra. Biyâsana jhughân bâđâ bherrâssâ ka'angghuy pèttrana bhâkal. Ompama bânne berrâs, bisa èghântè'è obâng.

Manabi se banni kal-bhâkal èngghi amalemman jhugan namong cokop ater đha'aran đâ' ghuru, bhâlâ tangghâ semma' jhau.

Bilâ ampon đâpa' đâ' baktana malemman salèkor otabâ malemman pèttolèkor, rong-lorong rammè kalabân orèng sè ka bârâ' ka tèmor ka đâjâ ka lao' èntara ater-ater. Rèng orèng bhunga sabâb ampon para' tellasân.

Dhâddhi orèng Madhurâ cè' lèburâ manabi èpakon ater-ater dhâ'ârân đâ' bhâlâ tatangghâ. Amacem ongghu kabiyâsa'anna. (*Metthèk đâri Majalla Jokotolè*).

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân akor sè sareng ghâncaran hakèkat ka'arifan lokal è attas!

1. Oca' ka'arifan lokal aropa'aghi salènan dâri bhâsa Inggris èngghi panèka
2. Mênorot John Halba ka'arifan lokal ka'dinto nojjhu dâ' ka pan-saponapan kakaya'an bhuḍhâjâ sè tombhu tor jhurbhu è
3. Potè mata bhângo'an potè tolang. Artèna èngghi panèka
4. Hal-hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka nèddhâ' otabâ amabâ'âghi
5. Hal-hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka ètegghu' sèrana kantos songko'na ghâgghâr

Latèyan 2

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng hakèkat ka'arifan lokal è attas!

1. Hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka ètaghi otangnga è
2. Hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka
3. Hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka èdhukanè lowar biyâsa è
4. Hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka èbukka' kajhubâ'âna è
5. Hal sè bisa mamalo orèng Madhurâ èngghi panèka èkoca'

Latèyan 3

Èyatorè karembhâk sakanca'an ka'angghuy aparèng ḍhâḍhâbuwân sè saè manabi kancana sampèyan alampa'aghi lalampân sè kèngèng mamalo orèng Madhurâ akadhi conto è attas!

B. Èyatorè Maos

Ponapa sampèyan onèng ka cem-macemma nyamana obâng?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Obâng panèka lumbrâna èyarghâi polana nilay sè aropa'aghi angka sè bâḍâ è obâng panèka. Namong sanaosa obâng panèka paḍâ, nyamana obâng panèka bhidhâ polana bhuḍhâjâ sè ngaghungè obâng panèka.

Maos Patètè!

NYAMANA OBÂNG MÈNOROT GHUNA SARENG MAKSOD PARSEMONNÈPON

Bustomi Irwan Kurniadi

Mongghu ḍâ' orèng Madhurâ, obâng ta' sakadhâr rarengghân ka'angghuy syarat otama bârâghât nalèka alampa'aghi jhuwâl belli. Anglèbâdhi "sastra lèsan", kabit ḍhimèn orèng Madhurâ pajhât pènal ajhârbâ'aghi oca' jhejjher bhâb obâng sè sanget amanca bârna, kalabân macemma camporan ḍhâbuwân sè aghânḍhu' maksod sareng tojjhuwân. È antara oca'/ḍhâbuwân sè aghuna'aghi ḍhâbuwân obâng (sè biyâsa aghuna'aghi bhâsa rên-arèn sè mapas biyâsa kasebbhut "pèssè". Ka'ḍinto contowèpon.

1. **Pèssè anyar**
Pèssè sè ghi' bhuṛu ècètha', bhersè, tennyeng, ta' kerso'.
2. **Pèssè bâlin**
Pèssè ènjhâman sè ella èpabâli (pèssè sè abâli polè ḍâ' sè ngaghungè).
3. **Pèssè binè'**
Pèssè sè èpasambhut sè èpabâli kodhu bâḍâ buḍu'na.
4. **Pèssè biyâ**
Pèssè ka'angghuy majâr pajhek.
5. **Pèssè buḍu'**
Pèssè sè èpajhâlan kalabân buḍu'.
6. **Pèssè buta**
 - Pèssè ollèna mangghi, kalabân ta' èpangghi pasèra sè ngaghungè.
 - Pèssè sè ètarèma orèng kalabân ta' alako.
7. **Pèssè cara**
Pèssè sè èpapolong ka'angghuy èparèngngaghi orèng sè anḍi' ra-cara (anḍi' ghâbây).
8. **Pèssè cokè'**
Pèssè sabâgiyân ollèna amaèn sè èparèngngaghi ḍâ' orèng sè anḍi' kenneng nganna amaèn.
9. **Pèssè cellep**
Pèssè ḍâri kalakowan anglèbâdhi cara ta' maberrâ' pèkkèran.
10. **Pèssè dhâlubâng**
Pèssè cèthâ'an ḍâri dhâlubâng.

11. Pèssè haram

Pèssè sè èkaollè dâri kalakowân sè èlarang dâlem aghâma.

12. Pèssè jhâbân

Amplop kosong tađâ' pèssèna sè èparèngngaghi neng rèsèpsi nèka.

13. Pèssè jhâbhân

Pèssè sè èpakompol dâ' sèttong orèng sè noro' tarowan amaèn.

14. Pèssè koto'

Pèssè tampes sè ta' paraddhu.

15. Pèssè larang

Pèssè nalèka ajhina larang (tèngghi arghâna).

16. Pèssè manyar

Pèssè ollèna aghuru pasoghiyân.

17. Pèssè matè

Pèssè sè èkabelli bhârâng sè ta' bisa èjhuwâl polè.

18. Pèssè mèra

Pèssè sè èbhâđhi dâri dhimbhâghâ.

19. Pèssè ontalan

Pèssè sè èbâghi dâ' pangantan anyar.

20. Pèssè osur

Pèssè sè ètarèma dâri bâgiyâna pangolo sè manèka' aghi orèng.

21. Pèssè palsu

Pèssè ta' sokkla (ta' assli) bânne ghâbâyâna pamarènta.

22. Pèssè panas

Pèssè ollèna awâl- jhuwâl bhârâng sè ta' halal.

23. Pèssè panebbhus

Pèssè sè èbâjârraghi dâ' ghâđhin ka'angghuy nebbhus bhârâng.

24. Pèssè panjher

Pèssè sè èbâjârraghi sabâgiyân mènangka tanđhâ jhâ' dhâddhi arghâ.

25. Pèssè potè/ pèssè salaka

Pèssè sè èkaghâbây dâri sala ka otabâ potèyan.

26. Pèssè rajâ

Pèssè sè jumlana bânnya'.

27. Pèssè salabât

Pèssè sè èbâghi dâ' orèng sè akaonjhângan otabâ sè maos dhuwâ.

28. Pèssè sarana.

Pèssè rat-sarat sè èbâghi ka đhukon ongkossa sè mèlèt ota bâ nambhâi.

29. Pèssè tampes/pèssè krènnèng

Pèssè sè èbhâđhi dâri dhimbhâghâ otabâ potèyan bânne dâri dhâlubâng

30. Pèssè taro

Pèssè ka'angghuy tarowan rajâ.

Salaèn dâri ka'đinto ghi' jhâman Bâlândhâ sareng jhâman kraton jhughân ghi' bânnya' macemma obâng sè akaè' sareng cem-macemma pajhek kalabân nyama sè aghuna'aghi bhâsa alos, akadhi:

1. Obâng đhekđhek

Obâng pajhek sè aghârâp țana sabâ dhâlemman mènangka ghântè bârâghâddhâ sè nyerra'aghi đhek-đhek.

2. Obâng ghułâ

Obâng pajhek bhân-sabbhân sèttong bhungkana trèbung/ ta'al sè ngasèllaghi ghułâ mèra sè èbâjârraghi sabbhân taon. Manabi neng tana Jhâbâ ghułâ mèra ènyamaè "Gula Jawa", sabhâtara ka'đinto neng Tanjhung Bhumè Bhângkalan ènyamaè Ghułâ Bhâaji', marghâèpon sè abhâđhi asallèpon maghârsarè neng Kampong Bhâji' Dhisa Tanjhung Bhumè kacamadhân Tanjhung Bumè.

3. Obâng kapo
Obâng pajhek sè èbâjâr dâri bhânsabbhân bhungkana kapo (ranḍhu) kaangghuy Panembahan.
4. Obâng katu
Pajhek bhân-sabbhân bhungkana ghebbhâng sè èbâjâr sabbhân taon.
5. Obâng mênnya'
Obâng pajhek kaangghuy mênnya' lettèk/ mênnya' nyèyor.
6. Obâng pacèng
Obâng pajhek sè èbâjâr sabbhân taon sè èbitong sabbhân sabhârundhut (sèttong kalowarga) mênangka ghântèna massra'ghi pacèng/ pè'-empè'/ jâgir/ buḍu'na sapè ḍâ' Panembahan.
7. Obâng panglabâng
Obâng pajhek bhân-sabbhân sèttong orèng sè kodhu èbâjâr sabbhân taon.
8. Obâng pètèk
Obâng pajhek ka'angghuy bhân-sabbhân sèttong orèng sabbhân taon. (Metthèk ḍâri Majalla Jokotolè).

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Pèssè anyar artèna èngghi panèka
2. Pèssè binè' artèna èngghi panèka
3. Pèssè biyâ artèna èngghi panèka
4. Pèssè biyâ artèna èngghi panèka
5. Pèssè buḍu' artèna èngghi panèka

Latèyan 2

Èyatorè abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'- oca' sè bâḍâ è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten!

1. Pèssè buta : _____
2. Pèssè cara : _____
3. Pèssè cokè' : _____
4. Pèssè cellep : _____
5. Pèssè dhâlubâng : _____

Èyatorè èssè'è kolom è bâbâ panèka !

No.	Nyamana Obâng	Carana Kèngèng
1.	Obâng ðhekðhek	
2.	Obâng ghulâ	
3.	Obâng kapo	
4.	Obâng mènnya'	
5.	Obâng pacèng	
6.	Obâng panglabâng	
7.	Obâng pètèk	

C. Èyatorè Abu-Ðhâbu

Bhâ' onènga sampèyan rassana ngoladhi Ojhung?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ðhimèn ka'anghuy kèngèng kariðâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. È Madhurâ panèka soghi sarèng bhuðhâjâ. È bâbâ paneka ghuruna sampèyan bhâdhi ajhârbâ'aghiya sala sèttonnga bhuðhâjâ è Songennep.

Maos Patètè!

Ojhung neng Dhisâ Topotè Lao' Kacamadhân Topotè Songennep HARWIYANTO

Polo Madhurâ pajhat soghi kalabân kabuðâjân-kabuðâjânnèpon. Nangèng cè' èmanna, bâkto samangkèn ampon rempèk ghumbing, ngalotor ghân sasowèt amarghâ bânnya'na kabuðâjân-kabuðâjân manca sè ampon maso' dâ' Madhurâ. Bâkto samangkèn bânnya' orèng Madhurâ kong-langkong para ngangodâdhân ampon ta' ngaghâli otâbâèpon ta' onèng jhughân ta' parduli dâ' kabuðâjân Madhurâ amarghâ ampon kasemsem, komeccer dâ' kabuðâjân manca sè ampon ta'sorop otâbâèpon ta' cocok sarengtèn-atènna orèng Madhura.

Sala sèttong kabuðâjân sè bâdâ neng Madhurâ kong-langkong neng Songennep èngghi ka'ðinto kabuðâjân Ojhung. Bâdâ sè nyambhât sennè *tradisi* Ojhung. Asal mowasal bâdâna sennè tradisi Ojhung èngghi ka'ðinto è jhâman ðhimèn nalèka neng Kacamadhân Topotè Kabupaten Songennep katèbhânan nèmor sè cè' abiddhâ kantos andhâddhiyâghi somor-somor taðâ' aèngnga otâbâ ngorangè sombherrèpon. Kabâdâ'ân sè saka'ðinto nombuwâghi rassa kobâtèr mongghu maghârsarè'èpon.

Amarghâ manabi kakorangan aèng, maghârsarè ta' kèngèng ka'angghuy men-tamennan otabâ atanè, akadhi namen jhâghung sareng salaennèpon. Pramèla, maghârsarè pas mabâdâ rokadhân/ salameddhân sè aropa *upacara ritual* èngghi ka'dinto Ojhung, sè tojjhuwânnèpon ka'angghuy ngarep tor nyo'on dâ' Ghustè Allah nyopprè èparèngè toronna ojhân.

Ojhung èngghi ka'dinto òuwâ' orèng lakè' sè aperrang/ atandîng kalabân aghuna'aghi lo-palo/ kol-pokol sè è èbhâdhi dâri manjhâlin tor èèrèngè sareng tabbbhuwân okol tor kèjhung. Lo-palo kasebbhut ampon èsaḍiyâ'aghi sareng panitiya. Orèng sè aojhung ta' kèngèng abhâkta lo-palo dhibi'. Dâlem sennè *tradisi* Ojhung bâdâ sèttong orèng sè ngator otabâ ngalang orèng sè aojhung èngghi ka'dinto sè èsambhât kalabân bhuhuto (*wasit*). Orèng sè aojhung ngaghem bhukot neng sèraèpon sè èbhâdhi dâri karong sè è dâlemmèpon èparèngè jhâlingè ka'angghuy mabhângon tor makowat bhukot kasebbhut. Bhukot maksottèpon ka'angghuy ngadḍhângè sèra dâri pokolannèpon moso. Neng astaèpon kantos lengngen kacèrrèpon èbhundhu' otabâ èparèngè sarong sè tojjhuwânnèpon ka'angghuy nangkès pokolannèpon moso.

Dhinèng gher-ogher otabâ atorannèpon dâlem ojhung èngghi ka'dinto; Sè kapèng sèttong sabellunnèpon amaèn ojhung, orèng sè amaèna èghândhing langkong ḍhimèn. Maksottèpon èghândhing èngghi ka'dinto tèngghina otabâ rajâna orèngnga èghândhing/ èyokor, kodhu paḍâ. Manabi atèngghiyân sèttong, ta' dhâddhi aojhung. Nangèng manabi sè akènè'an bângal tor paḍâ saroju', èterrossaghi aojhung. Parkara sè saka'dinto nandhâ'aghi jhâ' è dâlem ojhung ka'dinto taḍâ' paksa'an dâri pasèra'a bisaos. Orèng sè aojhung ka'dinto pajhât kasokanna otabâ kakencengnganna dhibi'. Sè kapèng òuwâ', padhâ/ sokoèpon sè amaèn ta' kèngèng nèddhâ' otabâ lèbât dâri ellen/ ghâris tengnga. Sè kapèng tello', padhâ/ soko kangan kodhu bâdâ è aḍâ', ta' kèngèng sè kacèr bâdâ è aḍâ'.

Orèng sè aojhung ka'dinto salaèn ngaddhu kajunèlan nyopprè ta' ècapo' pokolannèpon moso jhughan ngaddhu tegghuna kolè'. Pramèla, dâlem ojhung ka'dinto, orèng sè aojhungâ ta' bhâi-bhâi. Sadhâjana paḍâ asaḍiyâ tor asarat dâ' kyaè otabâ ḍhukon, nyarè kategghuwân tor asarat nyopprè abâ'na èparèngè jhâjâ sareng Allah. Dhinèng sè èyangghep mennang dâlem amaèn ojhung èngghi ka'dinto sè ta' ècapo' pokol tor taḍâ' lampaddhâ pokolan akadhi loka tor bâling otabâ sè ècapo'na asakonè'an dâri moso. Ècapo'na pokol otabâ loka sè èbitong namong loka neng bagiyân tengnga/ bâlikat sareng bagiyân dâḍâ tor bhâu. Loka sè ghâḍuwân *nilai* tèngghi mogghu moso èngghi ka'dinto loka bâgiyân bâlikat otabâ tengnga. Dhinèng loka neng lengngen ta' èbitong. Nangèng manabi è dâlem Ojhung sala sèttong sè amaèn lo-paloèpon bâḍâ sè ghâgghâr, orèng kasebbhut èyangghep kala sanaos ta' ècapo' sama sakalè tor sanaos mosoèpon bânnya' ècapo'na otabâ bânnya' lokaèpon.

Sa'amponna lastarè aojhung, sè kaḍuwâ asalaman sè nandhâ'aghi jhâ' dâlem Ojhung ka'dinto taḍâ' pangghâlîyân/atè pegghel dâ' moso. Nangèng sè kala loḍhâng pangghâlîyân, narèma kakala'annèpon tor ngormat dâ' moso sè mennang. Parkara sè saka'dinto sorop/ cocok sareng ma'na pasemmon/ filosofièpon, èngghi ka'dinto Ojhung sè lo-paloèpon/ kol-pokollèpon dâri manjhâlin sè ghâḍuwân maksod èngghi ka'dinto; *ojhung* artè'èpon *ujung*. *Manjhâlin* artè'èpon *menjalîn*. Manabi èrangkep ma'na/ artè passemmon sè dâḍuwâ' èngghi ka'dinto *ujung-ujungnya saling menjalîn hubungan sè saè*. Sanaos ampon amoso nalèka aojhung, paḍâ anakso otabâ pegghel, nangèng sa'amponna lastarè amaèn Ojhung sè kaḍuwâ taḍâ' rassa pegghel otabâ ta' narèma. Ma'na *filosofièpon* sè laèn èngghi ka'dinto ghâḍuwân maksot tor pangarep dâ' sadhâjâ para ngangodâdhân nyopprè kowat, bângal, ta' nyorot dâlem gadhebbhi moso tor jhâlânnèpon kaoḍi'ân jhughân ta' ghâmpang pegghâ' pangarep (*putus asa*) ka'angghuy ngadhebbhi sadhâjâ alangan/ *rintangan* tor paè' manèssa kaoḍi'ân.

Ojhung kantos bâkto samangkèn tettep èpèyara, èpertè tor èlampâ'aghi sareng maghârsarè Madhurâ kong-langkong neng Kacamadhân Topotè Kabupatèn Songennep. Biyâsaèpon èlampâ'aghi Ojhung nalèka è pongkasan-pongkasannèpon mosèm nèmor otabâèpon para' mosèm nèmbhârâ' sè tojjhuwânnèpon tettep paḍâ akadhi ḍhimèn èngghi ka'dinto nyo'on dâ' Ghustè Allah dâtenngga tor lancarra ojhân nyopprè tanè kèngèng maḍâteng hasèl kalabân saè. Tojjhuwânnèpon sè laèn èngghi ka'dinto mènangka panglèpor mogghu maghârsarè. Ojhung biyâsaèpon èlampâ'aghi sabbhân arè Salasa salastrèna Asar kantos para' Maghrib tor sè ngoladhi kodhu ngobângè karcès. (*Metthèk dâri Majalla Jokotolè*).

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân nyarè jâwâbhân è dâlem ghâncaran è attas !

1. Polo Madhurâ pajhat soghi kalabân
2. Bâkto samangkèn bânnya' orèng Madhurâ kong-langkong para ngangodâdhân ampon ta' ngaghâli otâbâèpon ta' onèng jhughân ta' parduli dâ' kabudâjân Madhurâ amarghâ
3. Sala sèttong kabudâjân sè bâdâ neng Madhurâ kong-langkong neng Songennep èngghi ka'dinto
4. È jhâman dhimèn neng Kacamadhân Topotè Kabupaten Songennep katèbhânan nèmor sè cè' abiddhâ kantos andhâddhiyâghi somor-somor ta'dâ'
5. Amarghâ manabi kakorangan aèng, maghârsarè ta' kèngèng ka'angghuy

Latèyan 2

Èyatorè abhâdhi okara aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten kalabân aghuna'aghi ca'-oca'sè ampon kasandhing è bâbâ panèka!

1. Sala sèttong	6. Asal mowasal
2. kabudâjân	7. bâdâna
3. Songennep	8. è jhâman dhimèn
4. Ojhung	9. katèbhânan nèmor
5. Nyambhât	10. rokadhân/ salameddhân

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sareng ghâlimpo'na aparèng sangghemman kalabân bâdâna Ojhung panèka!

D. Èyatorè Nyerrat

Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat lalampa'an bhuḍâjâ sè bāḍâ è sakobhengnga sampèyan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Lalampa'an bhuḍhâjâ panèka nambâi rakeddhâ para bârghâ è sèttong kennengngan. Lalampa'an bhuḍhâjâ panèka jhughân nambâi bāḍâna ḍhâ-tanḍhâ kennengngan panèka. Manabi ta' èlampâ'aghi pas kèngèng èponḍhut kennengngan laèn. Hasèl-hasèl ḍâri bāḍâna lalampa'an panèka kèngèng èponḍhut kennengngan laèn sè mabāḍâ.

TOTALÈ: KAMPONG KÈNÈ' È GHIR SÈRÈNG

Angghidhân: Dawiyatun

Orèng tanè sè ghi' ajhâr arabât tana sangkol kalabân saè

Totalè èngghi ka'ḍinto nyamana sèttong kampong sè bāḍâ è Ḍusun Burajâ Dhisa Lapa Laok Kacamadhân Dhungkèk Kabhupatèn Songenep. Kampong Totalè, langkong jhârbâna, bāḍâ è paddhu tèmorra Polo Madhurâ. Asma Tolatè langkong èkaonèngè masarakat èbândhing asma dusunna dhibi' (Burajè). È Kampong ka'ḍinto bāḍâ sèttong asta (bhujû') sè berrit tor jughân segghut è rabui masarakat ḍâri bân sabbhân kennengngan: Lègghung, Jhuruân, Topotè, Mekkasân tor Jhâbâ. Ḍâlem serradhân ka'ḍinto kaulâ bhâkal notorraghi mamolanna Kampong Totalè tor adhât kabiya'sa'an masarakat Totalè sè terros è jâgâ kantos mangkèn.

Asalla Asma Totalè

Ḍâlem sajârâna, asma Totalè kantos mangkèn ghi' pagghun ta' èkaonèngè. Taḍâ' orèng sè kèngèng aparèng informasi kalabân ghenna' akadhiyâ sajârâna dhisa-dhisa laèn. Namong, bāḍâ ḍuwwâ' orèng sè ngaghungè pangaonèng mènangka asalla Kampong Totalè, namong ḍuwwâ' orèng ka'ḍissa jhughân ècarèta'aghi sarèng bângasèppo-bângasèppo sè jhung lambâ'ân. Sombher sè kapèng sèttong èngghi ka'ḍinto èpaḍâpa' sarèng Nyè Salèhati (Sala sèttong bângasèppo è Totalè sè gi' bāḍâ kantos samangkèn). Ḍâlem carètana, lambâ' almarhum rèng sèppo lakè'na (Buddin) atapa è Asta Totalè, èngghi ka'ḍinto è attas bâto karang sè lanjhang sè bāḍâ è ḍâjâna asta kasèbbhut. Bâto karang sè lanjhang ka'ḍinto èsambhât Toalang. È bâkto atapa Almarhum Buddin mangghi sèttong bâto sè atalè è tèngnga tasè'. Kalabân kadhâddhiyân ka'ḍissa' kampong kènè' ka'ḍinto èsambhât Totalè.

Sombher sè kapèng ḍuwwâ', ètotorraghi sarèng tokoh masarakat Totalè, asmana Sarbini. Èḍhâbuwâghi asma Totalè ka'ḍinto èponḍhut ḍâri sèttong papèrrangan antara Songenep sareng Bhâli. Ḍâlem papèrrangan kasèbbhut, bhâla Songenep asor. Kantos pan-saponapan bhâla Songenep sè ghi' salamèt nyarè kennengngan ka'angghuy ngètek sopajâ ta' èpangghi sarèng moso. Mènorot carèta, bhâla sè asor ḍâlem papèrrangan kasèbbhut aghâtongngaghi abâ'na ḍâ' ka bâto sè ka'dimma bâto ka'ḍissa' bāḍâ talèna. Kantos kalabân kasokanna Ghustè Allah, bhâla Songenep ka'ḍinto salamèt ḍâri moso. Ḍâri kadhâddhiyân ka'ḍinto kampong ka'ḍinto èparèngè asma Totalè.

Dâri ðuwwâ' sombher carêta kasebbhut, taðâ' sê ngaghungê bhuktê nyata ka'angghuy malerres sala sêttongnga. Namong sadhâjâ masarakat Totalê manabi èparêksanê bhâb asalla asma Totalê, kadhâddhiyân ðâri sombhêr sê sapêsan sê segghut èpaðâpa'. Jhâjhârbâ'ân ðâri Nyê Salêhati dhâddhi dhâsar pangaonêngan masarakat mênangka asalla Kampong Totalê. Asma Totalê aropa'aghi rangkê'an ðâri ðuwwâ oca' èngghi ka'ðinto "bato" sarêng "talê". ðâri ðuwwâ' oca' kasêbbhut kampong ka'ðinto èsambhât Totalê.

Kaoðî'ân Masarakat Totalê

Totalê mênangka kampong kênê' è ghir sêrêng ngaghungê maghârsarê kalabân ghungghungan sê sakonê' èngghi ka'ðinto 152 orêng. ðâri ghungghungan kasêbbhut, 80 orêng lakê', 72 orêng binê'. Manabi èyoladhi ðâri bânnya'na KK (Kartu Keluarga), masarakat Totalê coma ngaghungê 46 KK ðâri 152 bânnya'na maghârsarê.

Totalê ngaghungê ðuwwâ' kasoghiyân èngghi ka'ðinto sabâ sarêng tasê'. È ðuwwâ' kennengngan ka'ðissa', kasabbâ masarakat Totalê salaên dhâddi rêng tanê, mêmara kèbân, jughân sabâgiyân ka tasê'. Lumbrâna sê alako ka tasê' ghun coma ðâri kè'-lakê'na, orêng binê' lumbrâna alako è sabâ otabâ è tэгghâl. Kalakowan è sabâ tor è tэгghâl sê èlakonê rêng binê' akadhiyâ ngarê', namên somangka, namên mêlon, jhâghung bân salaênna. Namong bâðâ jughân pan-saponapan orêng sê ngaghungê kalaowan adhâghâng.

Kalakowan è tasê' bânne tong-sêttongnga kalakowan mongghu masarakat pasêsêr è Totalê (otamana orêng lakê'). Sabâb bilâ pon palêman ðâri tasê', pas aghântê profesî (kalakowan) dhâddi rêng tanê tor mêmara kèbân akadhiyâ ngarê' ka'angghuy kakanna sapê'êmbe' sareng atanê è sabâ otabâ è tэгghâl. Èstona kalakowan otamana masarakat Totalê èngghi ka'ðinto atanê sarêng mêmara kèbân. Dhâddi orêng sê ngaghungê kalakowan è tasê' kèngèng èmastê'yaghi jughân ngaghungi kalakowan mênangka atanê sareng mêmara kèbân. Bhidhâ manabi orêng ka'ðinto ghun namong akasab è sabâ sarêng ètэгghâl mênangka atanê sareng mêmara kèbân, ta' tanto nyarê kasab jughân è tase'.

Adhât Masarakat Totalê

1. Rokat Asta Totalê

Asta Totalê èngghi ka'ðinto settong bhuju' sê bâðâ è kampong Totalê. Bhângasèppo asta kasêbbhut èngghi ka'ðinto Agung Sultan Maulana Syêikh Abdullah Sayyidîna Syêikh Mohammad Aghung Totalê. Bhângasèppo ka'ðinto mênorot carêta rabu ðâri Bhughis, tor jughân ghi' sabhârundhut (tarêtan) sarêng bhângasèppo Asta Jhuruân Kacamadhân Tang-Bhâtang Kabhupatên Songennep, sê asmaèpon èngghi ka'ðinto Radhin Patah sarêng Sitti Mariyam.

È bhâkto ka'ðinto, astana Aghung Soltan Maulana bâðâ è tèngnga tasê', langkong jhârbâna bâðâ è ðâjâna Toalang. Mênorot carêta, lambâ' aèng tasê' ta' ðâpa' ðâ' kennengnganna asta kasêbbhut. Kennengnganna asta ka'ðissa' ðâ'-aðâ'na dhârâdhân. Mèla ðâri ka'ðinto, pèngghir tasê' ka'ðissa èsambhât Asta Totalê mênangka kennengngan èbâktona oðî' kantos sêdhâna Aghung Soltan Maulana.

Asta Totalê ka'ðinto mênangka patapa'an orêng-orêng sê ngaghungê hajhât ka'angghuy nyoccèyaghi abâ' sopajâ sêmma' ðâ' Ghustê Allah SWT. Ta' namong coma orêng Totalê sê sègghut nyabis ðâ' asta, namong orêng ðâri lowar Totalê jughân amoljâ'âgghi asta ka'ðinto kalabân nyabis, maos Al Quran, aðhikkêr, maos tahlêl arêng-sarêng tor salaênna. Sabâb coma orêng-orêng sê ngaghungê pangghâliyân sê bhêrsê sê kèngèng ngoladhi tor aziaarah jhujhuk ðâ' asta Aghung Soltan Maulana.

Salaên ka'ðinto, Asta Totalê jughân ngaghungê pan-saponapan tarêka sabbân taonna èngghi ka'ðinto tarêka "Rokat Asta" mênangka parnyo'onan masarakat Totalê ðâ' Allah SWT sopajâ èpasalamèt ðâri sadhâjâh bhâlâi otabâ kajhubâ'ân. Tarêka rokat ka'ðissa' lumbrâna èlampâ'aghi è Bulân Molod otabâ salastarêna, kong-langkong polê è arê Salasa otabâ arê Jhuma'at. Bâkto lalampanna èkabidhi salastarêna solat Asar. Èlampâ'aghi è Bulân Molod sabâb ðuwwâ' sabâb, sê sapêsan, pajhât lalampanna masarakat ngabidhi lambâ'. Sê kapèng

duwwâ' asbâ masarakat kasokan amoljâ'âghiya Ghustè Kanjeng Nabbhi kalabân maos shalawât arèng-sarèng. Dâlèm lalampan ka'dissa', èyèssè'è kalabân maos tahlèl, mamaca tor aḏhâ'ar arèng sarèng è pongkasanna lalampan'an.

Pangalèburra masarakat bhângèt rajâ dâlèm nèrrossaghi tradisi rokat asta sè èparcajâ cokop bèrrit mongghu sadhâjâ masarakat kong-langkong masarakat Totalè. Masarakat sè ngèrèng lalampan rokat asta èngghi ka'dinto bânne ghun dâri Kampong Totalè, namong bâḏâ jhughân dâri lowar Totalè. Masarakat lowar jughân nyombhâng obâng ka'angghuy nyokobhi kabhutowan acara rokat ka'dissa'. Lumbrâna sadhâjâ sombhângan masarakat (obâng otabâ bherrâs) èyatorraghi ka Èbhu Asna mènangka orèng sè èparcajâ ajâgâ sadhâjâ macemma sombhângan dâri masarakat.

Sè cè' parlona dâri lalampan rokat asta èngghi ka'dinto bâḏâna pan-sampanan sè pajhât èbhâḏi masarakat Totalè dâri pappana gheḏḏhâng kalabân lajèr sè èbhâḏhi dâri kaju lanjâng sè kènè', è ekonco'na èparèngè kaèn mènangka mandirâ. Pan-sampanan ka'dissa' èyèssè'è ancak (pappana ḏâunna gheḏḏhâng èpabhângon masaghi èmpa'), è attassa ancak bâḏâ cèm-macemma ḏhâ'ârân sè èbâḏḏhâi takèr. Salaèn ayèssè ḏhâ'ârân, pan-sampanan ghellâ' jughân èyèssè'è cèm-macemma kembhâng salameddhân, jhâjhân ghènna' tor pan-saponapan obhâng dhâlubângân jughân karènèngan. Bilâ pon ghènna' otabâ ranta pan-sampanan ghellâ' pas èyocol ka tasè', èpajhâlân sopajâ noro' aros ka têngnga tasè'. H. Usman mènangka orèng seppo sè jughân arabât asta kantos mangkèn aparèng ḏhâbuna: "Pan-sampanan ka'dissa' aropa'aghi tanḏhâ ngojâ sadhâjâna kajhubâ'ân. Dhâddhi, lastarèna tahlèlan arèng-bhârèng, sabâgiyân masyarakat Totalè ngocol Pan-sampanan ka'dissa è tasè' kalabân pangarèp sadhâjâna kajhubâ'ân noro' ḏâ' nyènglana pan-sampanan ka'dissa'".

2. Salameddhân

Salameddhân èngghi ka'dinto sokkoran kalabân parnyo'onan sè saè ḏâ' Ghustè Allah SWT. Bâḏâ pan-saponapan salameddhân sè lumbrâ èlampâ'aghi masarakat Totalè akadhiyâ salameddhân toron tana, salameddhân mangkat monḏhuk, salameddhân parnyo'onan tekka hajhât, salameddhân ana' nyarè èlmo sareng salaènna. Salameddhân èlampâ'aghi kalabân aḏu'â sè saè, èparèngè kaontongan sè bherkat tor kasalameddhân dâlèm kaoḏi'âna.

Salameddhân ka'dinto dhâddi sèttong lalampan sè sègghut èlampâ'aghi sarèng masarakat Totalè, ngabidhi dâri salameddhân sè kènè' kantos salameddhân sè rajâ akadhiyâ ngonjâng masarakat sakampong. Dâlèm salameddhân lumbrâna pakakas sè kodhu èsadiyâ'âghi èngghi ka'dinto rasol (nasè' èbâḏḏhâi pèrèng tor èparèngè tellor è nga'-tengnga'anna), jhâjhân ghènna', kembhâng salameddhân tor jughân mènnyan. Sadhâjâ pakakas ka'dissa è sabâ' è nga'-tengnga'anna orèng sè maos Al- Quran, sorat nèng Al-Quran sè lumbrâ è maos èngghi ka'dinto Yasin, salastarèna maos Yasin è totop kalabân du'â.

Dâri ka'dinto, masarakat Totalè cè' ajâgâna ḏâ' bhân-sabbân adhât sè ampon èlampâ'aghi sarèng bângasèppo dâri lambâ'. Sabâb mènorot masarakat Totalè sadhâjâ adhât ka'dissa' ngaghungè kasaèyyan sè apèghuna ḏâ' kaoḏi'ân è dhunnya kantos akhèrat. Kantos, sanaos prapa'na ta' ngaghungè obâng, pan saponapan adhât pagghun èlampâ'aghi kalabân sederhana ka'angghuy amoljâ'âghi bhângasèppo sè ampon ngajhâri bânnya' têngka bhâgus ḏâ' kaulâ sadhâjâ. (*Metthèk dâri Majalla Jokotolè*).

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâdâ è dâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' dâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kothak è bâbâ panèka!

No.	Contona oca'	Oca' asal	Oca' oba'an
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng ghâncaran è bâbâ ka'dinto tantowaghi sè ka'dimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân dâri saponapa keccap?

Salameddhân

Salameddhân èngghi ka'dinto sokkoran kalabân parnyo'onan sè saè dâ' Ghustè Allah SWT. Bâdâ pan-saponapan salameddhân sè lumbrâ èlampâ'aghi masarakat Totalè akadhiyâ salameddhân toron tana, salameddhân mangkat monḍhuk, salameddhân parnyo'onan tekka hajhât, salameddhân ana' nyarè èlmo sareng salaènna. Salameddhân èlampâ'aghi kalabân aḍu'a sè saè, èparèngè kaontongan sè bherkat tor kasalameddhân dâlèm kaoḍi'ânna.

Salameddhân ka'dinto dhâddi sèttong lalampan sè sègghut èlampâ'aghi sarèng masarakat Totalè, ngabidhi dâri salameddhân sè kènè' kantos salameddhân sè rajâ akadhiyâ ngonjâng masarakat sakampong. Dâlèm salameddhân lumbrâna pakakas sè kodhu èsadiyâ'âghi èngghi ka'dinto rasol (nasè' èbâḍḍhâi pèrèng tor èparèngè tellor è nga'-tengnga'anna), jhâjhân ghenna', kembhâng salameddhân tor jughân mènnyan. Sadhâjâ pakakas ka'dissa è sabâ' è nga'-tengnga'anna orèng sè maos Al- Quran, sorat nèng Al-Quran sè lumbrâ è maos èngghi ka'dinto Yasin, salastarèna maos Yasin è totop kalabân du'â.

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân dârikeccap
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kolom è bâbâ panèka!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.	è nga'-tengnga'an	Tengnga-tengnga
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tandhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Êmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng pokeddhâ bhuḍhâjâ.		
2.	Abdhina ampon onèng nyarè contona lalampa'an bhuḍhâjâ.		
3.	Abdhina ampon onèng pèghunana lalampa'an bhuḍhâjâ.		
4.	Abdhina ampon onèng carana mertè lalampa'an bhuḍhâjâ.		
5.	Abdhina ampon onèng pangghibhâddhâ ta' alampa'aghi lalampa'an bhuḍhâjâ.		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

Metthèk	: nokèl
rèng seppona	: rèng towa.
angghuy	: rasoghân
ater-ater	: aparèng ḍhâ'ârân
èso'on	: èsabâ' è attassa sèra
malemman pèttolèkor	: malem sè kapèng pèttolèkor Ramadân
bhâkal jhuḍhuwân	: bhâkal sè ollèna èpacangngaghi
Pèssè anyar	: Pèssè sè ghi' bhuḍhâ' ècètha', bhersè, tennyeng, ta' kerso'.
Pèssè bâlin	: Pèssè èjhâman sè ella èpabâli (pèssè sè abâli polè ḍâ' sè anḍi').
Pèssè binè'	: Pèssè sè èpaènjhâm sè èpabâli kodhu bâḍâ buḍu'na.
Pèssè biyâ	: Pèssè kaangghuy majâr pajhek.
Pèssè buḍu'	: Pèssè sè èpajhâlan kalabân buḍu'.
Pèssè buta	: Pèssè ollèna nemmo, kalabân ta' ètemmo sapa sè anḍi'/ Pèssè sè ètarèma orèng kalabân ta' alako.
Pèssè cara	: Pèssè sè èpapolong kaangghuy èbâghi orèng sèanḍi' ra-cara (anḍi' ghâbây).
Pèssè cokè'	: Pèssè sabâgiyân ollèna amaèn sè èbâghi ḍâ' orèng sè anḍi' kenning nganna amaèn

E. Panèlayan Bâbulângan 2

Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka kalabân tètè. Sa'amponna maos, jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè lerres!

Ghi' jhâman Bâlândhâ sareng jhâman kraton jhughân ghi' bânnya' macemma obâng sè akaè' sareng cem-macemma pajhek kalabân nyama sè aghuna'aghi bhâsa alos, akadhi:

1. Obâng ðhekðhek
Obâng pajhek sè aghârâp òana sabâ dhâlemman mênangka ghântè bârâghâddhâ sè nyerra'aghi ðhek-ðhek.
2. Obâng ghulâ
Obâng pajhek bhân-sabbhân sèttong bhungkana trèbung/ta'al sè ngasèllaghi ghulâ mèra sè èbâjârâgghi sabbhân taon. Manabi neng tana Jhâbâ ghulâ mèra ènyamaè "Gula Jawa", sabhâtara ka'ðinto neng Tanjhung Bhumè Bhângkalan ènyamaè Ghulâ Bhâaji', marghâèpon sè abhâðhi asallèpon maghârsarè neng Kampong Bhâji' Dhisa Tanjhung Bhumè kacamadhân Tanjhung Bumè.
3. Obâng kapo
Obâng pajhek sè èbâjâr ðâri bhânsabbhân bhungkana kapo (randhu) kaangghuy Panembahan.
4. Obâng katu.
Pajhek bhân-sabbhân bhungkana ghebbhâng sè èbâjâr sabbhân taon.
5. Obâng mènnya' Obâng pajhek ka'angghuy mènnya' lettèk/ mènnya' nyèyor.
6. Obâng pacèng
Obâng pajhek sè èbâjâr sabbhân taon sè èbitong sabbhân sabhârundhut (sèttong kalowarga) mênangka ghântèna massra'gghi pacèng/ pè'- empè'/ jâgîr/buðu'na sapè ðâ' Panembhâ'ân.
7. Obâng panglabâng
Obâng pajhek bhân-sabbhân sèttong orèng sè kodhu èbâjâr sabbhân taon.
8. Pèssè sarana.
Pèssè rat-sarat sè èbâgghi ka ðhukon ongkossa sè mèlèt otabâ nambhâi.
9. Pèssè tampes/pèssè krènnèng Pèssè sè èbhâðhi ðâri dhimbhâghâ otabâ potèyan bânne ðâri dhâlubâng.
10. Obâng pètèk
Obâng pajhek ka'angghuy bhân-sabbhân sèttong orèng sabbhân taon. (*Metthèk ðâri Majalla Jokotolè*).

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Obâng ðhekðhek ènggghi panèka
obâng pajhek sè aghârâp òana
sabâ dhâlemman mênangka
ghântè bârâghâddhâ sè nyerra'aghi
....
a. ðhek-ðhek
b. orèng towa sè ðuwâ' | c. emba lakè'
d. sabhirina
e. jhâjhân
2. Obâng ghulâ ènggghi panèka obâng
pajhek bhân-sabbhân sèttong
bhungkana trèbung/ta'al sè
ngasèllaghi ghulâ mèra sè |
|--|--|

- èbâjârraghi sabbhân
- Mètode puisì
 - ghuru bân rato
 - ghuru
 - taon
 - arè
3. Obâng kapo èngghi panèka obâng pajhek sè èbâjâr dâri bhânsabbhân bhungkana kapo (ranḍhu) ka'angghuy
- panembhâ'ân
 - pètodhu
 - tipoggrafi
 - ca'-oca'
 - rèng mèskèn
4. Obâng katu èngghi panèka pajhek bhân-sabbhân bhungkana
- ghebbhâng
 - kèyaè
 - èndhâ
 - ghuru
 - jhâtè
5. Obâng mènnya' èngghi panèka obâng pajhek ka'angghuy
- mènnya' nyèyor
 - Sè ngator
 - èkarassa
 - Komandan
 - eggâs
6. Obâng pacèng èngghi panèka obâng pajhek sè èbâjâr sabbhân taon sè èbitong sabbhân sabhârundhut (sèttong kalowarga) mènangka ghântèna massra'ghi pacèng/ pè'-empè'/ jâgir/ buḍu'na sapè ḍâ'
- auditif
 - panenbhâ'ân
 - Oca' asal
 - oca' camporan
 - embi'
7. Obâng panglabâng èngghi panèka obâng pajhek bhân-sabbhân sèttong orèng sè kodhu èbâjâr
- Global
 - pangoladhân
 - Glob
 - Sabbhân taon
 - Arè
8. Obâng èngghi panèka obâng pajhek ka'angghuy bhân-sabbhân sèttong orèng
- taktil
 - sabbhân taon
 - ḍukeccap
 - pa' keccap
 - lèma'
9. Pèssè sarana èngghi panèka obâng rat-sarat sè èpârèngngaghi ka ḍhukon ongkossa sè mèlèt otabâ
- nambhâi
 - sessellan
 - panotèng
 - bhârâng
 - ter-ater
10. Pèssè tampes/ pèssè krènnèng èngghi panèka obâng sè èbhâḍhi dâri dhimbhâghâ otabâ potèyan bânne dâri
- Kettek
 - ngaret
 - dhâlubâng
 - rettek
 - rentek

b. Èyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

1. Pèssè osur : _____
2. Pèssè palsu : _____
3. Pèssè panas : _____
4. Pèssè panebbhus : _____
5. Pèssè panjher : _____

c. Jhâjhâl abhâdhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

1. Salameddhân : _____
2. lalampn : _____
3. akadhiyâ : _____
4. ngonjâng : _____
5. sakampong : _____

Glosarium Parèbhâsan:

Terrossana...

23. Mara bhângbhângan langghung = Oca'na orèng sè kerras, nangèng nyennengaghi atè.
24. Mara beddhi èsamburaghi dâ' perrèng = Kalakowan sè tada' ghunana.
25. Mara bheddhuk mandhiradha = Coma ollè rammè caca bhâi, nangèng tada' lakona pa-apa. (bheddhuk mandhirada = bheddhuk sè cè' rajâna, nangèng nyarèng monyèna, mon ètabbhu ta' bânnya' orèng sè dâteng dâ' masjiddha.)
26. Mara bhelling kaojhânan = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ta' meddhas bâburughân. (ta' enda' atoro' nasèhat sè beccè')
27. Mara bighilân èbâchâi pèrèng = Cacana orèng sè ta' kennèng parcajâ margha orèngnga lècèghân.
28. Mara bilis kalowar dâri lobângnga = Nyaroccot nyandher kabbhi.

29. Mara bilis marqâ = 1. Ekoca'aghi dâ' orèng sè tada' sabbhârâ, dhâddhi ta' èkennèng kasana', 2. Ekoca'aghi dâ' polisi sè cè' sèlè'na (sèlè' otabâ pèlak) nyarè katerrangan kaangghuy nyarè bhurun.
30. Mara budhun ghi' ta' teddhâs = Karèkongon otabâ kasoss'an sè ghi' ta' enda' marè.
31. Mara bulân kasèyangan = 1. Bârnana kolè'na orèng sè nyennengaghi, iyâ arèa konèng ngodâ, 2. Robâna orèng sè abâk pelay, marghâ korang tèdung.
32. Mara bulân kembhâr = Orèng binè' kaduwâ sè palâ raddhin robâna.
33. Mara bulân pornama = Robâna orèng binè sè cè' raddhinna.
34. Marabhut na'-enna'an cellot = Èkoca'aghi dâ' orèng sè jhuba' robâna.
35. Marabhut nètè obu' salâmbâr = Ngalako pangghâbây sè cè' bhât hâjâna ongu.
36. Marabhut (akanta) perrèng talè = Orèng sè ta' lè-mèlè lalakon, bisa alako kasar, bisa kèya alako alos.
37. Mara cacopo bi' kodunga = Èkoca'aghi dâ' orèng alakè binè sè cè' atongnga, ta' enda' atokaran sakalè.
38. Mara cakarra ajâm = Èkoca'aghi dâ' tolèsân tanang sè cè' jhubâ'na.
39. Mara calo' è anggar = Ngalako pangghâbây otaba lalakon sè bânne pantessa, opama; asarong sambu ngangghuy sapatu, bân samacemma.
40. Mara cèlèng tato = èkoca'aghi dâ' orèng sè ngamok ta' mèlè mangsa. (tato = loka)
41. Mara dhâlko' nemmo seppat = Nemmo dhungèng sè palèng èkasennenggè.
42. Mara dhamar kaangènan = Èkoca'aghi dâ' pangabassa orèng binè' raddhin sè ngajunjunè. Maradhâ taè = Èkoca'aghi dâ' orèng sè cè' dhujâna ngakan kakanan sè man-nyaman.
43. Mara dhin-dhadhin anjra = Ekoca'aghi dâ' lora otabâ atasân anyar sè bhengngès. (anjra = dâteng car-kancèr, dâteng li-bâliân)
44. Mara dhin-dhadhin anyar = Padâ bi' nomer 746.

45. Mara dhin-dhadhin aèndu (akèndu) = Èkoca'aghi dā' na'-kana' sè apakèân cè' kitorra, katon kaṭomo, tandha jhâ' ta' kapèara.

Bâbulângan 3

KA'AGHÂMA'AN (PARÈNTÈNG LAMPA, PIDATO)

Parèntèng Lampa panèka sè ngaghungè bhâghiyân sè palèng rajâ dâlèm saè sareng bhuntena lalampa'an.

Manabi dhâddhi parèntèng lampa panèka kodhu pènal dâlem mkka' sareng notop lalampa'an.

Ngarep lalampa'an panèka bhâḍhi ajhâlân kalabân saè tor ngobâsanè pasèra'an sè kabhubbhuwân ngèssè' bhân-sabbhân lalampân sè bhâḍhi kalampan. Parèntèng Lampa jhughân kodhu onèng pokeddhâ bhân-sabbhân lalampân sè ampon kalampan.

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Ngèrèng pertè lalampa'an panèka akadhi ka'aghunganna dhibi'.

Tujuan Pembelajaran

1. Peserta didik mampu mengidentifikasi sosonan bâca'an parèntèng lampa dan ca'-oca' sè malarat melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
2. Peserta didik mampu menganalisis bâgiyânna bhâsa dâlem bâca'an parèntèng lampa melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
3. Peserta didik mampu menulis teks parèntèng lampa yang menggunakan oca' lalongèt dengan baik sesuai dengan sosonan bâca'an parèntèng lampa dan onḍhâgghâ.
4. Peserta didik mampu menjadi parèntèng lampa dengan menggunakan bahasa Madura dengan baik dan benar sesuai gher-ogher onḍhâgghâ bhâsa.
5. Peserta didik mampu mengidentifikasi sosonan bâca'an pidato dan ca'-oca' sè malarat melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
6. Peserta didik mampu menganalisis bâgiyânna bhâsa dâlem bâca'an pidato melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
7. Peserta didik mampu menulis teks pidato yang menggunakan oca' lalongèt dengan baik sesuai dengan sosonan bâca'an parèntèng lampa dan onḍhâgghâ bhâsa.
8. Peserta didik mampu menyajikan gagasan, pikiran, dan kreativitas dalam berbahasa Madura dalam bentuk pidato secara logis, sistematis, kritis, dan kreatif.

A. Èyatorè Mèyarsa'aghi

1. Ponapa sampèyan onèng dhâddhi parèntèng lampa?

2. Dâlem lalampa'an ponapa Sampèyan dhâddhi parèntèng lampa?

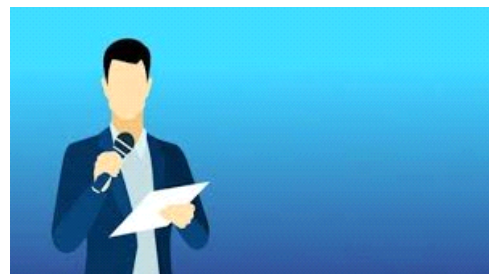
Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru parèntèng lampa. Palèng ceppet sa'arè sabellunna lalampa'an èkabidhi, parèntèng lampa kodhu tapangghi dhimèn sareng sè ngaghungè lalampa'an. È dâlem papangghiyân panèka kodhu ampon èkaonèngè ongrodhâna lalampa'an.

Sè ngator partèngkan èngghi panèka èsambhât sè ngajhum atoran lalampa'an. Sedḍheng cem-macemma lalampa'an è antarana lalampa'an Maulid Nabbhi, lalampa'an pelantikan Bupati, lalampa'an Workshop sareng salaènna. Salaèn dâri panèka, lalampa'an kabilâng tekka hajhât manabi sè ngajhum partèngkan kèngèng alampa'aghi kalabân saè ongrodhâna lalampa'an dâ' pamèyarsa dâlem partèngkan kasebbhut, sareng kadhiponapa sè ngator partèngkan panèka bisa ngator bâkto kalabân saè.

Pokeddhâ Pangator Partèngkan

Dhinèng sè èsambhât pangator partèngkan èngghi panèka orèng sè nyepowè ka'angghuy aparèng pandhuman è dâlem jhâlâna sètong partèngkan otabâ lalampa'an. Pangator partèngkan mènangka sè ngator tartèbbhâ lalampa'an.

Pangator partèngkan mènangka sè nyoson ongrodhân partèngkan. Pangator partèngkan jhughân kodhu ngaghâli sostonanna partèngkan sè bhâkal èyatorraghiyâ. Sè ngator partèngkan kodhu marèksanè ðhimèn ka panètèya sè alampa'aghi partèngkan, sopajâ ta' ghimeng.

Pan-saponapan sè parlo èparèksanè dâ' sè nyepowè lalampa'an è antarana pasèra'an bisaos sè kabhubbhuwân pakon neng partèngkan. Saponapa bâkto sè èkaparlo. Lalampa'an sè ka'ðimma sè parlo èpaka'a'adâ'.

Maos partèngkan sè ampon èsoston

Pangator partèngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos partèngkan sè ampon èsoston ngabidhi mamolan kantos pongkasan. Tamaso' jhughân mokka' partèngkan.

Pangator partèngkan mokka' ðhimèn lalampa'an panèka kalabân salam. Saterrossa pangator partèngkan aparèng onèng lalampa'an ponapa sè bhâðhi kalampan sareng nyebbhut pasèra'an sè ngèssè'ana otabâ sè bhâkal nyepowè partèngkan. Lalampa'an sè bhâðhi kalampan panèka terros èparèngngaghi onèng sareng pangator partèngkan akor sareng ongrodhâna ngabidhi mamolanna lalampa'an kantos pongkasan.

Salastarèna partèngkan ampon kalampan, maka sè ngator partèngkan kodhuna notop partèngkan. Pangator partèngkan jhughân nyo'on saporâ manabi bâdâ kacangkolan pamator dâ' paraonjhângan. Pangator partèngkan jhughân nyo'on èdhi ka'angghuy adhingghâllâghi lalampa'an otabâ sèmo.

Panèka mènangka tanðhâ jhâ' partèngkan ampon èpongkasè. Bhâb ka'ðinto jhughânan bâdâ ðuwâ' cara dâlem notop partèngkan. Sè mamolan partèngkan ètotop salastarèna du'a' èmaos. Artèna ampon taðâ' sè kabhubbhuwân laèn ka'angghuy ngèssè'è. Sè pongkasan, notop partèngkan sabellumma du'a' otabâ ghi' bâdâ sè kabhubbhuwân è pongkasan sè ngèssè'anna partèngkan.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran angghidhân parèntèng lampa è attas!

1. Dhinèng sè èsambhât pangator partèngkan ènggghi panèka orèng sè nyepowè ka'angghuy aparèng pandhuman è dâlem jhâlâna sètong
2. Pangator partèngkan mènangka sè nyoson
3. Sè ngator partèngkan kodhu marèksanè ðhimèn ka panètèya sè alampa'aghi partèngkan, sopajâ
4. Pan-saponapan sè parlo èparèksanè dâ' sè nyepowè lalampa'an è antarana
5. Pangator partèngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos partèngkan sè ampon èsoston ngabidhi

Latèyan 2

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran pokeddhâ partèngkan!

1. Pangator partèngkan mènangka sè ngator
2. Sè ngator partèngkan èngghi panèka èsambhât
3. Cem-macemma lalampa'an è antarana
4. Lalampa'an kabilâng tekka hajhât manabi sè ngajhum partèngkan kèngèng alampa'aghi
5. Pan-saponapan sè parlo èparèksanè dâ' sè nyepowè lalampa'an è antarana

Latèyan 3

Èyatorè abhâdhi pidato kalabân mèlè tèma è bâbâ panèka!

1. Arammèyaghi arè kamardhika'an
2. Aromat bhuḍhâjâ Madhurâ
3. Arammèyaghi Hardiknas

B. Èyatorè Maos

Ponapa Sampèyan ampon onèng ka contona ongrodhâna lalampa'an sè èmaos pangator partèngkan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Sè ngator partèngkan mènangka sè ngatorè tartèb lalampa'an sè bhâdhi kalampan. Sè ngator partèngkan mènangka sè nyoson ongrodhân partèngkan akor sareng sè ngaghungè lalampa'an.

Sè ngator partèngkan kodhu ngaghâli sasonanna partèngkan sè bhâkal èyatorraghiyâ.

Pan-saponapan sè parlo ètanya'aghi dâ' sè ngaghungè lalampa'an èngghi panèka pasèra'an bisaos sè kabhubbhuwân pakon neng partèngkan, saponapa bâkto sè èkaparlo, lalampa'an sè ka'ḍimma sè parlo èpaka'adâ'.

Maos Patètè!

Pan-Saponapan Bhâb sè Èmaos Pangator Lampa

Sumber Gambar: www.istock.com

Pangator Lampa mènangka orèng sè èso'onè tolong sareng orèng sè ngaghungè lalampa'an. Hal sè ampon sè dâddhi saroju'ona pangator lampa sareng sè ngaghungè lalampa'an akadhi è bâbâ panèka.

- a. Sè ngator partèngkan kodhu ngaghâli sasonanna partèngkan sè bhâkal èyatorraghiyâ.
- b. Sè ngator partèngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos partèngkan sè ampon èsason ngabidhi mamolan kantos pongkasan.
- c. Sè ngator partèngkan, kodhuna mokka' partèngkan ðhimèn sabellunna partèngkan èkabidhi otabâ sabellunna nyebbhut pasèra'an sè ngèssè'ana partèngkan.
- d. Salastarèna partèngkan ampon kalampan, maka sè ngator partèngkan kodhuna notop partèngkan, nyo'on èdhi ka'angghuy adhinggâllaghi partèngkan saterrossa mènangka parènta jhâ' partèngkan ampon èpongkasè. Dhinèng onðhâgghâna lalampa'an sè èmaos pangator partèngkan akadhi è bâbâ panèka.

1. Okara Pamokka'

Biyasana lalampa'an èbukka' kalabân salam sareng ngatorè hormat dâ' ka sè rabu neng dâlem lalampa'an èkabidhi dâri pangkat otabâ dhârajhâddhâ sè palèng tênggghi kantos ka sè palèng mabâ. Ongrodhân pangkat panèka èkabidhi pangkat rasmè sè palèng tênggghi kantos ka sè palèng mabâ.

Contona: Assalamu'alaikum Wr. Wb. Bismillahirrohmanirrohim. Alhamdulillahirobbil alamin wabihi nasta'inu ala umuriddunnya waddin wassalatu wassalamu ala asrofil ambiya' walmursalin sayyidina Muhammadiwwa'ala alihi wasohbihi ajama'in amma ba'du. Almukorrom paraalim, Ulama' sè paðâ moljâ. Sè moljâ kopala Dhisa Nangka Dhurin. Para Bâpa', Èbhu, tor para ennom sè paðâ parjhughâ Conto kasebbhut aropa'aghi carana manggghi'i struktur pewara sè aropa okara pamokka'.

2. Pamator dâri pangator partêngkan.

Lalampa'an pamator panèka aropa tor-ator dâri sêngator partêngkan ka'angghuy dâ' pasêra sê kabhubbhuwân ka'angghuy ngêssê'ê lalampa'an.

3. Lalampa'an pamokka'

Contona: Lalampa'an sê kapêng sêtong, èngghi panèka pamokka'. Ngèrèng lalampa'an Sêmînar ka'dînto bukka' kalabân pamaosan basmalah (Bismillahirrohmanirrohim).

4. Ongrodhâna lalampa'an.

Opamana alampa'an sê kapêng duwâ' èngghi panèka dhâdhâbuwân-dhâdhâbuwân. Dhâdhâbuwân sê sapêsan dâri..... sareng saterrossa.

5. Pamaosan du'a'.

6. Panotop.

Neng lalampa'an panotop panèka kênggèng jhujhuk pangator partêngkan sê notop. Lumbrâna lalampa'an ètotop kalabân pamaosan alhamdulillah tor pamator nyo'on sapor manabi bâdâ katoppalan sê korang parjhughâ. Contona: Abdhina mênangka sê kabhubbhuwân ka'angghuy ngatorê atoran tartêb lalampaa'an ka'dînto manabi bâdâ katoppalan nyo'ona sapor. Wabillahittaufik wal hidayah summassalamu'alaikum Wr.Wb.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sê akor sareng ghâncaran è attas!

1. Pangator Lampa mênangka orèng sê èso'onè tolong sareng orèng sê ngaghungè
2. Sê ngator partêngkan kodhu ngaghâli
3. Sê ngator partêngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos partêngkan sê ampon
4. Sê ngator partêngkan, kodhuna mokka' partêngkan dhimèn sabellunna
5. Salastarèna partêngkan ampon kalampan, maka sê ngator partêngkan kodhuna notop partêngkan, nyo'on èdhi ka'angghuy adhinggâllaghi

Latèyan 2

Èyatorè abhâdhi okara aghuna'aghi ca'-oca' sè bâdâ è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten!

1. Sè ngator : _____
2. Partèngkan : _____
3. Mènangka : _____
4. Ongrodhân : _____
5. Ngaghâli : _____

Latèyan 3

Èyatorè èssè'è kolom è bâbâ panèka akor sareng èssèna lalampa'an sè lumbrâna kalampan è sèttong lalampa'an!

No.	Nyamana lalampa'an	Sè Nyepowè
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

C. Èyatorè Abu-Đhâbu

Bhâ' onènga sampèyan rassana abu-đhâbu è ađâ'na kellas?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' đhimèn ka'anghuy kèngèng kariđâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru bhâb pangladhin lampa.

Maos Patètè!

Dhâddhi Pangator Partèngkan

Manabi dhâddhi pangator partèngkan đâlem sèttong lalampa'an, sampèyan kodhu ghâđhuwân pangaonèngan bhâb sè bhâkal è lampa'aghiyâ. Manabi ngaghungè pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka nambâi lancarra dhâddhi pangator partèngkan. Sabhâligghâ manabi ta' ngaghungè pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka pas dhâddhi ta' lancarra dhâddhi pangator partèngkan đâlem lalampa'an. Pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka matombu pamangghi ka'angghuy èđhâbuwâghiyâ. Panèka jhughân kèngèng malodhâng pangghâliyâna orèng sè dhâddhi pangator partèngkan.

È bâbâ panèka contona dhâddhi pangator partèngkan. Assalamu'alaikum Wr. Wb. Bismillahirrohmanirrohim. Alhamdulillahirobbil alamin wabihi nasta'inu ala umuriddunnya waddin wassalatu wassalamu ala asrofil ambiyâ' walmursalin sayyidina Muhammadiwwa'ala alihi wasohbihi ajama'in amma ba'du. Almukorrom para ulama' sè pađâ moljâ. Sè moljâ Bapa' Kalèbun Dhisa Kalikatak. Para Bâpa', Èbhu tor para ennom sè pađâ parjhughâ. Sè kabidhân, ngèrèng areng-sareng ngatorè rassa sokkor đâ' Ghustè Allah Azzawajâlla mènangka Sè Amorbhâ Jhâghât, sè ampon aparèng sadhâjâ nèkmat sè abujud sèhat tor sempat, kantos samangkèn para rabu kèngèng nyambhâdhânè onjhângan Bapa' Amiruddin, S.Pd.I

Sabhârundhut, è đâlem lalampa'an kompolan pangajhiyân Nurul Jannah Dhisa Kalikatak sè èlampa'aghi è arè samangkèn đâlem kabâđâ'ân saè tor parjhughâ. Saterrossèpon, Solawat sareng Salam moghâ-moghâ teptebbhâ èyatorraghiyâ đâ' Ghustè Kanjeng Nabbhi Mohammad Saw. Sè ampon abhâkta kaulâ sareng sampèyan sadhâjâ è đâlem kabâđâ'ân samangkèn èngghi ka'đinto minaddulumati Ilannur.

Para rabu sè pađâ Moljâ

1. Abdhina mènangka sè kabhubbhuwân ka'angghuy ngatorè tartèb partèngkan è arè samangkèn, parlo ngatorè lalampa'an sè ampon èsason kalabân saè.
2. Lalampa'an sè kapèng sèttong, èngghi panèka pamokka' pamaosân suratul Fatihah è đâlem hal ka'đinto èseppowè sareng sè moljâ K.H. Abdul Halim.
3. Lalampa'an sè kapèng đuwâ' èngghi panèka pamaosân ayât-ayât Al-Qur'an, sè è đâlem hal ka'đinto abdhina ngatorraghi đâ' sè moljâ Ustad. K.H Masduki, M.Ag.

4. Lalampa'an sè kapèng tello' pamaosân tahlil sè bhâdhi èseppowè sareng sè moljâ K.H. Mohammad Monir.
5. Lalampa'an sè kapèng empa' du'a' sè è dâlem hal ka'dinto abdhina ngatorraghi dâ' sè molja K.H. Abdurrahman, M.Ag., mênangka sè nyepowè PONPES Al- Ijtihat Bâto Talè Songenep.
6. Lalampa'an sè kapèng ennem èngghi ka' dinto tauiyah sè bhâdhi èseppowè sareng sè moljâ K.H. Abdurrahman, M.Ag., mênangka sè nyepowè PONPES Al- Ijtihat Bâto Talè Songenep.

Para Rabu sè paḍâ Moljâ,

Jhujhuk dâ' lalampa'an sè kapèng sèttong èngghi panèka pamokka', ngèrèng lalampa'an Pangajhiyân panèka èbukka'a kalabân pamaosan Basmalah (bismillahirrohmanirrohim).

Para rabu sè paḍâ moljâ,

Saterrossèpon, ka'angghuy langkong sampornana bâkto sè ampon èsaḍiyâ'aghi, jhujhuk bisaos dâ' lalampa'an sè ampon tasoson.

1. Lalampa'an sè kapèng sèttong, èngghi panèka pamokka' pamaosân suratul Fatihah. È dâlem hal ka'dinto èseppowè sareng sè moljâ K.H. Abdul Halim. Dâ' sè moljâ ka'ator! Saterrossèpon.
2. Lalampa'an sè kapèng duwâ' èngghi panèka pamaosân ayât-ayât Al-Qur'an, sè è dâlem hal ka'dinto bhâdhân kaulâ ngatorraghi dâ' sè moljâ K.H Masduki, M.Ag. Dâ' sè moljâ ka'ator!
3. Lalampa'an sè kapèng tello' pamaosân tahlil sè bhâdhi èseppowè sareng sè moljâ K.H. K.H. Mohammad Monir. Dâ' sè moljâ ka'ator!
4. Lalampa'an sè kapèng empa' pamaosan du'a' sè è dâlem hal ka'dinto abdhina ngatorraghi dâ' sè molja K.H. K.H. Abdurrahman, M.Ag., mênangka sè nyepowè PONPES Al- Ijtihat Bâto Talè Songenep. Dâ' sè moljâ ka'ator!
5. Lalampa'an sè kapèng ennem èngghi ka' dinto tauiyah. Sè bhâdhi èseppowè sareng sè moljâ K.H. K.H. Abdurrahman, M.Ag., M.Ag., mênangka sè nyepowè PONPES Al-Ijtihat Bâto Talè Songenep. Dâ' sè moljâ ka'ator!

Para rabu sè paḍâ Moljâ,

Kalabân pamaosan du'a', nanḍhâ'aghi lalampa'an kompolan Pangajhiyaân Ghâlimpo' Nurul Jannah ampon èpongkasè. Lalampa'an sè pongkasân, èngghi ,panèka panotop. Ngèrèng lalampa'an ka'dinto totop kalabân pamaosân Hamdalah (Alhamdulillahirobbil alamin).

Para rabu sè paḍâ moljâ,

Abdhina mênangka sè kabhubbhuwân ka'angghuy ngatorè tartèb lalampaa'an ka'dinto. manabi bâḍâ katoppalan nyo'ona saporâ. Wabillahittaufik wal hidayah summassalamu'alaikum Wr.Wb.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân nyarè jâwâbhân è dâlem ghâncaran è attas !

1. Manabi dhâddhi pangator partèngkan dâlem sèttong lalampa'an, sampèyan kodhu ghâḍhuwân pangaonèngan
2. Manabi ngaghungè pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka nambâi
3. Sabhâligghâ manabi ta' ngaghungè pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka pas dhâddhi
4. Pangaonèngan bhâb lalampa'an panèka matombu
5. Bhâb sè kèngèng malodhâng pangghâliyânna orèng sè dhâddhi pangator partèngkan èngghi panèka

Latèyan 2

Èyatorè abhâḍhi okara aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten kalabân aghuna'aghi ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. manabi : _____
2. pangator partèngkan : _____
3. lalampa'an : _____
4. kodhu : _____
5. ghâḍhuwân : _____
6. pangaonèngan : _____
7. bhâb : _____
8. èlampâ'aghiyâ : _____
9. ngaghungè : _____
10. nambâi : _____

Latèyan 3

Èyatorè dhâddhi pangator partèngkan è aḍâ'na ghâlimpo' laèn. Kancana sampèyan sè laèn aparèng sangghemman!

D. Èyatorè Nyerrat

1. Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat piḍato?

2. Kadhi ponapa carana ngangghit?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru è bâbâ panèka ghuruna sampèyan bhâḍhi ajhârbâ'âghiya carana nyerrat piḍato.

Carana nyoson piḍato kalabân saè

1. Nalèkteghi pamèyarsa kalabân ngajuwaghi pètanya. Opama: pasèra sè mèyarsa'aghi, lakè' ponapa binè' sè mèyarsa'aghi, sareng sakola'an sè mèyarsa'aghi.
2. Mèlè bhâb jhâjhârbâ'ânkodhuna èyakorrangi kalabân kamampowan dhibi'na.
3. Ngompollaghi han-bahanna piḍato aḍhâsar pangalammanna, hasèl panalèktèghân, maos buku bâca'an, mèdiya massa, otabâ mèdiya èlektronik.
4. Nyoson pokeddhâna piḍato.
5. Matombu piḍato dhâddhi bârângkana piḍato.
6. Latèyan abu-ḍhâbu kalabân vokal sè saè, sareng sowara sè ranyèng.

Apiḍato

Piḍato èngghi panèka abu-ḍhâbu neng kennengngan sè ampon ètantowaghi ḍâ' khalaya'. Piḍato sè èyatorraghi sareng orator (ahlipiḍato) bisa andhâddhiyâghi pangaro ḍâ' pamèyarsa tor ḍâ' bhângsa. Sejarah ampon nyacathet, piḍato Bung Tomo mampo matombu semangat para ngangoḍâdhân Sorbhâjâ ḍâlem ngadhebbhi moso sè èsambhât Sekutu. Piḍatona Bung Karno mampo maghuli atèna ratosan èbu ngangoḍâdhân ka'angghuy asabbhil dhâddhi sukarèlawan.

Pamangghi sè laèn, piḍato èngghi panèka mènangka ḍhâḍhâbuwân neng aḍâ'na kennengngan umum otabâ aorasi ka'angghuy anyata'aghi pamangghina otabâ aparèng ghâmbhârân bhâb sèttong kadhâddhiyân. Piḍato biyasana èḍhâbuwaghi sèttong orèng lajhu aparèng orasi-orasi sareng pamangghi bhâb sèttong kadhâddhiyân sè èyangghep parlo sareng patot èyatorraghi. Piḍato aropa'aghi sala sèttong jhâjhârbâ'ân ḍâri pangajhârân bhâsa Madhurâ.

Tojjhuwâna Piḍato

1. Ka'angghuy aparèng pamangghi
2. Ka'angghuy aparèng panglèpor atè
3. Ka'angghuy jhâk-ngajhâk para pamèyarsa

Cem-Macemma cara neng Metode Piḍato

- a. Mètode dhâdhâghân metode sè èlamp'a'ghi ta' mabi èkarang sabellunna, otabâ ta' mabi aghuna'ghi tèks.
- b. Metode ngafalaghi, mètode piḍato sè èlamp'a'ghi kalabân ngafallaghi naskah.
- c. Mètode mabi bâca'an. Metode sè èlamp'a'ghi kalabân maos bâca'an.
- d. Metode èkstèmporan. Mètode sè èlamp'a'ghi kalabân abhâkta poket-pokettèpon sabellunna apidato.

Bâgiyânna Piḍato

Bâgiyânna teks piḍato èngghi panèka sasonanna ongrodhân jhâlânna èssè piḍato ḍâri awwâl kantos akhèr. Ongrodhân sasonanna ka'ḍinto èsason kalabân saè sopajâ piḍato kalampan èndhâ sareng tojjhuwânna piḍatotakabbhul kalabân saè. Bâḍâ pan-saponapan cara ka'angghuy nyoson ongrodhânna piḍato, è antarana:

1. noro'è alur ḍhâsarra piḍato, sareng
 2. noro'è pola organisasi piḍato.
- (1) Alur ḍhâsarra piḍato, èngghi panèka èssèna piḍato sè noro'è alur ḍhâsar piḍato sè aongrot anglèbâdhi tello' onḍhâghân:
- a. onḍhâghân perhatian, èngghi panèka onḍhâghân sè mamolan sè èlakonè sareng sè abu-ḍhâbu kalabân saè;
 - b. onḍhâghân kabhutowan, èngghi panèka onḍhâghân sè èkalako ḍâlem ajhârbâ'aghi parlona pokpara sè bhâkal èyatorraghiyâ kantos sè mèyarsa'aghi ghâḍhuwân usaha ka'angghuy ngaghâl pokpara otabâ hal sè parlo èpaḍâpa' sareng sè abu-ḍhâbu.
 - c. onḍhâghân tor-ator, èngghi panèka aropa'aghi onḍhâghân sè abu-ḍhâbu maḍâpa' jhâjhârbâ'ân piḍato sè ampon èsaḍiyâ'aghi anglèbâdhi naskah bârângkana piḍato.
- (2) Pola Organisasi Piḍato, pola organisasi piḍato èpantha ḍâlem tello'pantha'an, èngghi panèka (a) pola jhâjhârbâ'ân; (b) pola sabâb, sareng (c) pola topik.

Ngèrèng oladhi jhâjhârbâ'ân è bâbâ panèka!

1. Pola jhâjhârbâ'ân; bâḍâ ḍuwâ' macem ongrodhân sè èghuna'aghi ka'angghuy nantowaghi sasonanna èssèna piḍato, èngghi panèka: ongrodhân kronologis sareng ongrodhân ruang. Ongrodhân kronologis, èngghi panèka sasonanna èssèna piḍato èkabidhi ḍâri periode otabâ data tartanto, lajhu nojjhu ka aḍâ' otabâ ka buḍi sapartèngkan sistematis. Sabatara, ongrodhânna ruang èngghi panèka sasonanna èssèna piḍato sè aongrot aḍhâsar semma'na fisik sèttongnga ka sèttongnga. Opama; ngabidhi SD kantos SMA, sareng saterrossa.

2. Pola sabab; akadhi sè ampon moḍḍhâ ḍâri nyamana, organisasi piḍato sè aghuna'aghi pola sebab neng kabâḍâ'ân samangkèn alèrsèt ḍâ' analisis akibat neng kabâḍâ'ân sè bhâkal ḍâteng otabâ ḍâri deskripsi kabâḍâ'ân neng è sa'at samangkèn alèrsèt ḍâ' pamangghi neng analisis sabâb-sabâb sè bâḍâ.

3. Pola topik; pola organisasi pidato panèka èlampa'aghi manabi materi sè èyatorraghi lebbi dâri sèttong periode otabâ ghâlimpo'. Pramêla dâri ka'dinto, neng dâlem èssèna pidato bhâkal bâdâ pansaponapan subtopik.

Carana mengidentifikasi struktur teks pidato

Akadhi ghâncaran biyasa, struktur teks naskah pidato kodhuna èkabidhi kalabân abhâdhi bârângka pokeddhân. Saterrossèpon, sè èmaksod bârângka pokeddhâna pidato akadhi èbâbâ panèka:

a. Kabidhân

Bâgiyân panèka aghânḍhu': okara salam, sareng okara rassa sokkor. Neng bâgiyân panèka èyatorraghi polè mênangka okara kabidhân sè aghânḍhu' panyapa sareng pengantar, opama kalabân okara “ È dâlem papangghiyân ka'dinto, kaulâ nyo'ona èdhi ka'angghuy maḍâpa' bhâb Bibâs dâri Narkoba mongghu Ngangoḍâdhân.

b. Èssèna pokeddhân

Bâgiyân panèka aèssè jhâjhârbâ'ân mênangka èssèna pidato sè poked. Jhâjhârbâ'ân panèka kodhuna èsosan kalabân pola induktif (rèngkessân èkaollè aḍhâsar analisis pamangghi sè nyata sareng bhuktè sè nyata). Conto è dâlem tokêlan teks pidato:

Para rabu sè paḍâ parjhughâ,

“Manabi ḍhimèn para seppo ngarangkèng pottra-pottrèèpon è dâlem kamar sabâb tako' ajhâlânan sè ta' pantes èyoladhi sareng matombu rarasan orèng, samangkèn ampon ta' parjhughâ polè. Sè sapanèka amarghâ tèknologi ampon maghenna' kabhutowannèpon manossa. Sanarè ta' kalowar dâri dâlem kamar, neng è dâlem kamar samangkèn ngangoḍâdhân ampon maghenna' abâ'na sareng Pakakas tèknologi akadhi komputer, èternèt. Dhineng èternèt panèka sanaos bâḍâ neng dâlem kamar bisa apo-campo sareng orèng neng kennengngan laèn sadhunnya. Sè sapanèka marghâ lèbât èternèt panèka dhunnya otabâ bhumè ampon katon copè'. Lèbât èternèt ampon taḍâ' bâtessa antar bhângsa sè bâḍâ è dhunnya panèka, sabâb kana' Madhurâ bisa asaghessa sareng kana' Amerika, Inggris sareng laènna. Dâlem apocampona antar bhângsa lèbât èternèt panèka tantowèpon ghâḍhuwân parsèko, abâb ta' sadhâjâ orèng sè bisa abhidhâ'âghi”.

c. Panotop

Bâgiyân panèka aèssè okara panegghes sareng rèngkessânna dâri èssèna pidato, pangarep otabâ jhâ'-ngajhâ' ka'angghuy alampa'aghi sèttong kalakowan sè bhâghus, sè pongkasan èssèna panotop èngghi panèka, nyo'on saporâ sareng salam panotop. Oladhi conto okara panotop è bâbâ panèka: “Saka'dinto ator pamangghi kaulâ, malar moghâ ajunan sadhâjâ otamana sè arè mangkèn mèyarsa'aghi bisa'a èkaghâli saè, sarta ajunan sadhâjâ èhlas tor nyapora ḍâ' sadhâjâ dhusa kaulâ, manabi bâḍâ tor ator sè korang sondhuk mongghu pangghâliyânnèpon ajunan sadhâjâ, ta' langkong nyo'ona saporâ sè taḍâ' engghâna”. Wâssalamu'alaikum wârahmatullahi wâbârokatuh.

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâdâ è dâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' dâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kolom sè ampon kasandhing!

No.	Contona oca'	Oca' asal	Oca' obâ'ân
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng okara è bâbâ ka'dinto tantowaghi sè ka'dimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân dâri saponapa keccap?

“Manabi dhimèn para seppo ngarangkèng pottra-potrèèpon è dâlem kamar sabâb tako' ajhâlânan sè ta' pantes èyoladhi sareng matombu rarasan orèng, samangkèn ampon ta' parjhughâ polè. Sè sapanèka amarghâ tèknologi ampon maghenna' kabhutowannèpon manossa. Sanarè ta' kalowar dâri dâlem kamar, neng è dâlem kamar samangkèn ngangodâdhân ampon maghenna' abâ'na sareng Pakakas tèknologi akadhi komputer, èntèrnet. Dhineng èntèrnet panèka sanaos bâdâ neng dâlem kamar bisa apo-campo sareng orèng neng kennengngan laèn sadhunnya. Sè sapanèka marghâ lèbât èntèrnet panèka dhunnya otabâ bhumè ampon katon copè'. Lèbât èntèrnet ampon ta'dâ' bâtessa antarbhângsa sè bâdâ è dhunnya panèka, sabâb kana' Madhurâ bisa asaghessa sareng kana' Amerika, Inggris sareng laènna. Dâlem apocampona antar bhângsa lèbât èntèrnet panèka tantowèpon ghâdhuwân parsèko, sabâb ta' sadhâjâ orèng sè bisa abhidhâ'âghi”.

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân dârikeccap
1.		

2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kolom è bâbâ panèka!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.	pottra-pottrè	pottra-pottrèèpon
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tanḍhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Èmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng carana nyoson pidato		
2.	Abdhina ampon onèng bâgiyân-bâgiyân pidato		
3.	Abdhina ampon onèng tojjhuwân a pidato		
4.	Abdhina ampon onèng carana pidato		
5.	Abdhina ampon onèng pola pidato		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

partèngkan	: lalampa'an
nyo'on èdhi	: amèt.
ampon kalampan	: lastarè èlampa'aghi.
kabhubbhuwân	: nyepowè
pamator	: ðhâðhâbun
pongkasan	: kèng-bingkèng
pamator	: ðhâbu
ngèrèng	: èyatorè
manabi	: saèngghâ
maghârsarè	: bârghâ
nyo'on sapora	: nyo'on ma'ap
panodhân	: tokoh
èsambhât	: èkoca'
majhurbhu	: maghubhet
èyanggep	: èsangghunè
ngatorraghiyâ	: aparèng
ongrodhânna	: ghiliranna

E. Panèlayan Bâbulângan 3

Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka kalabân tètè. Sa'amponna maos, jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè lerres!

Piðato èngghi panèka abu-ðhâbu neng kennengngan sè ampon ètantowaghi ðâ' khalaya'. Piðato sè èyatorraghi sareng orator (ahlipiðato) bisa andhâddhiyâghi pangaro ðâ' pamèyarsa tor ðâ' bhângsa. Sejarah ampon nyacathet, piðato Bung Tomo mampo matombu semangat para ngangodâdhân Sorbhâjâ ðâlem ngaðhebbhi moso sè èsambhât Sekutu. Piðatona Bung Karno mampo maghuli atèna ratosan èbu ngangodâdhân ka'angghuy asabbhil dhâddhi sukarèlawan.

Pamangghi sè laèn, piðato èngghi panèka mènangka ðhâðhâbuwân neng aðâ'na kennengngan umum otabâ aorasi ka'angghuy anyata'aghi pamangghina otabâ aparèng ghâmbhârân bhâb sèttong kadhâddhiyân. Piðato biyasana èðhâbuwaghi sèttong orèng lajhu aparèng orasi-orasi sareng pamangghi bhâb sèttong kadhâddhiyân sè èyanggep parlo sareng patot èyatorraghi. Piðato aropa'aghi sala sèttong jhâjhârbâ'ân ðâri pangajhârân bhâsa Madhurâ.

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Piḍato sè èyatorraghi sareng orator (ahli piḍato) bisa andhâddhiyâghi pangaro ḍâ'
 - a. Mètode puisì
 - b. ghuru bân rato
 - c. ghuru
 - d. morèd
 - e. khâlaya'
2. Piḍato sè èyatorraghi sareng orator (ahli piḍato) bisa andhâddhiyâghi pangaro ḍâ'
 - a. pamèyarsa
 - b. orèng towa sè ḍuwâ'
 - c. emba lakè'
 - d. embâ binè'
 - e. sabhirina
3. Sejarah ampon nyacathet, piḍato Bung Tomo mampo matombu semangat para ngangḍâdhân Sorbhâjâ ḍâlem ngadhebbhi
 - a. parènta
 - b. pètodhu
 - c. tipoggrafi
 - d. ca'-oca'
 - e. moso
4. Piḍatona Bung Karno mampo maghuli atèna ratosan èbu ngangḍâdhân ka'angghuy asabbhil dhâddhi
 - a. bupati
 - b. kèyaè
 - c. èndhâ
 - d. ghuru è kampus
 - e. sukarèla
5. Pamangghi sè laèn, piḍato èngghi panèka mènangka ḍhâḍhâbuwân neng aḍâ'na kennengngan
 - a. Sè nyepowè
 - b. Sè ngator
 - c. èkarassa
 - d. Komandan
 - e. umum
6. Piḍato biyasana èḍhâbuwaghi sèttong orèng lajhu aparèng orasi-orasi sareng
 - a. auditif
 - b. oca' rangkep
 - c. Oca' asal
 - d. oca' camporan
 - e. pamangghi
7. Tojjhuwânna piḍato ka'angghuy aparèng
 - a. Global
 - b. pamangghi
 - c. pangoladhân
 - d. Glob
 - e. Isasi
8. Ka'angghuy aparèng panglèpor atè tamaso'
 - a. taktil
 - b. tello keccap
 - c. tojjhuwânna
 - d. ḍukeccap
 - e. pa' keccap
9. Mètode dhâdhâghân metode sè èlampa'aghi ta' mabi èkarang sabellunna, otabâ ta' mabi aghuna'aghi
 - a. ter-ter
 - b. sessellan
 - c. tèks
 - d. panotèng
 - e. bhârâng
10. Mètode mabi bâca'an. Metode sè èlampa'aghi kalabân maos
 - a. Kettek
 - b. ngaret
 - c. tèks
 - d. èyoladhi
 - e. rettek

b. Èyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

1. Ponapa maksoddhâ Mètode dhâdhâghân?
2. Ponapa maksoddhâ Metode ngafalaghi?
3. Ponapa maksoddhâ Mètode mabi bâca'an?
4. Ponapa maksoddhâ Metode èkstèmporan?
5. Ponapa maksoddhâ Ka'angghuy jhâk-ngajhâk para pamèyarsa?

c. Jhâjhâl abhâdhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

1. piḍato : _____
2. èḍhâbuwaghi : _____
3. orèng : _____
4. lajhu : _____
5. aparèng : _____

Glosarium Parèbhâsan:

Terrossana...

46. Mara dhin-dhâdhin tagheppok bi' jârângkong = Èkoca'aghi ḍâ' orèng tako', pas atemmo bi' sè lebbi èkatako'è polè.
47. Mara dângdâng nyocco' sâmangka = Èkoca'aghi ḍâ' orèng sè alako pa-apa ta' kalabân tarongghu, ngala' nyamanna dhibi'
48. Mara dhingdhing pellem = Èkoca'aghi ḍâ' na'-kana' birnyè, nè'-sakonè' nangès.
49. Mara duri è dâlem dhâghing = Èkoca'aghi ḍâ' moso sè samar, bâdâ èsèttong kennengngan, nangèng ta' jellas sapa sabhènderrâ otabâ sanyatana.
50. Mara ègântongè bessè = Ngalakonè sèttong pangghâbâyân sè maberra' pèkkèran.
51. Mara egghung tème = Orèng sè ta' endâ' acaca'an sakalè, kajhâbâna bâdâ sè nyacaè ka ada'
52. Mara ètampegghi aèng ra-kora = Èkoca'aghi ḍâ' orèng sè èpatodus è adâ'na orèng laèn.
53. Mara katebbhung (ghâdhebbhung) lotto' = 1. Èkoca'aghi ḍâ' orèng sè ta' èkatodusè orèng, 2. Èkoca'aghi ḍâ' bhâdhâna orèng sè cè cellebbhâ.
54. Mara jhâjjhâlâng kalowar dâri lobângnga (rongkangnga) = Kalowar acol-colan.

55. Mara jhājjhālāng nemmo dhâmar = Arebbhu' ngalakoa lalakon sè èsangghu ngontongana, tapè nyatana ambābājhānè dā abā'na.
56. Mara jhājjhālā ng nyandher ka dhā mar = Nemmo mosiba otaba calaka' margha kalèrona abā'na dhibi'.
57. Mara jhengghirāng nemmo taè = Èkoca'aghi dā' orèng bānnya', sè padā agāribbung pa-apa (arebbhu' rajhekkè).
58. Mara jhârân buru = Ekoca aghi dā' orèng sè dhujân pos-ngaposè orèng laèn, di-budina abā'na dhibi' sè èkennèng aposè.
59. Mara jhârānna kolim = Orèng mon sè èabās ghuli tèngkana cè kasmaranna dā' orèng binè', tapè ta' enda' ngabin.
60. Mara jhârānna ma'na mèdhun = Èkoca'aghi dā' orèng sè mon bādā è bengkona katon cè' parèkassa, tapè mon èberri' lalakon otabā èro-soro lakona ta' èntos
61. Mara jhârân pasaran = Èkoca'aghi dā' orèng sè èpalalakon berrā ' nangèng ècokobhi sadaja kabhutoanna.
62. Mara jhârân pèngghungan = nomer 763 (jhârân pèngghungan = Jhârân sè malolo èangghuy ngangko' bhârāng).
63. Mara jhuko' kaasadhân aèng = Èkoca'aghi dā' orèng sè kaèlangan sombherrā èngonna.
64. Mara kalowang nemmo dhurin = Ollè pangarep bhāi rajā, terro ollèa sè èhajhātaghi, nangèng ta' dhāddhi kanyata'an.
65. Mara kampowan sekkem = 1. Orèng sè asajjhā malessa da' mosona, kalabân masamar, 2. Orèng sè palakona katon cè' lèmmèddha, nangèng di-budina marè kèya.
66. Mara kata' ècokep = Orèng sè copè' ngen-angenna.
67. Mara kata' èsambur = Orèng bānnya', sè asalla rammè aca-caca, pas padā sèrep sakalèng ada'.
68. Mara kettang mèghā' bâlāng = Orèng tama', la andi' pa-apa, nangèng badā èlang (sakalè). gi' maksa nyarè laènna, tèbhāna sè la bad
69. Mara kettang acèrè' = Èkoca'aghi dā' orèng sè katon cè' rèpoddha, kabhingongan karebbha dhibi'.
70. Mara kocèng bulla' = Èkoca'aghi dā' orèng sè apartèngka ta' ron-karon.
71. Mara koju' è rombuna = Èkoca'aghi dā' orèng bānnya' sè bhu'-rebbhu'ân acaca, dhāghā rammè ta' karoan.

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 1 kantos 20

Pokeddhâ puisu èngghi panèka ghâmbhârân èssèna pangghâliyân sareng pèkkèranna orèng sè ngangghit puisu sè abujut ca'-oca' sè saè. Èyangghep saè polana aghânḍhu' ghuru laghu sareng aghânḍhu' artè sè bânnya'. Pokeddhân puisu panèka ta' langgheng, namong abâ-obâ noro' obâna sareng macemma puisu.

Manabi orèng abâdhi puisu panèka ta' èjhârbâ aghi lanjhâng lèbâr akadhiyâ orèng abâdhi ghâncaran. Ponapa'a bisaos sè èjhârbâ'âghiyâ ènyarèyaghi ca'-oca' sè rèngkes namong bânnya' parkara sè bisa èjhârbâ'âghi. Ka'angguay parkara panèka èghuna'aghi oca' kèyasan sareng parlambhâng.

Kèyasan panèka artèna nyambhât sèttong parkara kalabân sambhâdhân sè laèn sè èyangghep paḍâ otabâ para' paḍâ'â. Opama orèng kembhâr sè para' paḍâ'â tor malarat èsarè bhidhâna, èsambhât akantha pèngang èsèbâ' ḍuwâ. Manabi parlambhâng panèka aghântè sèttong parkara kalabân parkara sè laèn aghuna'aghi bhârâng. Opama parlambhâng pramuka èngghi panèka tombuna nyèyor. Dhâddhi kèyasan panèka panèka aropa ca'-oca', manabi parlambhâng aropa bhârâng.

Puisi panèka mènangka angghidhân sastra sè palèng kona. Asabâb konana panèka tantona nombuwâghi cem-macemma puisu. Adhâsar ḍâri bâkto angghidhâna, puisu panèka bâḍâ sè kona bâḍâ jhugâ sè modèren. Puisi kona biyâsana ghi' apandhuman ka bânnya'na bhâris, ghuru sowara, sareng paddhâ andheggân. Manabi puisi modèren ampon ta' apandhuman polè ka bânnya'na bhâris, ghuru sowara, sareng paddhâ andheggân namong nojjhu ka artèna bisaos.

Tatenggerra Puisi

1. Aghuna'aghi bhâsa sè èndhâ. Bhâsa sè èndhâ panèka aghânḍhu' ghuru laghu otabâ ghuru sowara, ghuru sastra, sareng ghuru lumaksito. Ghuru laghu èngghi panèka vokal sè paḍâ. Ghuru sastra èngghi panèka konsonan sè paḍâ. Ghuru lumaksito èngghi panèka ca'-oca' sè paḍâ.
2. Aghuna'aghi ca'-oca' sè sakonè'.
3. Ghâḍhuwân ma'na sè lèbâr sareng bânnya'.
4. Aghânḍhu'pèghunana.

Macemma Puisi

Adhâsar jhâmanna ngangghit puisu èpantha dhâddhi ḍuwâ' macem, èngghi panèka puisu kona sareng puisu anyar. Dhinèng jhâjhârbâ'âna puisu sè ḍuwâ' macem kasebbhut kadhiyâ è bâbâ panèka.

1. Puisi kona èngghi panèka puisu sè maghut ḍâ' atoran- toran. Atoran ka'ḍinto è antarana:
 - a. Bânnya'na bhâris è ḍâlem sèttong paddhâ andheggân.
 - b. Ghuru laghuna.
 - c. Bânnya'na keccap è bân-sabbân bhâris.
 - d. Puisi bisa ayèssè bhâb aghâma, bhâb è sakobhengnoga, paleggirân/ loco, otabâ carètana orèng kalonta.
 - e. Ta' aracak sareng bhuḍhâjâ Èropa.

a. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân aparèngi tanḍhâ lang-kalèng (X) è jâwâbhân sè palèng lerres maghut ka ghâncaran è attas!

1. Pokeddhâ puisi èngghi panèka ghâmbhârân èssèna pangghâliyân sareng pèkkèranna orèng sè ngangghit puisi sè abujut ca'-oca' sè
 - a. Saè
 - b. Èsèmpen
 - c. Èbuwâng
 - d. Èyobbhâr
 - e. Dhigghâl
2. Èyangghep saè tor èndhâ polana aghânḍhu' ghuru laghu sareng aghânḍhu' artè sè
 - a. Sakonè'
 - b. Bânnya'
 - c. Ro-marô
 - d. Èbuwâng
 - e. Jhubâ'
3. Pokeddhân puisi panèka ta' langgheng, namong abâ-obâ noro' obâna sareng macemma
 - a. Legènda
 - b. mètôs
 - c. carèta
 - d. puisi
 - e. chungngèng
4. Manabi orèng abâḍhi puisi panèka ta' èjhârbâ aghi lanjhang lèbâr akadhiyâ orèng abâḍhi
 - a. Laghu
 - b. Syi'ir
 - c. paparèghân
 - d. ghâncaran
 - e. Majas
5. Ponapa'a bisaos sè èjhârbâ'âghiyâ è ḍâlelm puisi ènyarèyaghi ca'-oca' sè
 - a. rèngkes
 - b. ghâncaran
 - c. chungngèng
 - d. carèta
 - e. Jhâjhârbâ'an
6. Ca'-oca' sè rèngkes è ḍâlem puisi namong bânnyâ' parkara sè bisa
 - a. èndhâ
 - b. èbuwâng
 - c. pèrak
 - d. pegghel
 - e. Èjhârbâ'âghi
7. Ka'angguay parkara panèka èghuna'aghi oca' kèyasan sareng
 - a. sowara
 - b. èserrât
 - c. èyangghit
 - d. Parlambhâng
 - e. carèta
8. Kèyasan panèka artèna nyambhât sèttong parkara kalabân sambhâdhân sè laèn sè èyangghep paḍâ otabâ para'
 - a. èbuwânga
 - b. pèghunana
 - c. paḍâ'â
 - d. talèyerra
 - e. ajhârâ
9. Manabi parlambhâng panèka aghântè sèttong parkara kalabân parkara sè laèn aghuna'aghi
 - a. laghu
 - b. sastra
 - c. ghâncaran
 - d. bhârâng
 - e. puisi
10. Puisi panèka mènangka angghidhân sastra sè palèng
 - a. loco
 - b. dhuka
 - c. sabbhâr
 - d. kona
 - e. èndhâ
11. Asabâb konana panèka tantona nombuwâghi cem-macemma
 - a. bhângsolan
 - b. ghâncaran
 - c. bâburughân
 - d. puisi
 - e. bhâlâi
12. Aḍhâsar ḍâri bâkto angghidhânna, puisi panèka bâḍâ sè kona bâḍâ jhugâ sè
 - a. moḍèrn
 - b. ghulina
 - c. èjhuwâl
 - d. Syi'ir
 - e. lowar

13. Puisi kona biyâsana ghi' apandhuman ka bânnya'na bhâris, ghuru sowara, sareng paddhâ
 - a. aḍhegghân
 - b. bhiri
 - c. okara
 - d. bhâris
 - e. paparèghân
14. Manabi puisi modèren ampon ta' apandhuman polè ka bânnya'na bhâris, ghuru sowara, sareng paddhâ aḍhegghân namong nojjhu ka
 - a. bhâris
 - b. artèna
 - c. paddhâ aḍhegghân
 - d. Oca'
 - e. Okara
15. Tatengngerra puisi èngghi panèka aghuna'aghi bhâsa sè
 - a. ca'-oca'
 - b. okara
 - c. èndhâ
 - d. bânnya'
 - e. angghidhân
16. Bhâsa sè èndhâ panèka aghânḍhu' ghuru laghu otabâ ghuru
 - a. bhângsalan
 - b. sowara
 - c. rora bhâsa
 - d. Bhânḍhingan
 - e. Kèrata bhâsa
17. Ghuru laghu èngghi panèka vokal sè
 - a. bhâlai
 - b. konsonan
 - c. paḍâ
 - d. Vokal
 - e. èndhâ
18. Tatengngerra puisi èngghi panèka aghuna'aghi ca'-oca' sè
 - a. kona
 - b. samangkèn
 - c. sarjana
 - d. sakonè'
 - e. dosèn
19. Tatengngerra puisi èngghi panèka ghâḍhuwân ma'na sè lèbâr sareng
 - a. bânnya'
 - b. dhisa
 - c. sakonè'
 - d. vokal
 - e. konsonan
20. Aḍhâsar jhâmanna ngangghit puisi èpantha dhâddhi ḍuwâ' macem, ègghi panèka puisi kona sareng puisi
 - a. acora'
 - b. aèra'
 - c. kabhârrâ
 - d. modèren
 - e. Bâ'ârî'

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 21 kantos 30

2. Puisi anyar èngghi panèka puisi sè ta' tacengket sareng atoran ta' akadhi puisi kona, nangèng okarana rèngkes, ca'-oca'na aghânḍhu' sastra, imajinatif, tor èndhâ. Puisi anyar panèka èserrat molaè taon 1920.

Cem-macemma puisi anyar:

- a. Balada èngghi panèka puisi sè èssèna carèta.
- b. Himne èngghi panèka puisi pojhiyân ka'angghuy Allah sè Amorbhâ jhâghât, naghârâ, tor pahlawan.
- c. Ode èngghi panèka puisi sè èssèna alemman ḍâ' ka orèng sè aghuna.
- d. Epigram èngghi panèka puisi sè èssèna bhâb tata krama kaoḍi'an.
- e. Romansa èngghi panèka puisi sè acarèta bhâb tarèsna.
- f. Elegi èngghi panèka puisi sè èssèna bhâb kasossa'an.
- g. Satire èngghi panèka puisi sè aèssè parsemmon.

Cem-macemma puisi anyar aḍhâsar ḍâ' bânnya'na bhiri è ḍâlem sèttong paddhâ aḍhegghân:

- a. Distikon èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân paddhâ aḍhegghânna bâḍâ ḍuwâ' bhiri (puisi ḍuwâ' seuntai).
- b. Terzina èngghi panèka puisi sè bân-sabbhân paddhâ aḍhegghânna bâḍâ 3 bhiri (puisi 3 seuntai).

- c. Quattrin èngghi panèka puisì sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna bâḍâ 4 bhiri (puisi 4 seuntai).
 - d. Quint èngghi panèka puisì sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna bâḍâ 5 bhiri (puisi 5 seuntai).
 - e. Sextet èngghi panèka puisì sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna bâḍâ 6 bhiri (puisi 6 seuntai).
 - f. Septima èngghi panèka puisì sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna bâḍâ 7 bhiri (puisi 7 seuntai).
 - g. Stanza èngghi panèka puisì sè bân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna bâḍâ 8 bhiri nangèng èssèna langkong ḍâri 2 paddhâ anḍhegghân (puisi 8 seuntai).
 - h. Oktaf èngghi panèka puisì sè kadhâddhiyân namong sapaddhâ anḍhegghân bisaos sè aèssè 8 bhiri.
 - i. Soneta èngghi panèka puisì sè aghâḍhuwân 14 bhiri tor èbagi dhâddhi 2 paddhâ anḍhegghân. Paddhâ anḍhegghâna sè ḍâ' aḍâ' bâḍâ 4 bhiri, paddhâ anḍhegghâna sè nomer ḍuwâ' bâḍâ 3 bhiri.
3. Puisi Modèrn
Puisi panèka ngabidhi èyangghit taon 1945. Sè amamolanè èngghi panèka Chairil Anwar. Puisi angghidhân Chairil Anwar ampon aghuna'aghi parsemmon.
4. Puisi Motahèr. Puisi panèka ngabidhi èyangghit taon 1971. Sè amamolanè èngghi panèka Sutardji Calzoum Bachri. Puisi angghidhân Sutardji Calzoum Bachri mèbis jhâpa.

b. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka maghut ka ghâncaran è attas!

21. Puisi anyar èngghi panèka puisì sè ta' tacengket sareng
22. Puisi kona èngghi panèka puisì sè maghut ḍâ' atoran-atoran. Atoran ka'ḍinto è antarana bânnnya'na
23. Puisi kona èngghi panèka puisì sè maghut ḍâ' bânnnya'na keccap è
24. Ta' aracak sareng bhuḍhâjâ Èropa panèka tatengngerra puisì
25. Dhuwâ (jhâpa) èngghi panèka puisì sè èmaos ka'angghuy kaparlowan
26. Pantun èngghi panèka macemma puisì sè aghânḍhu'
27. È ḍalem bhân-sabbhân paddhâ anḍhegghâna pantun ghâḍhuwân
28. Manabi pantun sè èlaghuwâghi kodhu ngangghuy bâllu'
29. Macemma pantun mênorot èssèna bâḍâ pantun aghâma, pantun bâburughân beccè', pantun
30. Paparèghân, èngghi panèka puisì kona sè

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 31 kantos 40

Tantona sampèyan onèng rassana abuḍhâbu sareng orèng laèn. Manabi abuḍhâbu sareng orèng laèn panèka aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa akor sareng yuswana orèng sè èyajhâk abuḍhâbu. Manabi abuḍhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb abâ' dhibi' ta' paḍâ sareng abuḍhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb laènna.

Onḍhâgghâ bhâsa èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sareng orèng laèn. Onḍhâgghâ bhâsa panèka bâḍâ tello' èngghi panèka onḍhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, onḍhâgghâ bhâsa èngghi enten, sareng onḍhâgghâ bhâsa èngghi bhunten.

Onḍhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sè langkong mabâ manabi èbhânḍhingngaghi sareng onḍhâgghâ bhâsa laènna. Onḍhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng orèng sè yuswana langkong anom otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ.

Dhinèng onḍhâgghâ bhâsa èngghi enten èngghi panèka ongrodhâna abhâsa sè èghuna'aghi ḍâ' ka mantona otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ. Kènggèng jhughân

èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng orèng sè yuswana langkong seppo namong pangkaddhâ langkong mabâ. Opamana bikan artèna ta' onèng, èka'dimma dhâddhi èghu'emma, sareng salaènna.

Dhinèng onđhâgghâ bhâsa ènggghi bhunten ènggghi panèka ongrodhâna abhâsa sè tênggghi. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng orèng sè yuswana langkong tênggghi sareng orèng sè abudhâbu. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng pangrajâ jhughân èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng Sè Amorbâjhâghât.

c. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka maghut ka ghâncaran è attas!

31. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn panèka aghuna'aghi onđhâgghâ bhâsa akor sareng yuswana orèng sè èyajahk abudhâbu. Ponapa pangghibhâddhâ manabi ta' èyakorraghi?
32. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb abâ' dhibi' ta' padâ sareng abudhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb laènna. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas èpapadâ?
33. Onđhâgghâ bhâsa ènggghi panèka ongrodhâna abhâsa sareng orèng laèn. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ta' ngangghuy Onđhâgghâ bhâsa?
34. Onđhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, ènggghi panèka ongrodhâna abhâsa sè langkong mabâ manabi èbhândhingngaghi sareng onđhâgghâ bhâsa laènna. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ngangghuy Onđhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ terros?
35. Dhinèng onđhâgghâ bhâsa ènggghi enten ènggghi panèka ongrodhâna abhâsa sè èghuna'aghi dâ' ka mantona otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ngangghuy Onđhâgghâ bhâsa ènggghi enten terros?
36. Dhinèng onđhâgghâ bhâsa ènggghi bhunten ènggghi panèka ongrodhâna abhâsa sè tênggghi. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ngangghuy Onđhâgghâ bhâsa ènggghi bhunten terros?
37. Onđhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng orèng sè yuswana langkong anom otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ta' ngangghuy?
38. Onđhâgghâ bhâsa ènggghi enten kèngèng jhughân èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng orèng sè yuswana langkong seppo namong pangkaddhâ langkong mabâ. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ta' ngangghuy ?
39. Onđhâgghâ bhâsa ènggghi bhunten èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng orèng sè yuswana langkong tênggghi sareng orèng sè abudhâbu. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ta' ngangghuy?
40. Onđhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng pangrajâ jhughân èghuna'aghi manabi abudhâbu sareng Sè Amorbâjhâghât. Ponapa pangghibhâddhâ manabi pas ta' ngangghuy?

Bâbulângan 4

BÂBURUGHÂN

BECCÈ'

(KÈJHUNG)

Kèjhung panèka aropa'aghi nyanyèyan
sè sokkla ka'aghunganna Madhurâ.
Sowarana têngghi dâri mamolan kantos pongkasanna
panèka namong bâdâ è kèjhung.
Kantos kèjhung aropa'aghi macemma (genre)
kasennèyan Madhurâ. Kèjhung mènangka
kasoghiyâna bhuḍhâjâ Madhurâ.

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Kèjhung mènangka kasoghiyâna Madhurâ pakakas
ka'angghuy maḍâpa' èssèna pangghâliyân.

Tujuan Pembelajaran

1. Peserta didik mampu menjelaskan kèjhung, jenis kèjhung/ ghenḍhing melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
2. Peserta didik mampu menjelaskan nama dan makna filosofis alat tabuh kalènèngan melalui kegiatan menjawab pertanyaan dengan tepat.
3. Peserta didik mampu menganalisis èssè dan pamertè beccè' (pesan moral) yang terdapat dalam kèjhung dengan tepat.
4. Peserta didik mampu melagukan dan mengkreasi teks kèjhung sesuai dengan norma kesopanan dan budaya Madura.

A. Èyatorè Mèyarsa'aghi

1. Ponapa sampèyan onèng ngèjhung?

2. Ponapa sampèyan onèng ka bujuddhâ kèjhung?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Kèjhung Madhurâ panèka abujut nyanyèan sè bhidhâ sareng nyanyèyan ḍâri kennengngan laèn. Kèjhung panèka ènyanyèyaghi kalabân sowara tênggghi. Bujuddhâ akadhi orèng ayèra', nyentak, mala akadhi orèng aserrowan.

Kèjhungan Aropa'aghi Nyanyèyan Sokkla Madhurâ

Sumber Gambar: www.istock.com

Oca' kèjhungan panèka asalla ḍâri oca' kèjhung sè aghânḍhu' artè tembhâng otabâ laghuna. Dhinèng panotèng "an" nodhuwâghi macemma nyanyèyan. È masyarakat, kèjhungan èmaknaè nyanyèyan bisaos ènggghi panèka nyanyèyan sokkla ḍâri Madhurâ. Nyanyèyan panèka ka'aghunganna Madhurâ sè èsangkollaghi lèbât lèsan ka lèsan.

Bujuddhâ kèjhung Madhurâ masètong sareng pantun. Pantunna bâḍâ sampèranna sareng èssèna. Sampèran panèka kèngèng èsambhât bhit-bhidhân. Sampèran panèka bâḍâ ḍuwâ' bhiri tor èssèna bâḍâ ḍuwâ' bhiri jhughân. Ghuru laghuna sampèran panèka akor sareng èssèna. Sapanèka jhughân bânnya'na keccap sampèran paḍâ sareng èssèna.

Cem-macemma Kèjhungan

Manabi èyoladhi dâlem kaođi'ân rê-sa'arè, *kèjhungan* bâđâ đuwâ' macem èngghi panèka *kèjhungan* sè èyatorraghi dâlem kabâđâ'ân rasmè sareng kabâđâ'ân rê-sa'arè. Manabi *kèjhungan* sè èyatorraghi dâlem kabâđâ'ân rasmè panèka èyakorraghi sareng ghenđhing tor tabbhuwân. *Kèjhungan* sè èyatorraghi kalabân rasmè otabâ formal panèka lumbrâna èsambhât "*kèjhungan* ghenđhing". Artèna *kèjhungan* panèka kodhu èyakorraghi sareng macemma ghenđhing.

Manabi *kèjhungan* ghenđhing panèka èyakorraghi ka "pađhang-ulihan" [bhâsa Jhâbâ], èngghi panèka tabbhuwânna bâđâ manabi đhâ-tanđhâ musikal agândhu' alur frase atanya sareng frase ajâwab.

Manabi *kèjhungan* rê-sa'arè panèka bujut đâri èssèna pangghâliyânna sè ngèjhung. Lumbrâna ayèssè rentegghâ pangghâliyânna sè ngèjhung.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Kèjhung Madhurâ panèka abujut nyanyèan sè bhidhâ sareng nyanyèyan đâri
2. Bujuddhâ akadhi orèng ayèra', nyentak, mala akadhi orèng
3. Oca' kèjhungan panèka asalla đâri oca'
4. Oca' kèjhungan panèka asalla đâri oca' kèjhung sè aghândhu' artè tembhâng
5. Pantunna bâđâ sampèranna sareng

Latèyan 2

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Dhinèng panotèng "an" nodhuwâghi macemma
2. È masyarakat, kèjhungan èmaknaè
3. Nyanyèyan panèka ka'aghunganna Madhurâ sè èsangkollaghi lèbât
4. Bujuddhâ kèjhung Madhurâ masèttong sareng
5. Manabi èyoladhi dâlem kaođi'ân rê-sa'arè, kèjhungan bâđâ đuwâ' macem èngghi panèka

Latèyan 3

Èyatorè karembhâk sakanca'an ka'angghuy menganalisis èssè sareng pamertè beccè' (pesan moral) sè bâdâ neng kejhung è bâbâ panèka !

Slendro	Andi' Pèssè	Notasi Kepatihan
-----	-----	-----
// : 0 6 / 6 6 2 1 6 / . 5 0 2 3 5 6		
Lin lin kem bhâng nga jâ lin lin An di' pès sè		
-----	-----	
/ 6 0 2 1 6 5 / 5 0 2 3 5 6 /		
Sè sa ro pè ya ya' bâ ghi ya ghi		
-----	-----	
/ 6 0 6 5 3 2 / 2 0 2 2 2 6 /		
ghi Bu' ka theng theng theng ka len theng theng		
-----	-----	
/ 6 6 2 1 6 5 / 5 0 2 3 5 6 /		
theng bâ i' na ka po po Pa tè' ko nèng		
-----	-----	
/ 6 3 3 5 3 2 / 2 0 2 2 2 6 /		
Nèng la ma ri ka caca pa te' cell leng		
/ 6 3 6 5 3 2 / 2 0: //		
Pa to ghu beng ko ko		

B. Èyatorè Maos

Bhâ' onènga sampèyan rassana maos jhâjhârbâ'ân bhâb kèjhung lè-kèlèyan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Manabi èyoladlhi ḍâri kennengngan è Madhurâ, kèjhungan panèka èpantha dhâddhi ḍuwâ' macem èngghi panèka kèjhungan bârâ' sareng kèjhungan tèmor.

Kèjhungan Bârâ' sareng Kèjhungan Tèmor

Kèjhungan Bârâ' èngghi panèka kèjhungan sè tombu tor nyebbhâr è Madhurâ bâgiyân bârâ'. Kèjhungan bârâ' panèka èstona nyerrep ghenḍhing Jula-Juli ḍâri Jhâbâ Tèmoran pas èpadhâddhi ghenḍhing Yang-Layang è Madhurâ.

Oca' "Layang" artèna bâburughân. Dhâddhi Yang-Layang panèka ghâlimpo'na bâburughân beccè' sè èkèjhungngaghi. Manabi bâburughân beccè' panèka èkèjhungngaghi kèngèng langkong nyerrep ḍâ' pangghâliyân.

Sumber Gambar: www.istock.com

Manabi kèjhungan rè-sa'arè panèka èsambhât jhung-kèjhungan. Lalampa'an jhung-kèjhungan panèka èlamapa'aghi kalabân dhâdhâghân. Lalampa'an jhung-kèjhungan panèka èlamapa'aghi kalabân ta' èparanta sabellunna. Lalampa'an jhung-kèjhungan panèka èlamapa'aghi kalabân ta' aghumantong ḍâ' ka kabâḍâ'anna pangghâliyânna sè jhung-kèjhungan.

Lalampa'an jhung-kèjhungan panèka èlamapa'aghi ta' aghuna'aghi ghenḍhing. Sanaosa ta' aghuna'aghi ghenḍhing namong sè ngèjhungè panèka pagghun ngaghungè pandhuman è ḍâlem ngen-angenna. Manabi bâḍâ orèng sè ma èndhâ okara laghuna kalabân cara sè saè èngghi panèka ma luk-bhilughân laghuna kalabân mèlismatis panèka ampon kèngèng èyangghep anyanyè. Mèlismatis èngghi panèka pan-saponapan naḍa èkamaèn ḍâlem sèttong keccap.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Kèjhungan Bârâ' èngghi panèka kèjhungan sè tombu tor nyebbhâr è
2. Kèjhungan bârâ' panèka èstona nyerrep ghenḍhing Jula-Juli ḍâriJhâbâ Tèmoran pas èpadhâddhi
3. Oca' "Layang" artèna
4. Dhâddhi Yang-Layang panèka ghâlimpo'na
5. Manabi bâburughân beccè' panèka èkèjhungngaghi kèngèng

Latèyan 2

Ëyatorè abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi ca'- oca' sè bâḍâ è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten!

1. Kèjhungan Bârâ' : _____
2. Èngghi : _____
3. Panèka : _____
4. Tombu : _____
5. Nyebbhâr : _____

Latèyan 3

Ëyatorè maos ghâncaran kèjhungan bârâ' sareng kèjhungan tèmor. Èssèyaghi ka ḍâlem kolom èssèna bhân-sabbhân paraggraf !

No.	Paraggraf 1	Paraggraf 2	Paraggraf 3
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			

C. Ëyatorè Abu-Ḍhâbu

Bhâ' onènga sampèyan rassana ajhârbâ'âghi cem-macemma kèjhung?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'âna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru bhâb kèjhungèn-maènan.

Kèjhung Èn-Maènan

Kèjhungan ghenḍhing jhughân parlo èbhidhâ'âghi sareng kèjhung èn-maènan. Bâḍâ ḍuwâ' macem sè kodhu èsarè bhidhâna akadhi è bâbâ panèka.

1. Bhidhâna Kèjhungan Ghenḍhing sareng kèjhungèn-maènan.
 - a. Kèjhungan Ghenḍhing panèka kèjhung sè

- èyangghit ka'angghuy èyakorraghi sareng ghenḍhing.
- Kèjhungan Ghenḍhing panèka ghu-ongghu èyangghit ka'angghuy sèmo.
 - Kèjhungan Ghenḍhing panèka kèjhung sè èyangghit asareng pantun.
 - Kèjhungan Ghenḍhing panèka ta' èyakorraghi sareng paparèghân. Manabi paparèghân panèka sampèranna namong sabhiri bisaos, sabhirina panèka èssèna. Kèjhungan Ghenḍhing panèka pantunna jhângkep.
 - Kèjhungan Ghenḍhing panèka ta' èyakorraghi sareng senḍèlan. Manabi senḍèlan panèka pantun les-bâlessan.
 - Kèjhung èn-maènan panèka bâḍâ èn-maènanna. Kèjhungan Ghenḍhing panèka taḍâ' èn-maènanna.
 - Kèjhung èn-maènan panèka ta' èyakorraghi sareng ghenḍhing.
 - Kèjhung èn-maènan panèka èkèjhungngaghi kalabân ghumbhirâ. Kèjhungan Ghenḍhing panèka èkèjhungngaghi kalabân rentek sareng bhuto jhâlân kalowar.
 - Kèjhung èn-maènan panèka sè ngèjhung na'-kana'. Manabi Kèjhungan Ghenḍhing panèka sè ngèjhung orèng dhibâsa. Sareng saterrossa.
- Bhidhâna jhung-kèjhungan sareng kèjhung èn-maènan.
 - Jhung-kèjhungan panèka èkèjhungngaghi kalabân ḍhâksakala.
 - Kèjhung èn-maènan panèka sabellunna ghi' èkarembhâk ḍhimèn.
 - Jhung-kèjhungan panèka èkèjhungngaghi kalabân rentek.
 - Kèjhung èn-maènan panèka èkèjhungngaghi kalabân ghumbhirâ.
 - Jhung-kèjhungan panèka èkèjhungngaghi sareng sadhâjâ omor.
 - Kèjhung èn-maènan panèka sè ngèjhung na'-kana'.
 - Jhung-kèjhungan panèka taḍâ' èn-maènanna.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân nyarè jâwâbhân è ḍâlem ghâncaran è attas !

- Kèjhungan ghenḍhing jhughân parlo èbhidhâ'âghi sareng
- Kèjhungan Ghenḍhing panèka kèjhung sè èyangghit ka'angghuy èyakorraghi sareng
- Kèjhungan Ghenḍhing panèka ghu-ongghu èyangghit ka'angghuy
- Kèjhungan Ghenḍhing panèka kèjhung sè èyangghit asareng
- Kèjhungan Ghenḍhing panèka pantunna

Latèyan 2

Èyatorè abhâḍhi okara aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten kalabân aghuna'aghi ca'-oca'sè ampon kasandhing è bâbâ panèka!

- Kèjhungan : _____
- ghenḍhing : _____
- parlo : _____
- alaghuwaghi : _____

5. èn-maènan : _____
6. bâḍâ : _____
7. kodhu : _____
8. èsarè : _____
9. akadhi : _____
10. panèka : _____

Latèyan 3

Èyatorè maos okara-okara è bâḍâ panèka. Èyatorè karembhâk sareng kancana ka'angghuy aparèng sangghemman ḍâ' okara è bâḍâ panèka!

1. Kèjhungan Ghendhing panèka kèjhung sè èyangghit ka'angghuy èyakorraghi sareng ghendhing.
2. Kèjhungan Ghendhing panèka ghu-ongghu èyangghit ka'angghuy sèmo.
3. Kèjhungan Ghendhing panèka kèjhung sè èyangghit asareng pantun.
4. Kèjhungan Ghendhing panèka ta' èyakorraghi sareng paparèghân. Manabi paparèghân panèka sampèranna namong sabhiri bisaos, sabhirina panèka èssèna. Kèjhungan Ghendhing panèka pantunna jhângkep.

D. Èyatorè Nyerrat

Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat pantun ka'angghuy èghuna'aghi neng kèjhung?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'angghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Manabi nyerrat kèjhung tantona kodhu maranta ḍhimèn pantun sè akor. Pantun sè akor panèka sè ta' ghindhul. Ka'angghuy ta' ghindhul panèka kodhu akor bânnya'na keccap bhân-sabbhân bhiri. Bhân-sabbhân bhiri panèka bâḍâ bâllu' keccap. Kèngèng jhughân nyerrat sè sapolo keccap bhân-sabbhân bhiri. Manabi nyerrat sè bâllu' keccap bhân-sabbhân bhirina, sadhâjâ pantunna bâllu' keccap bhân-sabbhân bhirina. Sabhâligghâ, manabi nyerrat sè sapolo keccap bhân-sabbhân bhirina, sadhâjâ pantunna kodhu sapolo keccap bhân-sabbhân bhirina. Bânnya'na keccap sabbhân bhiri panèka ka'angghuy sampèran sareng èssèna.

Parlo èkaghâli saè, jhâ' neng kèjhung panèka bâḍâ pantunna. Manabi nyerrat pantun èkabidhi nyerrat èssèna ḍhimèn. Nyerrat pantun akadhi panèka akor sareng orèng sè ghi' ta' pènal ongghu nyerrat pantun. Bâḍâ pan-saponapan kalebbiyân manabi ngangghit pantun èkabidhi ḍâri èssèna, akadhi è bâḍâ panèka.

1. Langkong ghâmpang ngangghit sampèranna. Sampèran panèka ta' èkabhuto artèna namong èkabhuto vokal otabâ konsonanna.
2. Monyèna vokal otabâ konsonan èssè, karè èyangghittaghi oca' sè paḍâ sareng monyè paneka, pas èpadhâddhi sampèranna.

3. Ghâmpang mètong bânnya'na keccap sabbhân bhiri ka'angghuy èyakorraghi ghuru laghuna otabâ ghuru sastrana èssè sareng sampèran.

Manabi ampon ranta pantunna pas karè ngakorraghi sareng kèjhungnga. Manabi kèjhung panèka sè langkong èotama'aghi kelleghanna. Oca' dhâsar dâri kelleghân èngghi panèka kellegh. Artèna kellegh èngghi panèka intonasi sè têngghi. Intonasi sè têngghi panèka èyola akadhi mèlismatik. Mèlismatik artèna dâlem sètong kèccap aghânḍhu' pan-saponapan sowara têngghi. Dhâddhi è dâlem sa bhiri, kèjhung panèka bâḍa bâllu' otabâ sapolo kelleghanna.

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâḍa è dâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' dâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kolom sè ampon kasandhing!

No.	Contona oca'	Oca' asal	Oca' obâ'ân
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			
8.			
9.			
10.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng okara è bâḍa ka'dinto tantowaghi sè ka'dimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân dâri saponapa keccap?

Manabi nyerrat pantun èkabidhi nyerrat èssèna dhimèn. Nyerrat pantun akadhi panèka akor sareng orèng sè ghi' ta' pènal ongghu nyerrat pantun. Bâḍa pan-saponapan kalebbiyân manabi ngangghit pantun èkabidhi dâri èssèna, akadhi è bâḍa panèka.

1. Langkong ghâmpang ngangghit sampèranna. Sampèran panèka ta' èkabhuto artèna namong èkabhuto vokal otabâ konsonanna.
2. Monyèna vokal otabâ konsonan èssè, karè èyangghittaghi oca' sè paḍa sareng monyè paneka, pas èpadhâddhi sampèranna.

3. Ghâmpang mètong bânnya'na keccap sabbhân bhiri ka'angghuy èyakorraghi ghuru laghuna otabâ ghuru sastrana èssè sareng sampèran.

Manabi ampon ranta pantunna pas karè ngakorraghi sareng kèjhungnga. Manabi kèjhung panèka sè langkong èotama'aghi kèlèghanna. Oca' dhâsar dâri kèlèghân èngghi panèka kèlèg. Artèna kèlèg èngghi panèka intonasi sè têngghi. Intonasi sè têngghi panèka èyola akadhî mèlismatik. Mèlismatik artèna dâlem sèttong kèccap aghândhu' pan-saponapan sowara têngghi. Dhâddhi è dâlem sa bhiri, kèjhung panèka bâdâ bâllu' otabâ sapolo kèlèghanna.

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân dârikeccap
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kolom è bâbâ panèka!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.	pottra-pottrè	pottra-pottrèèpon
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tanḍhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Èmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng ka pokeddhâ kèjhung		
2.	Abdhina ampon onèng ka macemma kèjhung		
3.	Abdhina ampon onèng ghunana kèjhung		
4.	Abdhina ampon onèng ka ghunana pantun è ḍâlem kèjhung		
5.	Abdhina ampon onèng ka ghunana kellèghân.		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

kellèghân	: keccap aghânḍhu' pan-saponapan sowara têngghi.
Ghenḍhing	: tabbhuwân
Jhung-kèjhungan	: akèjhung ḍhâksakala
Dhâdhâghân	: ḍhâksakala
ḍhâksakala	: sakalèng aḍâ'
rentek	: sossa

E. Panèlayan Bâbulângan 4

Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka kalabân tètè. Sa'amponna maos, jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè lerres!

Manabi nyerrat kèjhung tantona kodhu maranta ḍhimèn pantun sè akor. Pantun sè akor panèka sè ta' ghindhul. Ka'angghuy ta' ghindhul panèka kodhu akor bânniya'na keccap bhân-sabbhân bhiri. Bhân-sabbhân bhiri panèka bâḍâ bâllu' keccap. Kèngèng jhughân nyerrat sè sapolo keccap bhân-sabbhân bhiri. Manabi nyerrat sè bâllu' keccap bhân-sabbhân bhirina, sadhâjâ pantunna bâllu' keccap bhân-sabbhân bhirina. Sabhâligghâ, manabi nyerrat sè sapolo keccap bhân-sabbhân bhirina, sadhâjâ pantunna kodhu sapolo keccap bhân-sabbhân bhirina. Bânnya'na keccap sabbhân bhiri panèka ka'angghuy sampèran sareng èssèna.

Manabi nyerrat pantun èkabidhi nyerrat èssèna ḍhimèn. Nyerrat pantun akadhi panèka akor sareng orèng sè ghi' ta' pènal ongghu nyerrat pantun. Bâḍâ pan-saponapan kalebbiyân manabi ngangghit pantun èkabidhi ḍâri èssèna, akadhi è bâbâ panèka.

1. Langkong ghâmpang ngangghit sampèranna. Sampèran panèka ta' èkabhuto artèna namong èkabhuto vokal otabâ konsonanna.
2. Monyèna vokal otabâ konsonan èssè, karè èyangghittaghi oca' sè paḍâ sareng monyè paneka, pas èpadhâddhi sampèranna.
3. Ghâmpang mètong bânnya'na keccap sabbhân bhiri ka'angghuy èyakorraghi ghuru laghuna otabâ ghuru sastrana èssè sareng sampèran.

Manabi ampon ranta pantunna pas karè ngakorranghi sareng kèjhungnga. Manabi kèjhung panèka sè langkong èotama'aghi kellèghanna. Oca' dhâsar dâri kelleghân èngghi panèka kellèg. Artèna kellèg èngghi panèka intonasi sè têngghi. Intonasi sè têngghi panèka èyola akadhi mèlismatik. Mèlismatik artèna dâlem sètong kêccap aghândhu' pan-saponapan sowara têngghi. Dhâddhi è dâlem sa bhiri, kèjhung panèka bâdâ bâllu' otabâ sapolo kellèghanna.

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Manabi nyerrat kèjhung tantona kodhu maranta dhimèn pantun sè
 - a. Mètode puisì
 - b. ghuru bân rato
 - c. ghuru
 - d. rato bâb bhuppa'
 - e. akor
2. Pantun sè akor panèka sè ta'
 - a. Ghinḍhul
 - b. Emba sareng ghuttè
 - c. orèng towa sè ḍuwâ'
 - d. emba lakè'
 - e. sabhirina
3. Ka'angghuy ta' ghinḍhul panèka kodhu akor bânniya'na keccap bhân-sabbhân
 - a. parènta
 - b. bhiri
 - c. pètodhu
 - d. tipoggrafi
 - e. ca'-oca'
4. Bhân-sabbhân bhiri panèka bâdâ bâllu'
 - a. bupati
 - b. kèyaè
 - c. keccap
 - d. èndhâ
 - e. ghuru è kampus
5. Kèngèng jhughân nyerrat sè sapolo keccap bhân-sabbhân
 - a. bhiri
 - b. Sè nyepowè
 - c. Sè ngator
 - d. èkarassa
 - e. Komandan
6. Bânniya'na keccap sabbhân bhiri panèka ka'angghuy sampèran sareng
 - a. èssèna
 - b. auditif
 - c. oca' rangkep
 - d. Oca' asal
 - e. oca' camporan
7. Manabi nyerrat pantun èkabidhi nyerrat
 - a. Global
 - b. èssèna
 - c. pangoladhân
 - d. Glob
 - e. Isasi
8. Sampèran panèka ta' èkabhuto artèna namong èkabhuto vokal otabâ
 - a. taktil
 - b. konsonanna
 - c. tello keccap
 - d. ḍukeccap
 - e. pa' keccap
9. Monyèna vokal otabâ konsonan èssè, karè èyangghittaghi oca' sè paḍâ sareng monyè paneka, pas èpadhâddhi
 - a. ter-ter
 - b. sampèran
 - c. sessellan
 - d. panotèng
 - e. bhârâng
10. Manabi ampon ranta pantunna pas karè ngakorranghi sareng
 - a. Kettek
 - b. ngaret
 - c. èyoladhi
 - d. kèjhungnga
 - e. rettek

b. Êyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

1. pantun
2. ngakorrighi
3. kèjhung
4. kellèghanna
5. Oca' ðhâsar

c. Jhâjhâl abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

1. nyerrat : _____
2. maranta : _____
3. ḍhimèn : _____
4. ghinḍhul : _____
5. keccap : _____

Glosarium Parèbhâsan:

Terrossana...

72. Mara kor'an rosak	= Orèng seppo sanarè la ngalolè, kodhu teptep èhormat, karana rajhâ bâlâddhâ.
73. Mara landu' ngennèng ka pacarrèn	= Èkoca'aghi ḍâ' oca'na orèng sè bhender, nangèng ngangghuy oca' kasar sè nyakè'è atèna orèng.
74. Mara landu' ngennèng ka taè	= nomer 776.
75. Mara lîng-bhâlînganna to'ot	= Èkoca'aghi dâ' orèng sè oca'na salanjhangnga.lècèk, segghut aba-obâ, ta' kennèng parcajâ.
76. Mara langka' bi' kodungnga	= Èkoca'aghi dâ' orèng alakè binè sè cè cocoggha, sè binè raddhin, lakèna ganteng, serta ta' tao atokar padhu.
77. Mara langka' bi' polo'na	= nomer 779.
78. Mara macan ngèrrep koko	= Èkoca'aghi ḍâ' orèng pènter, sè ta' enda mamèrraghi kapènterranna.
79. Mara manco' la-ghulă	= Orèng towa sè ella ronto', nangèng ta' bisa èèlangaghi.
80. Mara moṭak aejjasân	= Orèng sè ngalako pa-apa sè bânne pantessa.
81. Mara moṭak agheppa' bâ lâ ng	= nomer 771. 785. Mara na'-enna'an kaju = Èkoca'aghi dâ' paneng-ennengnga orèng sè salanjhâ nga gherrâ (gherrâ

- tolang).
82. Mara ola'na nangka = Èkoca'aghi dâ' orèng binè sè lèngsang paneng-ennengnga, ta' enda' jhimet sakalè.
83. Mara olar bhidhudhak = Orèng sè orep dâri ri-berri'na orèng.
84. Mara olar nemmo kata' = Bhunga margha nemmo rajekkè.
85. Mara orèng ngantok èberri' bhântal = Èkoca'aghi dâ' orèng sè bhunga, marghâ nemmo rajekkè sè pajhât èsarè.
86. Mara orèng tagheppok bi' dhin-dhadhin = Èkoca'aghi dâ' orèng sè tabâbegghen, ènya-tanyaè ta' dhuli nyaot amarghâ sakèng takerjhâddha otabâ cè' tako'na.
87. Mara panassa arè nambhârâ' = Èkoca'aghi dâ' kabâdâ'anna orèng sè taremtem, nemmo mosibâ otabâ èpètenna, sè bisa masakè' atèna.
88. Mara pappâ'an ngorak = Ta' èkennèng kabhuto polè.
89. Mara pappâ'an takaè' = nomer 792.
90. Mara râ '-dherra' binè' = Èkoca'aghi dâ' orèng sè mon èjhelling, paraba'anna akanta orèng bângalan, nangèng bâreng èsenggâ k (ègerta') sakonè' bhâi la tako'.
91. Mara sèka' nyabut pètè' = Èkoca'aghi dâ' palakona orèng sè cè gâncanga (cè' gessèddhâ).
92. Mara talèna salebbâr = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ta' jegjeg dâ' jhânjhina, cè' ghâmpanga abâ-obâ caca (ta' kennèng parcajâ, lècèghân).
93. Mara tèkos bulla' = Èkoca'aghi dâ' orèng sè salanjhânga rèpot nyacaè jhubâ'na orèng.
94. Mara tèkos èjhâi' buri'na = Èkoca'aghi dâ' orèng sè atokar sabhâlâ'ân.
95. Mara tèkos lebbhu ka rongkangnga = Èkoca'aghi dâ' orèng sè bhunga,
96. margha bisa molè dâ' kampong asalla
97. Mara tèkos nompâ' parao rè'-kerrè' = Èkoca'aghi dâ' orèng sè
98. macalaka' abâ'na dhibi'.
99. Mara tèkos tacabbhur = Lontès, bâcca kakabbhi.
100. Mara tèkos tajhebbhâk = Èkoca'aghi dâ' orèng sè kabhingongan nalèka nemmo pakèbhû, ta' nemmo paburuân.
101. Marè ana'na karè kompoya = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ta' kadhik leppas dari kaengghunan tangghungan.
102. Mara tatta'na roman = Èkoca'aghi dâ' orèng sè akompol cè bânnya'na, takèr ta' kennèng bitong.

Bâbulângan 5

KESENIAN

(TEMBHÂNG MACAPAT)

Tembhâng Macapat panèka èstona
aropa'aghi bâburughân sè saè tor kona.
Manabi ampon kona sè èyangghit
mamolanna panèka mènangka
tanḍhâ jhâ' pangangghiddhâ panèka
ampon bânnnya' tor lèbâr pangaonènganna.
Panèka jhughân aropa sala sètong
tanḍâ jhâ' bângaseppo panèka
ta' mongkorraghi jâ-bâjâna.

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Ngèrèng paḍâ aburuk kalabân saè tor èndhâ ma' lè
teptep èkaèmodhi.

Tujuan Pembelajaran

1. Peserta didik mampu membaca dan merespon torana (ciri-ciri) dan bâgiyânna bhâsa tembhâng macapat dalam bentuk visual dan audio visual melalui menjawab pertanyaan dengan tepat.
2. Peserta didik mampu Peserta didik mampu mengapresiasi dan mengevaluasi isi dan pesan moral tembhâng macapat dalam bentuk visual dan audio visual melalui menjawab dengan tepat.
3. Peserta didik mampu menyajikan dan melagukan Tembhâng Sènom dan tembhâng Artatè dengan gher-ogher laghu tembhâng yang baik dan benar.
4. Peserta didik mampu menulis dan mengkreasi tembhâng macapat dengan baik sesuai dengan torana/ gher-ogher tembhâng macapat.

A. Èyatorè Mèyarsa'aghi

1. Ponapa sampèyan onèng ka cem-macemma tembhâng macapat?
2. Ponapa Sampèyan pangalaman nembhâng?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Èstona asal molana tembhâng macapat panèka bânne dâri Madhurâ. Sè ngangghit èngghi panèka para wali. Mamolanna serradhân angghidhân tembhâng panèka aghuna'aghi horop jhâbân. Sa'amponna aghuna'aghi horop jhâbân lajhu èyobâ ḍâ' horop Arab Pèghu tor bhâsana aghuna'aghi bhâsa Jhâbâ Kabi (bhâsa Jhâbâ Kona). Kantos samangkèn sadhâjâ layang tembhâng macapat pagghun aghuna'aghi tolèsan Arab Pèghu, bhâsana bhâsa Jhâbâ Kabi (bhâsa Jhâbâ Kona). Pramèla ka'ḍinto tembhâng macapat sè bâḍâ è masyarakat masthè ètoro'è tokang tegghes ka'angghuy ngartè'è tembhâng ḍâ' bhâsa Madhurâ nyopprè pamèyarsa ngaghâli ka èssèna tembhâng kasebbhut. Namong manabi pagghun hal ka'ḍinto tantona abâk malarat ka'angghuy èyajhâraghi ḍâ'ngangoḍâdhân otabâ para morèd è sakola'an. Mèlana para seniman/ pujhângghâ ngangghit tembhâng kasebbhut kalabân aghuna'aghi horop latèn Madhurâ. Angghidhân ka'ḍinto ka'angghuy maghâmpang èyajhâraghi ḍâ' ngangoḍâdhân otabâ para morèd è sakola'an.

Tembhâng Macapat

Neng bhâb panèka, sampèyan kodhu onèng carana nebbhâk otabâ abhâdhi tong-sètongnga tembhâng macapat. Tong-sètongnga tembhâng macapat bâḍâ sè paḍâ tor bâḍâ sè ta' padâ bânnya'na okara (gâttra) ḍâlem sapaddhâ anḍheghân (bait). Contona:

1. Tembhâng artatè bâḍâ 10 okara (gâttra):
 - a. Sorabhâjâ Kamal labân Pèdèng
 - b. Ka Bhângkalan, Nyrondung Tanamèra
 - c. Talèngko' jhâtè rongkangè
 - d. Bhâlighâ Jrengngè' Torjhun
 - e. Kottha Sampang labân Nyamplongè
 - f. Bhândhârân labân Brânta
 - g. Pamekasan tandhuk

Sumber Gambar: www.istock.com

- h. Arsojhi labân Dhuwara
 - i. Paraghâ'ân Kapèdi lajhu Êngdâkè
 - j. Srongghi Kolor pakotthan.
(èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat madhurâ” anggghidhâna Oemar sastrodiwirjo)
2. Tembhâng Maskumambang bâdâ 4 okara (ghâttra)
- a. Adu ana' kènga'ana ongghu atè
 - b. Jhujhur rêya moljâ
 - c. Ðâ' bhâdhân ta' amberrâ'i
 - d. La-mala dhâmmang kèbâna
(èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat madhurâ” anggghidhâna Oemar sastrodiwirjo)
3. Tembhâng Sènom bâdâ 9 okara (ghâttra)
- a. Patè-ngatè sè acaca
 - b. Ma' ta' dhâgâ kabhâlâi
 - c. Dhing cacana wa' ngalanyar
 - d. Tanto dâgghi' conè masthè
 - e. Wa' sènga' jhâ' ngangènthèng
 - f. Jhubâ' nyama dhâddhi malo
 - g. Bi' kaghâliyâ sèngâ'
 - h. Batek ketthang ta' tèrowè
 - i. Mastè paḍâ ya bânnya' ngajhâghâ bhunga.
(èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat madhurâ” anggghidhâna Oemar sastrodiwirjo)
4. Tembhâng Kasmaran bâdâ 7 okara (ghâttra):
- a. Bhâluluk dhâddhiyâ cengkèr
 - b. Sè cengkèr dhâddhiyâ begghân
 - c. Sè begghân daddhiyâ pathè
 - d. Sè patè dhâddhiyâ mènnya'
 - e. Mènnya' dhâddhiyâ dhâmar
 - f. Dhâmarra dhâddhi mancorong
 - g. Mancorong dhâddhina paḍḍhâng
(anggghidhâna H. SASTRO)
5. Tembhâng Slanget (Kènanthè) bâdâ 6 okara (ghâttra):
- a. Bhungkana kalangkong loros
 - b. Ranca' bi' tolop ḍhâ'-anḍhi
 - c. Ðaunna bi' tamèng paḍâ
 - d. Buwâ bânnya' kompol kabbhi
 - e. Towa-towa salèn robâ
 - f. Asal bhiru obâ konèng.
(èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat Madhurâ” anggghidhâna Oemar sastrodiwirjo)
6. Tembhâng Pangkor bâdâ 7 okara (ghâttra):
- a. Manossa è dhunnya rêya
 - b. Angengghunè bâgiyâna bi'-dhibi'
 - c. Bâḍâ palang bâḍâ pojhur
 - d. Sè mèskèn maso' palang
 - e. Dhing sè soghi gulungan sè ontong
 - f. Bâḍâ apes bâḍâ moljâ
 - g. Sè Kobâsa nantowaghi

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran tembhâng è attas!

1. Sè ngangghit tembhâng èngghi panèka
2. Mamolanna serradhân angghidhân tembhâng panèka aghuna'aghi horop
3. Sa'amponna aghuna'aghi horop jhâbân lajhu èyobâ dâ' horop
4. Kantos samangkèn sadhâjâ layang tembhâng macapat pagghun aghuna'aghi tolèsan Arab Pèghu, bhâsana bhâsa
5. Pramèla ka'dinto tembhâng macapat sè bâdâ è masyarakat masthè ètoro'è tokang

Latèyan 2

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè akor sareng ghâncaran è attas!

1. Tembhâng artatè bâdâ
2. Tembhâng Maskumambang bâdâ
3. Tembhâng Sènom bâdâ
4. Tembhâng Kasmaran bâdâ
5. Tembhâng Slanget (Kènanthè) bâdâ

Latèyan 3

Èyatorè karembhâk sakancaan ka'angghuy aparèng contona tatenggerra tembhâng è attas!

B. Èyatorè Maos

1. Ponapa Sampèyan èpakon maos tembhâng è kellas?

2. Ponapa Sampèyan onèng rassana ngèrèng addhuwân maos tembhâng?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru bhâb tembhâng.

Nebbhâk Otabâ Abhâdhiyâ Tembhâng Macapat

Sumber Gambar: www.istock.com

Manabi nebbhâk otabâ abhâdhiyâ tembhâng macapat kodhu maghut ḍâ' pandhuman sè ampon dhâddhi katantowan. Sabâb tembhâng macapat sè 9 macem ka'ḍinto ta' paḍâ bânnya'na bhiri (okara) ḍâlem sapaddhâ anḍheghâna (bait) akadhi:

1. Tembhâng Artatè bâḍâ 10 bhiri (okara)
2. Tembhâng Sènom bâḍâ 9 bhiri (okara)
3. Tembhâng Kasmaran bâḍâ 7 bhiri (okara)
4. Tembhâng Pangkor bâḍâ 7 bhiri (okara)
5. Tembhâng Dhurma bâḍâ 7 bhiri (okara)
6. Tembhâng Kènantè (Slangèt) bâḍâ 6 bhiri (okara)
7. Tembhâng Mèjhil bâḍâ 6 bhiri (okara)
8. Tembhâng Pucung bâḍâ 4 bhiri (okara)
9. Tembhâng Maskumambang bâḍâ 4 bhiri (okara)

Salaèn ḍâri kâ'ḍinto sanaos paḍâ bânnya'na okarana ta'tanto paḍâ bânnya'na keccap sareng monyè (vokal) ahèr è bhân-sabbhân okarana. Tembhâng macapat salaèn ḍâri katantowan pandhuman sè bâḍâ è lalampa'an 3 è attas bâḍâ polè katantowan akadhi:

1. Bânnya'na keccap (suku kata) è bhân-sabbhân okarana sè ènyamaè ghuru bilângan.
2. Monyè otabâ vokal ahèr è bhân-sabbhân okarana sè ènyamaè ghuru laghu. Ka'angghuy jhârna'na èyatorè marèksanè katantowan è bâbâ panèka:
 - a. Tembhâng Artatè (10) = 10è/i, 10a, 8è/i, 7o/4, 9è/i, 7a, 6o/u, 8a, 12è/i, 7a, 6o/u, 8a, 12è/i, 7a
 - b. Tembhâng Sènom (9) = 8a, 8è/i, 8a, 8è/i, 7è/i, 8o/u, 7a, 8è/i, 12a
 - c. Tembhâng Kasmaran (7) = 8è/i, 8a, 8è/i, 8a, 7a, 8o/u, 8a
 - d. Tembhâng Pangkor (7) = 8a, 11è/i, 8o/u, 7a, 12o/u, 8a, 8è/i
 - e. Tembhâng Dhurma (7) = 12a, 7è/i, 6a, 7a, 8è/i, 5a, 7è/i
 - f. Tembhâng Slangèt (6) = 8o/u, 8è/i, 8a, 8è/i, 8a, 8è/i
 - g. Tembhâng Mèjhil (6) = 10è/i, 6o/u, 10è/i, 10è/i, 6è/i, 6è/i

- h. Tembhâng Pucung (4) = 12o/u, 6a, 6è/i, 12a
 I. Tembhâng Maskumambang (4) = 12è/i, 6a, 8è/i, 8a

Katerrangan :

(10) – (9) – (7) – (4) = bânnya'na okara dâlem sapaddhâ anḍheggân (bait) 10 – 8 – 7 – 12 Bst = bânnya'na keccap è bhân-sabbhân okara sè ènyamaè ghuru bilângan. a – è/i – o/4 = monyè otabâ vokal ahèr bhân-sabbhân okara sè ènyamaè ghuru laghu.

j. Tembhâng Sènom bâḍâ 9 okara (ghâttra):

- 1) Patè-ngatè sè acaca
- 2) Ma' ta' dhâgâ kabhâlâi
- 3) Dhing cacana wa' ngalanyar
- 4) Tanto ḍâgghi' conè masthè
- 5) Wa' sènga' jhâ' ngangènthèng
- 6) Jhubâ' nyama dhâddhi malo
- 7) Bi' kaghâliyâ sèngâ'
- 8) Batek ketthang ta' tèrowè
- 9) Mastè paḍâ ya bânnya' ngajhâghâ bhunga.
 (èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat madhurâ” angghidhâna Oemar sastrodiwirjo)

k. Tembhâng Kasmaran bâḍâ 7 okara (ghâttra):

- 1) Bhâluluk dhâddhiyâ cengkèr
- 2) Sè cengkèr dhâddhiyâ begghân
- 3) Sè begghân daddhiyâ pathè
- 4) Sè patè dhâddhiyâ mènnya'
- 5) Mènnya' dhâddhiyâ dhâmar
- 6) Dhâmarra dhâddhi mancoring
- 7) Mancorong dhâddhina paḍḍhâng
 (angghidhâna H. SASTRO)

l. Tembhâng Slanget(Kènanthè) bâḍâ 6 okara (ghâttra):

- 1) Bhungkana kalangkong loros
- 2) Ranca' bi' tolop ḍhâ'-anḍhi
- 3) Ḍaunna bi' tamèng paḍâ
- 4) Buwâ bânnya' kompol kabbhi
- 5) Towa-towa salèn robâ
- 6) Asal bhiru obâ konèng.
 (èpetthèk dâri buku “tembhâng macapat Madhurâ” angghidhâna Oemar sastrodiwirjo)

m. Tembhâng Pangkor bâḍâ 7 okara (ghâttra):

- 1) Manossa è dhunnya rèya
- 2) Angengghunè bâgiyâna bi'-dhibi'
- 3) Bâḍâ palang bâḍâ pojhur
- 4) Sè mèskèn maso' palang
- 5) Dhing sè soghi gulungan sè ontong
- 6) Bâḍâ apes bâḍâ moljâ
- 7) Sè Kobâsa nantowaghi

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân akor sareng ghâncaran è attas!

1. Tembhâng Sènom bâdâ
2. Tembhâng Dhurma bâdâ
3. Tembhâng Kènantè (Slangèt) bâdâ
4. Tembhâng Mèjhil bâdâ
5. Tembhâng Maskumambang bâdâ

Latèyan 2

Èyatorè abhâdhi okara kalabân aghuna'aghi ca'-oca' sè bâdâ è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten!

1. tembhâng sènom : _____
2. ghâttra : _____
3. patè-ngatè : _____
4. sè acaca : _____
5. kabhâlâi : _____
6. ngalanyar : _____
7. tanto : _____
8. dâgghi' : _____
9. conè : _____
10. masthè : _____

Latèyan 3

Èyatorè maos okara sè ampon èbhâdhi akor sareng pakon è attas, kancana sampèyan sè laèn aparèng sangghemman sorop bhuntenna bhâsa sè èghuna'aghi!

D. Èyatorè Nyerrat

1. Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat tembhâng macapat?
2. Kadhi ponapa carana ngangghit tembhâng?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' dhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru. Carana alaghuwaghi (nembhâng) tembhâng macapat:

Kodhu onèng abhidhâ'aghi pathet sareng larassa. Pathet èngghi panèka tèngghi mabâna sowara. Bâḍâna pathet macem-macem:

- a. Pathet ballu'
- b. Pathet sanga'
- c. Pathet manyoro
- d. Pathet barang
- e. Pathet ennem bsl.

Laras èngghi panèka bârnana sowara bâḍâ 2 macem:

- a. Laras slèndro (sowara biyasa)
- b. Laras pèlok (sowara abâk mèrèng)

Notasina kodhu èmaos ngangghuy bhâsâ Jhâbâ

Kodhu ngobâsanè ongghâ toronna sowara (tangga nada)

1. Laghuwaghi teks notasi tembhâng kasebbhut!
2. Laghuwaghi teks baca'an tembhângnga!
3. È bhan-sabbhân (tong-sèttonnga) tembhâng macapat kodhu aghâḍhuwi pal-apalan sapaddhâ anḍheggân.

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâḍâ è ḍâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' ḍâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kolom sè ampon kasandhing!

No.	Contona oca'	Oca' asal	Oca' obâ'ân
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			

7.			
8.			
9.			
10.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng okara è bâbâ ka'ðinto tantowaghi sè ka'ðimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân ðârî saponapa keccap?

Bâðâ 5 macem imaji èngghi panèka:

1. Imaji sowara èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ mèreng sowara. Opamana. Coma monyèna kata' bhit-sambhidhân.
2. Imaji pangoladhân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ ngoladhi bhârâng. Opamana. Robâna bâ'na lako ngalèmbâ' bhâi.
3. Imaji ghâghâ'ân èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ aghâghâ bhârâng. Opamana. Ðhâbuna sampèyan tajem
4. Imaji ongessan èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ a'onges bâuna bhârâng. Opamana. Ro'omma bânne ghun bâu nangka
5. Imaji ghuli èngghi panèka ghâmbhârân ngen-angen dhi-kadhiyâ bâðâ ghulina bhârâng. Opamana. Bâ'na pas akobâ'.

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân ðârîkeccap
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		
6.		
7.		
8.		
9.		
10.		

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kolom è bâbâ panèka!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.	bhit-sambhidhân	sambhit-sambhidhân
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tandhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Èmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng ka sè ngangghit tembhâng macapat.		
2.	Abdhina ampon onèng ka bânnya'na bhiri sa paddhâ anðheggâ.		
3.	Abdhina ampon onèng ka ghuru sowara tembhâng macapat.		
4.	Abdhina ampon onèng ka laras.		
5.	Abdhina ampon onèng ka patet.		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

bâburughân beccè'	: pètodhu sè saè
abhângon	: abujut
bhellis	: dhuka
pangangghit	: orèng sè ngangghit
Ngocol long	: nyolet mercon
yuswa	: omor
bikan	: ta' onèng
akadhi	: paḍâna
langkong anom	: lebbi ngoḍâ
èghu'emma	: è ka'ḍimma
Langkong	: lebbi
nèko	: panèka

E. Panèlayan Bâbulângan 5

Èyatorè maos ghâncaran è bâbâ panèka kalabân tètè. Sa'amponna maos, jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân sè lerres!

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. Tembhâng macapat asal molana èyangghit sareng
 - a. Bhujhângghâ
 - b. Seniman
 - c. Para wali
 - d. Budayawan
 - e. Penyair
2. Bânnya'na tembhâng Macapat bâḍâ macem
 - a. 12
 - b. 10
 - c. 9
 - d. 8
 - e. 7
3. Tembhâng macapat sè palèng bânnya' bhiri (okarana) ḍâlem sapaddhâ anḍheggân èngghi panèka tembhâng
 - a. Artatè
 - b. Pucung
 - c. Sènom
 - d. Kasmaran
 - e. Maskumambang
4. Buku tembhâng macapat ènyamaè
 - a. Kètab
 - b. Buku
 - c. Layang
 - d. Notès
 - e. Cateḍḍhân
5. Orèng sè negghessi otabâ ngartè'è tembhâng ènyamaè
 - a. Bhujhângghâ
 - b. Tokang tegghes
 - c. Ustad
 - d. Budayawan
 - e. Kèyaè
6. èngghi panèka bânnya'na keccap (suku kata) è bhân-sabhân okarana tembhâng
 - a. Ghuru sastra
 - b. Ghuru laghu

- c. Ghuru lumaksito
 - d. Ghuru bilângan
 - e. Ghuru aksara
7. èngghi panèka monyè otabâ vokal ahèr è bhân-sabhân bhiri (okarana) tembhâng.
- a. Ghuru sastra
 - b. Ghuru laghu
 - c. Ghuru lumaksito
 - d. Ghuru bilângan
 - e. Ghuru aksara
8. Tembhâng macapat sè bâdâ è masayarakat èartè'è sareng tokang tegghes dâ' bhâsa Madhurâ amarghâ bhâsana aghuna'aghi bhâsa
- a. Arab
 - b. Madhurâ
 - c. Indonèsia
 - d. Jhâbâ Kabi
 - e. Inggris
9. Dâlem sapaddhâ anðheggân (bait), tembhâng Pucung sareng Maskumambang pādâ kadhâddhiyan bhiri
- a. 4
 - b. 6
 - c. 7
 - d. 8
 - e. 10
10. Dâlem sapaddhâ anðheggân, tembhâng Slangèt sareng Mejhil paḍâ kadhâddhiyan bhiri (okara)
- a. 4
 - b. 7
 - c. 6
 - d. 9
 - e. 10

b. Èyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

- 1. Tokang tegghes èngghi panèka
- 2. Bhâsa kabi èngghi panèka
- 3. Wali Songo èngghi panèka
- 4. Ghuru sowara èngghi panèka
- 5. Paddhâ anðheggân èngghi panèka

c. Jhâjhâl abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

- 1. Tembhâng Artatè : _____
- 2. Tembhâng Sènom : _____
- 3. Tembhâng Kasmaran : _____
- 4. Tembhâng Pangkor : _____
- 5. Tembhâng Dhurma : _____

Glosarium Parèbhâsan:

Terrossana...

103. Marobbhu perrèng sakerreng = Èkoca'aghi dâ' orèng lakè satarètan satarètan (kaduwâ (kaduwa otabâ lebbi), jhudhu dâ' orèng binè sè otaba lebbi) kèya.
104. Martabhât aèng è dâunna tales = Orèng sè ta' meddâs baburughân.
105. Martabhât bândhil = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ampo ta-mènta, tapè ta' enda' mon èta-pèntaè. (bandhil = kaju aduri sè padâ bi durina pandân)
106. Martabhât na'-enna'an cellot = Èkoca'aghi dâ' orèng sè jhuba' robâna.
107. Martabhât orèng èanyo' bââ = 1. Orèng sè nyarè salamet bi'-dhibi', nalèka bâ da poppara, (opama: lendhu, perrang, b.s.l), 2. Odi' bi'-dhibi', ta' mardhuli orèng laèn (ngala' èlmona kobhur).
108. Martabhât tellorra bârâkay = Èkoca'aghi da' manto sè ta' lèbur dâ' mattowana, coma lèbur dâ' ana'na sè èkaghâbây lakè otabâ dhâddhi binèna.
109. Masana bengko katonon, bhuru ngalè somor = Bhuru ngastètè saellana nemmo calaka'.
110. Masana mok-amok, bhuru nètètè kerrès nomer 811.
111. Massa' burnè = Èkoca'aghi dâ' ka-angka'an sè ana-bârna.
112. Mata karanjhâng = Èkoca'aghi dâ' orèng sè senneng bur-lèburân bi
113. orèng laèn, sanajjhân la andi lakè otabâ la andi binè.
114. Matambru = Èkoca'aghi dâ' orèng sè châ-kèndha ta' tao, sanajjhân
115. abâ'na ongghu tao.
116. Matè akkal = Orèng sè nemmo sossa, posang ta' tao jha' èhtèyara
117. apa, sopajâ aba'na dhuli entas dâri sossana.
118. Matè moco' = Èkoca'aghi dâ' orèng sè matè ta' kongsè' andi' ana'.
119. Matè obhurâ = Èkoca'aghi dâ' orèng sè ta' tao dâ' sana' parmèlina,
120. sabâb sè towa la pada matè kabbhi.
121. Matè pocok = La ta' andi' pangarebbhân polè.

122. Ma' tako' ka monyèna dângdâng è pasar = Tako' da' pa-apa sè ta' pantes èkatako'è (opama: cekcek, katak, bân samacemma).
123. Ma' tao rassana buja = Ekoca'aghi dâ' orèng sè buru ako-bengko, ma'
124. tao pangalaman, senneng otabâ sossa. 822. Matè raga = Tada' malona.
125. Matoro'a dhâghing sakerra' = Oca'na mattowa dâ' manto lakè', matoro'a ana' binè'na sopajâ èkanèserrè bi mantona.
126. Mègha' jhuko' è tobung = Èkoca'aghi dâ' orèng sè nemmo rajekkè cè ghâmpangnga.
127. Mèkol ponok = Coma mèlo (ollè) lessona bhai, ta' noro' arassa'an hasèlla, ta' noro' atebbâ s.
128. Mèlè bulu = Orèng sè ta' adhil, karana lè-pèlèân.
129. Mèlè dhaging = Èkoca'aghi dâ' orèng, sè mon bêtâ padhu otabâ tokar, pas nolong bhalana dhibi".
130. Mella' atè = Èkoca'aghi dâ' na-kana otaba orèng sè mon èburuk pa-apa, pas dhuli ngartè (tarbuka).
131. Mella' atè tona pèkkèr = Orènga pènter sakèng ta' andi bhânda.
132. Mella' bujhella = Kenyang ongghu.
133. Mella' matana gherrâng = 1. Èkoca'aghi dâ' matana orèng sè mella', nangèng ta' bisa nèngalè pa-apa, buta langghârân, 2. Oréng sombong, sè sanajjhân atemmo bi kanca, parmèli otaba bi kennalanna, dha-kèndha ta' nèngalè otaba loppa.
134. Mendu ghabi = Èḍukalèagi.
135. Mennang ngaot, kala ta' majar = Ta' rogi sakalè mala bisa ontong
136. Mèskèn atè, sogi èlmo = Èkoca'aghi dâ' orèng sè sanajjhân abâ'na ta' andi", nangèng lèbur atatolong da sasamana.
137. Mes-lemmes kobâl = Katona bhai ghâmpang manot, tapè sanyatana pengko.

Bâbulângan 6

KEPAHLAWANAN (CARAKAN)

Pahlawan panèka orèng sè èhlas sanaosa artana,
raghâna, nyabâna, sareng sadhâjâ ka'aghunganna tadâ'
ka'angghuy kamardhika'an bhângsa sareng naghârâna.
Manabi asmana pahlawan panèka èserrât
ngangghuy carakan Madhurâ,
aksarana èmamolanè sareng aksara rajâ.
Manabi tangghâl, bulân, sareng taonna
kènaghuna'aghi angka carakan Madhurâ .

Sumber Gambar: www.istock.com

Cap-Ocabhân:

Bhângsa sè aghung èngghi panèka bhângsa sè onèng
ngarghâi pahlawanna.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhân serradhân aghuna'aghi carakan Madhurâ!

1. Kamardhika'an Indonèsia tangghâl
2. Tangghâl Sumpah Pemuda
3. Tangghâl paperrangan rajâ è Sorbhâjâ
4. Isro' Mi'roj tangghâl
5. Arè Pèndidikan tangghâl

Latèyan 2

Èyatorè abhâdhi okara kalabân aghuna'aghi ca'- oca' sè bâdâ è bâbâ panèka ka'angghuy aghuna'aghi bhâsa èngghi bhunten tor serrat aghuna'aghi Carakan Madhurâ!

1. tangghâl : _____
2. angka : _____
3. aghuna'aghi : _____
4. Serrat : _____
5. Dhâddhi : _____

Latèyan 3

Èyatorè èmodhi polè ghâl-tangghâlla ponapa sè ampon sampèyan maos tor kaonèngè lajhu pamaso' neng kolom è bâbâ panèka aghuna'aghi Carakan Madhurâ !

No.	Nyamana Kadhâddhiyân	Tangghâl	Kennengnganna
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			
6.			
7.			

C. Èyatorè Abu-Dhâbu

Ponapa sampèyan ghâḍhuwân ghâl-tangghâl sè ta' kâra ta' èkaèmodhi sareng sampèyan?

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'ânna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru È ḍâlem ajhârbâ'âghi tangghâllâ kadhâddhiyân sè teptep èkaèmodhi tantona aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa. È bâbâ paneka ghuruna sampèyan bhâḍhi ajhârbâ'âghiya onḍhâgghâ bhâsa ponapa sè è ghuna'aghi è ḍâlem jhâjhârbâ'ân.

Maos Patètè!

Onḍhâgghâ Bhâsa è ḍâlem Jhâjhârbâ'ân Nyerrat Tangghâl Carakan Madhurâ

Tantona sampèyan ghâḍhuwân ghâl-tangghâl sè ta' kèra kalèp. Manabi abuḍhâbu sareng orèng laèn panèka aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa. Manabi abuḍhâbu sareng orèng laèn è ḍâlem sèmo otabâ papangghiyân kodhu aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa èngghi bhunten.

Tangghâllâ kadhâddhiyân sè ta' kèra kalèp èngghi kadhâddhiyân sè prappa'na ghumbhirâ. Kèngèng jhughân kadhâddhiyân sè masossa, nako'â, pèrak, sareng salaènna.

Manabi onḍhâgghâ bhâsa enjâ' iyyâ, èngghi panèka ongrodhânna abhâsa sè langkong mabâ manabi èbhândhingngaghi sareng onḍhâgghâ bhâsa laènna. Onḍhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng orèng sè yuswana langkong anom otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ.

Dhinèng onḍhâgghâ bhâsa èngghi enten èngghi panèka ongrodhânna abhâsa sè èghuna'aghi ḍâ' ka mantona otabâna pangkaddhâ sè langkong mabâ. Kèngèng jhughân èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng orèng sè yuswana langkong seppo namong pangkaddhâ langkong mabâ. Opamana bikan artèna ta' onèng, èka'ḍimma dhâddhi èghu'emma, sareng salaènna.

Dhinèng onḍhâgghâ bhâsa èngghi bhunten èngghi panèka ongrodhânna abhâsa sè tèngghi. Onḍhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng orèng sè yuswana langkong tèngghi sareng orèng sè abuḍhâbu. Onḍhâgghâ bhâsa panèka èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng pangrajâ jhughân èghuna'aghi manabi abuḍhâbu sareng Sè Amorbâjhâghât.

Latèyan 1

Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân jâwâbhânna aghuna'aghi serradhân carakan Madhurâ!

1. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn sè a'anoman panèka aghuna'aghi onḍhâgghâ bhâsa
2. Manabi abudhâbu sareng orèng laèn sè aseppowan bhâb abâ' dhibi' ta' paḍâ sareng
3. Ghunana nyerrat kadhiyân sè parlo aghuna'aghi carakan Madhurâ
4. Ghunana nyerrat kadhiyân sè masossa aghuna'aghi carakan Madhurâ
5. Ghunana nyerrat kadhiyân sè ghumbhirâ aghuna'aghi carakan Madhurâ

Latèyan 2

Èyatorè abhâḍhi okara aghuna'aghi bhâsa engghi enten kalabân aghuna'aghi ca'-oca' è bâbâ panèka!

1. Tantonâ : _____
2. Dhika : _____
3. Rassana : _____
4. Bulâ : _____
5. Kèbâ : _____
6. Manabi : _____
7. Onḍhâgghâ : _____
8. Bhâsa : _____
9. Akor : _____
10. Bikan : _____

Latèyan 3

Èyatorè jhârbâ'âghi tanggâl sè èyanghep parlo sè èserrât aghuna'aghi carakan Madhurâ. Kancana sampèyan sè laèn aparèng sangghemman!

D. Èyatorè Nyerrat

1. Bhâ' onènga sampèyan rassana nyerrat kadhâddhiyân paperrangan è Madhurâ?
2. È bâbâ paneka ghuruna sampèyan bhâḍhi ajhârbâ'âghiya carana nyerrat aghuna'aghi angka!

Parlo Èkaghâli Saè:

Neng lalampa'an panèka, ngèrèng sampèyan sakanca'an maos du'a' ḍhimèn ka'anghuy kèngèng kariḍâ'anna Sè Kobâsa. Sa'amponna maos du'a'. Ngèrèng mèyarsa'aghi jhâjhârbâ'anna ghuru Nyerrat kadhâddiyân paperrangan è Madhurâ panèka parlo. Manabi onèng ka kadhâddiyân paperrangan è Madhurâ panèka parlo ka'angghuy matombu nilai patriotisme.

Maos Patètè!

Mekkasân Tangghâl 16 Agustus Taon 1947 Neng è arè Satto tangghâl 16 bulân Agustus taon 1947, ampon kadhâddhiyân paperrangan rajâ antara ra'yat Mekkasân sareng sarḍâḍu Bâlândhâ sè ampon ngobâsanè Masjid Jâmi' Mekkasân. Ra'yat ta' riḍâ' manabi sarḍâḍu Bâlândhâ ngobâsanè Mekkasân kong-langkong manabi sarḍâḍu Bâlândhâ kasokan ngobâ'â Masjid Jâmi' Mekkasân pas èpadhâddhi markas sarḍâḍu Bâlândhâ

Latèyan 1

Èyatorè tantowaghi oca' sè bâḍâ è ḍâlem jhâjhârbâ'ân è attas sè tamaso' ḍâ' oca' asal, ponapa oca' obâ'ân. Èyatorè pamaso' ka kolom! Serrat mabi carakan Madhurâ!

No.	Contona oca'	Oca' asal	Oca' obâ'ân
1.			
2.			
3.			
4.			
5.			

Latèyan 2

Èyatorè karembhâk sakanca'an. Neng okara è bâbâ ka'dinto tantowaghi sè ka'dimma sè tamaso' oca' asal? Jhughân tantowaghi kadhâddhiyân dâri saponapa keccap? Serrat mabi carakan Madhurâ!

No.	Oca' asal	Kadhâddhiyân dârikeccap
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Latèyan 3

Èyatorè sampèyan sadhâjâ nyarè contona oca' rangkep sè laèn kalabân ngèssè'è kolom è bâbâ panèka! Serrat mabi carakan Madhurâ!

No.	Oca' Rangkep	Oca' asal + Rangkep
1.		
2.		
3.		
4.		
5.		

Sangghemman Abâ' Dhibi'

Jhâjhâl parèngè tandhâ pacal (✓) jhâjhârbâ'ân sè èkaonèngè sampèyan!

No.	Torè Êmodhi sareng Sakanca'an	Ngaghâli	Ta' ngaghâli
1.	Abdhina ampon onèng nyerrat angka carakan Madhurâ.		
2.	Abdhina ampon onèng nyerrat angka sè bâdâ è aḍâ'na okara.		
3.	Abdhina ampon onèng carana nyerrat angka sè bâdâ è tengnga okara.		
4.	Abdhina ampon onèng ghunana dhek-adhek.		
5.	Abdhina ampon onèng ghunana paḍâ pangkat.		

Artèna ca'-oca' sè parlo èkaghâli:

Paḍâ pangkat	: horop sè nyampèngè angka
Paḍâ longsè	: titi'
Dhek-adhek	: mamolanna nyerrat
pèghunana	: angghuyâna
sopajâ	: nyopprè

E. Panèlayan Bâbulângan 6

a. Èyatorè pèlè jâwâbhân sè palèng lerres!

1. ୧୯୪୫ èmaos
 - a. 1964
 - b. 4519
 - c. ghuru
 - d. rato
 - e. 1945
2. ୨୦ èmaos
 - a. 40
 - b. 10
 - c. emba lakè'
 - d. sabhirina
 - e. 20
3. ୧୦୦ : ୧୦୦ = ୧ Èmaos
 - a. parènta
 - b. Pètodhu
 - c. 1 arèna
 - d. câ-ocâ
 - e. 100 arèna kanca
4. ୪୦ : ୫ = ୮ Èmaos
 - a. bupati
 - b. kèyaè
 - c. èndhâ
 - d. ghuru è kampus
 - e. 40 tambâ 5 dhâddhi 45
5. ୧୦୦ : ୧୦ = ୧୦ Èmaos
 - a. Sè nyepowè
 - b. Sè ngator
 - c. èkarassa
 - d. Komandan
 - e. Tangghâl 12
6. ୬୮ : ୧୦ = ୬ Èmaos
 - a. auditif
 - b. 68 ètambâi 2 dhâddhi 70
 - c. Oca' asal
 - d. oca' camporan
 - e. 79 ètambâ 1 dhâddhi 80

7. ປຶ້ວນທຸກໆປີມີປະຊາກອນເທົ່າໃດ ເຮົາສາມາດເອີ້ນວ່າ ເຮົາສາມາດ ເອີ້ນວ່າ
- Global
 - 40 ètambâi 10 dhâddhi 50
 - Glob
 - Isasi
 - 50 korangè 10 dhâddhi 40
8. ປຶ້ວນທຸກໆປີມີປະຊາກອນເທົ່າໃດ ເຮົາສາມາດເອີ້ນວ່າ ເຮົາສາມາດ ເອີ້ນວ່າ
- Tangghâllâ 15 bulân pornama
 - tello keccap
 - dukeccap
 - pa' keccap
 - tangghâllâ 17 bulâna 8
9. ປຶ້ວນທຸກໆປີມີປະຊາກອນເທົ່າໃດ ເຮົາສາມາດເອີ້ນວ່າ ເຮົາສາມາດ ເອີ້ນວ່າ ...
- ter-ter
 - ressellan
 - panotèng
 - bhârâng
 - 4 kalè 5 ollèna 20
10. ປຶ້ວນທຸກໆປີມີປະຊາກອນເທົ່າໃດ ເຮົາສາມາດເອີ້ນວ່າ ເຮົາສາມາດ ເອີ້ນວ່າ ...
- kettek
 - ngaret
 - èyoladhi
 - rettek
 - 40 tambâ 5 dhâddhi 45

b. Èyatorè karembhâk sakanca'an pètanya è bâbâ panèka ponapa maksoddhâ!

- Paḍâ pangkat èngghi panèka
- Dek-adhek èngghi panèka
- Paḍâ longsè èngghi panèka
- Èyapèt èngghi panèka
- Pasanganna èngghi panèka

c. Jhâjhâl abhâḍhi okara kalabân aghuna'aghi oca' è bâbâ panèka kalabân aghuna'aghi bhâsana dhibi'!

1. angka Madhurâ : _____
2. kodhu : _____
3. èyapèt sareng : _____
4. paḍâ : _____
5. pangkat : _____

Glosarium Parèbhâsan:

Terrossana...

138. Mètong sokona rang-birâng = Ngalako pangghâ bây sè tada gunana.
139. Mèttha' buri' tengnga lorong' Ngarasanè kajhubâ'ân otabâ aèbbâ bhalana dhibi' ḍâ' orèng laèn.
140. Mokka' bhârâna = Kap-ngongkap rosèana orèng laèn.
839. Malaè dâri alèp (alip) = Amolaè ḍâri ada polè.
141. Molong bâko antos towana = Mon anasèhaddhâ ḍâ' orèng, jha bâktona seddhi, antos sabbhârrâ gâllu, bhuru berri' nasèhat.
142. Mon ajâm ghi' enda'a ka jhâgung = mon ghi' lèbur narèma rorobâ, tanto ghâmpang èpangaroè (rorobâ = sogo'an). labu ka somor,
143. Mon ana' labu ka somor, emma' alonca', mon emma' ana' ghi' nyarè andha = Katarèsna'anna orèng towa lebbi rajâ katèmbang nèserra ana' ka orèng towana.
144. Mon apoy rebbhâng jhâ' sèramè mènnya' = Mon orèng parappa'na seddhi, jha' tamba nas-panasè, ma' ta' atamba seddhi.
145. Mon bâdâ'â dâng dâng potè, bhuru kadhâddhiân = Ekoca aghi da' pa-apa sè mohal bakal kadhâddhiân.
146. Mon bâdâ kalangbusbus, bâringèn sempal ka ada' = Mon bhâdâ poppara raja, sè ècapo' ka ada' tanto para pangraja otabâ pamèmpènna.
147. Mon bâ lâna' dhâ ddhi bhâ ndheng, ta' kèra dhâddhi ta'-ota' = Pa-apa sè kalèro dâ'-adâ'na, di-budina ta' kèra dhâddhi bhenḍer kèya.
148. Mon dhâ ddhiâ ghunong kabbhi, è ḍimma tasè'na = Mon pas kabbhi dhâddhiâ pangrajâ, pas sapa sè èparènta'a = Oḍi'

- è dhunnya rèya pajhât kodhu bâdâ sè ngator, ma' ta' kaco.
149. Mon dângdâng akowak, laku la monyèna = Têngka lakona orèng, noro' kabiya'san sabbhân arèna.
150. Mon embi, ghi' pagghun embi' kèya = Tatekkonna orèng ta' kèra aobâ dâri bâbâtek aslina (tatekkon = bâbâtek).
151. Mon mancèngnga kodhu mowang bhànè = Mon terro ollèa ontong, tekka'a sakonè' kodhu makalowar bhân hâ.
152. Mon paè jha dhuli pakalowar amè jhâmo, mon manès jhâ' lajhu dhuli ghalunyo', amè' racon = Nasèhat sè kaèdinganna ta' nyaman jha' lajhu tolak, mè'-amè' bhender (madateng kaontongan); sabhâ ligghâ, mon bâdâ oca'na orèng sè lemma' manès, jha lajhu dhuli tarèma, pola jhuba' sajjhâna.
153. Mon tada' angèn, masa' dâdâr aghulia = Sabbhân bâdâ kadhâ ddiân pa-apa, tanto bâdâ sababbhâ.
154. Mon tako' bacca jha' alangngoy = 1. Mon tako' lessoa, jhâ' apangghâ bây, 2. Mon tako' rogi jha adhâ ghang.
155. Mon tako' ka ghâ ludhuk jhâ' kalowaran = Mon tako' da' arga larang. jha' lè-mellè.
156. Mon tako' karèsè', jhâ' aojhân = Mon tako' ètabârâ dâ-moda, jha' awal-jhuwal.
157. Moseng abulu ajâm = Orèng sè katon akanta orèng beccè', nangèng sanyatana orèng jahat.
158. Mostaèl bhâtang ta' abâu â = Pa-apa sè jhuba' ta' kennèng ètop-totobhi terros, sabab ahèrra mastè kataoan kèya.
159. Motak agheppa' bâlâng = nomer 771
160. Mowang abbhâ bâceng = Ngoman otabâ nyacàè orèng, sopajâ di'-andi'na èkaollèya otabâ èbâgia. (abbha = bâuna colo')
161. Mowang anjha' = Nyènglaè lalakon sè ta' cocok da' pangaterrona abâ'na. Nyènglaè bhâbhâjâ.
162. Mowang bâ kto = 1. Nyempattaghi èntar, sanajjhân ta' patè parlo, 2. Adhina'aghi lalakon sè mastèna kodhu dhuli èpamarè, palor èntar èn-maènan
163. Mowang bâ let = Maèlang kasossa'an.
164. Mowang tompeng, aburu butèr = Adhina aghi rajekkè sè ella nyata, palor ngobu bhârâng sè ta' sa'apa bânnya'na

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 1 kantos 20

Orèng Madhurâ ngaghungè pan-saponapan kabiyâsa'an ngatorè dhâ'ârân dâ' bhâlâ tatangghâ kalabân bâdâ alasâna bang-sèbâng. Sè ka'dimma ter-ater dhâ'ârân ka'dinto èlakonè è Bulân Rebbâ (Sya'bân) sareng Bulân Powasa (Ramadân).

È antara ter-ater ka'dinto opamana Tampa'an. Tampa'an aropa'aghi tangghâl òi-buði dâri Bulân Rebbâ. Sè ka'dimma tampa'an ka'dinto è arè kèng-bingkèng Bulân Rebbâ sè malemma alaksana'aghi salat Tarawi sabâb lagghu' bhâkal alaksana'aghina powasa Ramadân.

Tampa'an bânnya' orèng ater-ater dhâ'ârân dâ' bhâlâ tatangghâ. Ter-ater ka'dinto aropa'aghi nasè' potè, jhuko' dhâghing sapè otabâ dhâghing ajâm, jhâjhân pasar akadhiyâ lempèr, kowè lompan, kowè donat, kowè pastèl sareng kowè laènèpon.

Ka ka'dimma ater-ater kai'dinto? Bâdâ sè èyatorraghi / èyaterraghi dâ' Nyaè otabâ Kaè è masjid otabâ langghâr. Bâdâ sè namong cokop ater dâ' karabhât dhibi' sè semma' sakalèlèng roma, bâdâ sè èyatorraghi dâ' tatangghâ sè ta' anði'. Amacem poko'na tojjhuwana.

Salaèn kabiyâsa'an malemman arebbâ nasè' sareng jhâjhân pasar, jhughân bâdâ kabiyasa'an aterjhâmo.

Ater jhâmo ghâpanèka tamaso' kabhiyâsa'anna orèng kona, orèng lambâ'. Samangkèn ampon abâk rangrang orèng ater jhâmo. Èyanggep kona, koðhin.

Ater jhâmo biyâsana èlakonè orèng sè anði' bhâkal. Bhâkal binè' ater jhâmo dâ' bhâkal lakè'na. Ponapa jhâmo onggghu sè èyaterraghi? Bhunten. Namong nyamana èkoca' ater jhâmo. Èstona, sè èyaterraghi aropa'aghi nasè' sareng samacemma jhuko' dhâghing ajâm, dhâghing sapè, tellor, samacemma jhâjhân pasar. Pajhât bâdâ onggghu jhâmona tapè bannè jhâmo paè'. Sè èkoca' jhâmo ènggghu ghâpanèka kellana pathè sareng tellor sè kasebbhut sarkoyo. Sarkoyo kaðinto jhâmona.

a. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka kalabân aparèngi tandhâ lang-kalèng (X) è jâwâbhân sè palèng lerres maghut ka ghâncaran è attas!

1. Orèng Madhurâ ngaghungè pan-saponapan kabiyâsa'an ngatorè dhâ'ârân dâ' bhâlâ tatangghâ kalabân bâdâ alasâna	e. Maret
a. asareng	3. È antara ter-ater ka'dinto opamana
b. Bang-sèbâng	a. akotak
c. ghâlímipo'	b. atellor
d. masyarakat	c. tampa'an
e. Maghâr sarè	d. ngabbher
2. Ter-ater dhâ'ârân ka'dinto èlakonè è Bulân Rebbâ (Sya'bân) sareng Bulân	e. Èghuring
a. Powasa	4. Tampa'an aropa'aghi tangghâl òi-buði dâri Bulân
b. Rejjheb	a. Rebbâ
c. Januari	b. Muharram
d. Appril	c. Rejjheb
	d. Desember
	e. Sya'bân

5. Sè ka'dimma tampa'an ka'dinto è arè....
 - a. sennèn
 - b. Salasa
 - c. kemmès
 - d. Satto
 - e. Kèng-bingkèng
6. Tamba'an bânnya' orèng ater-ater
 - a. Obâng
 - b. Rasoghân
 - c. Sarong
 - d. Pènanng
 - e. dhâ'ârân
7. Bânnya' orèng ater-ater dhâ'ârân dâ' bhâlâ
 - a. karabâ
 - b. tatangghâ
 - c. Majhâdî'
 - d. Sapopo
 - e. Sabhârundhut
8. Asakola ta' tobâng sakalè, dhing ulangan ollè sapolo. Kata asakola, sakalè, sapolo. Okara panèka aghândhu' ghuru
 - a. silat
 - b. sastra
 - c. berka'
 - d. Pingpong
 - e. tembhung
9. Ter-ater ka'dinto aropa'aghi nasè' potè, jhuko' dhâghing sapè otabâ dhâghing
 - a. kerbhuy
 - b. onta
 - c. pèndhâng
 - d. ajâm
 - e. cakalan
10. Ka ka'dimma ater-ater kai'dinto? Bâdâ sè èyatorraghi/ èyaterraghi dâ' Nyaè otabâ Kaè è
 - a. loco
 - b. Langghâr
 - c. kottha
 - d. kampong
 - e. dhisa
11. Bâdâ sè namong cokop ater dâ' karabhât dhibi' sè semma' sakalèlèng roma, bâdâ
 - a. tatangghâ
 - b. alalana
 - c. bhândhung
 - d. bhillai
 - e. bhâlâi
12. Salaèn kabiyâsa'an malemman arebbâ nasè' sareng jhâjhân pasar, jhughân bâdâ kabiyasa'an ater
 - a. obâng
 - b. sarong
 - c. gheḍḍhâng
 - d. jhâmo
 - e. bherrâs
13. Ater jhâmo ghâpanèka tamaso' kabhiyâsa'anna orèng
 - a. posang
 - b. ghimeng
 - c. ngaghâlî
 - d. kona
 - e. samangkèn
14. Samangkèn ampon abâk rangrang orèng ater
 - a. jhâmo
 - b. bhâk-tebbhâghân
 - c. rora bhâsa
 - d. sapèda
 - e. angghidhân
15. Ater jhâmo biyâsana èlakonè orèng sè anḡi'
 - a. ca'-oca'
 - b. okara
 - c. paraggraf
 - d. Panyoro
 - e. bhâkal
16. Bhâkal binè' ater jhâmo dâ' bhâkal
 - a. bhângsalan
 - b. lakè'na
 - c. nyaèna
 - d. tatangghâ
 - e. Kèyaèna
17. Jhâmo sè èyaterraghi èngghi panèka
 - a. jhâmo konyè'
 - b. bânne' jhâmo ongghu
 - c. jhâmo temmo
 - d. jhâmo jhâi
 - e. Jhâmo ongghu
18. Èstona, sè èyaterraghi aropa'aghi nasè' sareng samacemma
 - a. rasoghân
 - b. sandal
 - c. sarong
 - d. jhuko'
 - e. Songko'
19. Dhâghing sè èyaterraghi èngghi panèka dhâghingnga
 - a. ajâm
 - b. poter

c. kètèran	a. dhâddhâr
d. cemmanè	b. golè
e. Sangghâ bhumè	c. karè
20. Sè èkoca' jhâmo èngghi ghâpanèka	d. lodè
kellana pathè sareng tellor sè	e. sarkoyo
kasebbhut	

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 21 kantos 30

1. Sè ngator partèngkan kodhu ngaghâli sostonanna partèngkan sè bhâkal èyatorraghiyâ.
2. Sè ngator partèngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos partèngkan sè ampon èsoston ngabidhi mamolan kantos pongkasan.
3. Sè ngator partèngkan, kodhuna mokka' partèngkan dhimèn sabellunna partèngkan èkabidhi otabâ sabellunna nyebbhut pasèra'an sè ngèssè'ana partèngkan.
4. Salastarèna partèngkan ampon kalampan, maka sè ngator partèngkan kodhuna notop partèngkan, nyo'on èdhi ka'angghuy adhinggâllaghi partèngkan saterrossa mènangka parènta jhâ' partèngkan ampon èpongkasè.

Dhinèng onḍhâgghânna lalampa'an sè èmaos pangator partèngkan akadhi è bâbâ panèka.

1. Okara Pamokka'.
Biyasana lalampa'an èbukka' kalabân salam sareng ngatorè hormat dâ' ka sè rabu neng dâlem lalampa'an èkabidhi dâri pangkat otabâ dhârajhâddhâ sè palèng têngghi kantos ka sè palèng mabâ. Ongrodhân pangkat panèka èkabidhi pangkat rasmè sè palèng têngghi kantos ka sè palèng mabâ. Contona: Assalamu'alaikum Wr. Wb. Bismillahirrohmanirrohim. Alhamdulillahirobbil alamin wabihi nasta'inu ala umuriddunnya waddîn wassalatu wassalamu ala asrofil ambiya' walmursalin sayyidina Muhammadiwwa'ala alihi wasohbihi ajama'in amma ba'du. Almukorrom paraalim, Ulama' sè paḍâ moljâ.
Sè moljâ kopala Dhisa Nangka Dhurin. Para Bâpa', Èbhu, tor para ennom sè paḍâ parjhughâ Conto kasebbhut aropa'aghi carana mangghi'i struktur pewara sè aropa okara pamokka'.
2. Pamator dâri pangator partèngkan. Lalampa'an pamator panèka aropa tor-ator dâri sèngator partèngkan ka'angghuy dâ' pasèra sè kabhubbhuwân ka'angghuy ngèssè'è lalampa'an.
3. Lalampa'an pamokka'.
Contona. Lalampa'an sè kapèng sèttong, èngghi panèka pamokka'. Ngèrèng lalampa'an Sèminar ka'dinto bukka' kalabân pamaosan basmalah (Bismillahirrohmanirrohim).
4. Ongrodhânna lalampa'an. Opamana lampa'an sè kapèng ḍuwâ' èngghi panèka ḍhâḍhâbuwân-ḍhâḍhâbuwân. Ḍhâḍhâbuwân sè sapèsan dâri..... sareng saterrossa.
5. Pamaosan du'a'a.
Panotop. Neng lalampa'an panotop panèka kènggèng jhujhuk pangator partèngkan sè notop. Lumbrâna lalampa'an ètotop kalabân pamaosan alhamdulillah tor pamator nyo'on sapura manabi bâḍâ katoppalan sè korang parjhughâ.

b. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka maghut ka ghâncaran è attas!

21. Sè ngator partèngkan kodhu ngaghâli ka
22. Sè ngator partèngkan jhughân kabhubbhuwân ka'angghuy maos
23. Sè ngator partèngkan, kodhuna mokka' partèngkan dhimèn sabellunna
24. Salastarèna partèngkan ampon kalampan, maka sè ngator partèngkan kodhuna
25. Biyasana lalampa'an èbukka' kalabân salam sareng ngatorè hormat dâ' ka sè rabu neng dâlem lalampa'an èkabidhi dâri
26. Pamator dâri pangator partèngkan aropa

27. Lalampa'an sè kapèng sèttong, èngghi panèka pamokka'. Ngèrèng lalampa'an Sèminar ka'dinto bukka' kalabân pamaosan basmalah (Bismillahirrohmanirrohim) panèka contona
28. Lampa'an sè kapèng duwâ' èngghi panèka dhâdhâbuwân-dhâdhâbuwân panèka contona
29. È dâlem pamaosan du'a ka'dinto bhâdhi èseppowè sareng Kèyaè Ahmad. Dâ' ka salèrana ka'ator. Panèka contona lalampa'an
30. Neng lalampa'an panotop lumbrâna ètotop kalabân pamaosan

Ghâncaran ka'angghuy ajâwâb soal nomer 31 kantos 40

Piḍato èngghi panèka abu-dhâbu neng kennengngan sè ampon ètantowaghi dâ' khalaya'. Piḍato sè èyatorraghi sareng orator (ahlipiḍato) bisa andhâddhiyâghi pangaro dâ' pamèyarsa tor dâ' bhângsa. Sejarah ampon nyacathet, piḍato Bung Tomo mampo matombu semangat para ngangodâdhân Sorbhâjâ dâlem ngadhebbhi moso sè èsambhât Sekutu. Piḍatona Bung Karno mampo maghuli atèna ratosan èbu ngangodâdhân ka'angghuy asabbhil dhâddhi sukarèlawan.

Pamangghi sè laèn, piḍato èngghi panèka mènangka dhâdhâbuwân neng aḍâ'na kennengngan umum otabâ aorasi ka'angghuy anyata'aghi pamangghina otabâ aparèng ghâmbhârân bhâb sèttong kadhâddhiyân. Piḍato biyasana èdhâbuwaghi sèttong orèng lajhu aparèng orasi-orasi sareng pamangghi bhâb sèttong kadhâddhiyân sè èyangghep parlo sareng patot èyatorraghi. Piḍato aropa'aghi sala sèttong jhâjhârbâ'ân ḍâri pangajhârân bhâsa Madhurâ.

Tojjhuwânna Piḍato

1. Ka'angghuy aparèng pamangghi
2. Ka'angghuy aparèng panglèpor atè
3. Ka'angghuy jhâk-ngajhâk para pamèyarsa

Cem-Macemma cara neng Metode Piḍato

- a. Mètode dhâdhâghân metode sè èlampa'aghi ta' mabi èkarang sabellunna, otabâ ta' mabi aghuna'aghi tèks.
- b. Metode ngafalaghi, mètode piḍato sè èlampa'aghi kalabân ngafallaghi naskah.
- c. Mètode mabi bâca'an. Metode sè èlampa'aghi kalabân maos bâca'an.
- d. Metode èkstèmporan. Mètode sè èlampa'aghi kalabân abhâkta poket-pokettèpon sabellunna apidato.

c. Èyatorè jâwâb pètanya è bâbâ panèka maghut ka ghâncaran è attas!

31. Piḍato èngghi panèka abu-dhâbu neng kennengngan sè ampon ètantowaghi dâ' khalaya'. Ponapa pangghibhâddhâ manabi abu-dhâbu neng kennengngan sè ampon ètantowaghi dâ' khalaya' ?
32. Piḍato sè èyatorraghi sareng orator (ahlipiḍato) bisa andhâddhiyâghi pangaro dâ' pamèyarsa tor dâ' bhângsa. Ponapa pangghibhâddhâ sè saè?
33. Sejarah ampon nyacathet, piḍato Bung Tomo mampo matombu semangat para ngangodâdhân Sorbhâjâ dâlem ngadhebbhi moso sè èsambhât Sekutu. Ponapa pangghibhâddhâ manabi taḍâ' piḍato panèka?
34. Piḍatona Bung Karno mampo maghuli atèna ratosan èbu ngangodâdhân ka'angghuy asabbhil dhâddhi sukarèlawan. Ponapa pangghibhâddhâ dâ' ka orator?
35. Ponapa tojjhuwânna piḍato panèka?
36. Mètode dhâdhâghân metode sè èlampa'aghi ta' mabi èkarang sabellunna, otabâ ta' mabi aghuna'aghi tèks. Ponapa pangghibhâddhâ mètode panèka dâ' ka orator?
37. Metode ngafalaghi, mètode piḍato sè èlampa'aghi kalabân ngafallaghi naskah. Ponapa pangghibhâddhâ mètode panèka dâ' ka orator?

38. Mètode mabi bâca'an. Metode sê èlampâ'aghi kalabân maos bâca'an. Ponapa pangghibhâddhâ mètode panèka dâ' ka orator?
39. Metode èkstèmporan. Mètode sê èlampâ'aghi kalabân abhâkta poket-pokettèpon sabellunna apidato. Ponapa pangghibhâddhâ mètode panèka dâ' ka orator?
40. Mètode apidato ka'ḍimma sê langkong saè?

Daftar Pustaka

- Asmoro, Wirjo. 1952. Panyeddha'. Jakarta: Kementrian P.P. & K.R.I. Dinas Pendidikan dan Kebudayaan.
- Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur. 2022. Capaian Pembelajaran Bahasa Daerah pada Kurikulum Merdeka Tingkat SD, SMP, SMA, SMK dan SLB.
- Dinas Pendidikan Provinsi Jawa Timur. 2024. Pergub Muatan Lokal Bahasa Daerah. Surabaya
- Pembinaan Bahasa, 2012, Pedoman Umum Ejaan Bahasa Madura Yang Di sempurnakan. Edisi Revisi.
- Kementrian Pendidikan Nasional, 2011, Hasil Keputusan Konsinyasi Revisi EYD Bahasa Madura tahun 2013, Surabaya: Balai Bahasa Surabaya
- Lembaga Seni Budaya "La Asrè" 2005, kumpulan lagu-lagu Madura, Pamekasan
- Luxemburg, J.Van, dkk. 1992. Pengantar Ilmu Sastra. Jakarta: PT Gramedia.
- Moedani, 1948. Tanoedhân Jilid 1 – 4, Betawi, Welter Vreden
- Molen. S.Van Der, 1948, Ondar, jilid 1 – 2, Betawi, J.B. Wolters Groningen.
- Pradopo, R.D. 1990. Pengkajian Puisi Analisis Strata Norma dan Analisis Struktural dan Semiotik. Yogyakarta: Gajahmada University Press.
- RM, Yoyok DKK, 2007, Pendidikan Seni Budaya. Jakarta: Yudistira.
- Rosida, Lilik, 2007, Gai' Bintang. Sumenep: Dinas Pariwisata dan Kebudayaan Kabupaten Sumenep.
- Sastrodiwirjo, Oemar. 2008. Tembhâng Macapat Madhurâ. Surabaya: Karunia
- Sitomurang, B.P. 1983. Puisi Teori Apresiasi Bentuk dan Struktur. EndeFlores:
- Soedjito, Prof, Drs, 2002, Modul IND-A 08 Semantik Bahasa Indonesia. Jakarta: Departemen Pendidikan Nasional, Direktorat Jenderal Pendidikan Dasar dan Menengah, Direktorat Sekolah Lanjutan Tingkat Pertama.
- Tajib, Muh, 1986, Kumpulan Lagu-Lagu Madura 2. Pamekasan: -
- Tajib.M. 1986. Malathe Sato'or, Surabaya, Karunia.
- Tarigan, H.G. 1992. Dasar-dasar Kurikulum Bahasa. Bandung:Angkasa.
- Tim Pakem Maddhu. 2012. Pakem Maddhu (edisi 32). Surabaya : CV Karunia
- Tim Pakem Maddhu. 2012. Pangajhârân Bhâsa Madhurâ Kembhâng Bhâbur 1 (edisi kedua). Jakarta Timur : Yudistira.
- Tim Nabara. 1990-1994. Bulletin Konkonan Nomor 1–40. Sumenep: Tim
- Tim Pembina Bahasa Madura. 1992. Pamertè Bhâsa Madhurâ; Lèbur Maca. Kandepdikbud:Sumenep
- Waluyo, H. J. 1987. Teori dan Apresiasi Puisi. Jakarta: Airlangga.
- Warsidi, Edi. 2009. Pengetahuan tentang Puisi. Bandung: Sarana Ilmu Pustaka.
- Wignjoamidarmo, Mas. 1909. Baboeroeghan Bettjeq. Batawi: Kandjeng Goevermen

Wirjoasmoro dan Saleh Trunodjojo, 1952, Basa Madura Umum, jilid 1 – 2, Kementrian Pendidikan, Pengadjaran dan Kebudayaan RI.

Wirjoasmoro, 1952, Prama Sastra Madura, bhâb Oca' sareng Okara, Kementrian Pendidikan Pengajaran dan Kebudayaan RI.

Yayasan Pakem Maddu, 2008. Kamus Bahasa Madura-Madura-Indonesia, Surabaya, Karunia.

Yayasan Pakem Maddhu. 2021. Bulletin Kapèng 55. Pamekasan

_____. 2022. Bulletin Kapèng 56. Pamekasan

_____. 2022. Bulletin Kapèng 57. Pamekasan

Biodata Penulis

Nama : Dr. Abdul Gani, M.Pd.
Tempat, Tanggal Lahir : Sumenep, 02 Desember 1964
Agama : Islam
Unit Kerja : SDN Pragaan Laok IV
Alamat Unit Kerja : Dusun Aeng Soka Desa Pragaan Laok Kec. Pragaan, Kab. Sumenep.
Alamat Rumah : Dusun Pesisir RT 02/RW 01 Desa Prenduan Kec. Pragaan, Kab. Sumenep.

Riwayat Pekerjaan/Profesi dalam 10 Tahun Terakhir

1. Plt. Kepala SDN Karduluk VI 2008-2010
2. Kepala Sekolah SDN Larangan Perreng II 2010-2020
3. Kepala SDN Pragaan Laok IV 2020-Sekarang
4. Dosen Pengampu Matakuliah Bahasa Indonesia, IAD IBD dan ISD, serta Paedagogik IDIA Prenduan 2003-Sekarang
5. Dosen Pengampu Matakuliah Pengetahuan Bahasa Madura, Sastra Madura dan Membaca menulis Bahasa Madura UNIRA Pamekasan 2007-Sekarang
6. Dosen Pengampu Matakuliah Pengetahuan Bahasa Madura, Sastra Madura dan Membaca menulis Bahasa Madura STKIP PGRI Sumenep 2015-Sekarang
7. Editor Majalah Jokotole Surabaya 2018-2020

Penghargaan yang Diterima

1. Lomba Karya Tulis Ilmiah Guru/Siswa tahun 2002, Tingkat Dati II
2. Pemilihan Guru Berprestasi tahun 2005, Tingkat Kecamatan
3. Keikutsertaan dalam Kegiatan Peningkatan Imtaq, Kewarganegaraan, dan Budi Pekerti. Tingkat Nasional
4. Juara I Pemilihan Kepala Sekolah Berprestasi tahun 2015, Tingkat Dati II

Karya Ilmiah/ Buku yang Diterbitkan (dalam 10 Tahun Terakhir)

1. Sinkretisasi Dâlem Bhâbhâd (2014)
2. Abinan Pamengkang Jagat (2014)
3. Mètôs Mènangka Bhudhâjâ Sè Ètoronaghi (2014)
4. Buku Siswa Songsong Sènom I (2014)
5. Buku Siswa Songsong Sènom 2 (2014)
6. Buku Siswa Songsong Sènom 3 (2014)
7. Buku Siswa Sekkar Assreè 1 (2014)
8. Buku Siswa Sekkar Assreè 2 (2014)
9. Buku Siswa Sekkar Assreè 3 (2014)
10. Buku Siswa Sekkar Assreè 4 (2014)
11. Buku Siswa Sekkar Assreè 5 (2014)
12. Buku Siswa Sekkar Assreè 6 (2014)
13. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 1 (2015)
14. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 2 (2015)
15. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 3 (2015)
16. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 4 (2015)
17. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 5 (2015)
18. Pendamping Buku Teks Bahasa Madura 6 (2015)
19. Modul Sastra Madura (2016)
20. Sapolo Macem Sango (2019)
21. Kamrat (2019)
22. Angghidhân Sastra Madhurâ (2019)
23. Kontak Cèna È Madhrâ (2019)
24. Abinan Judhâ Ghâtè (2019)
25. Abinan Trèsna Ghâtè (2019)
26. Pangaonèngan Dhâsar Bhâb Puisi Madhurâ Modèrn (2019)

Biodata Penulis

Nama Lengkap : Dr. Moh. Hafid Effendy, S.Pd., M.Pd.
No. Telp Kantor : 081913529920, 085231577100
Alamat Rumah : Jln Jalmak 32 Desa Jalmak RT:001 RW:004
Pamekasan
Bidang Keahlian : Pendidikan Bahasa Indonesia

Riwayat Pekerjaan/Profesi dalam 10 Tahun Terakhir

1. Dosen tetap Fakultas Tarbiyah IAIN Madura (2011 s.d. Sekarang)
2. Tutor UT (2010 s.d. sekarang)
3. Dosen UNIRA (2006 s.d. 2012)
4. Guru SMAN 1 Pamekasan (2006 s.d. 2010)
5. Asesor BAN/SM Jenjang SMK (2015. S.d. 2019)
6. Ketua Prodi Tadris Bahasa Indonesia (2015 s.d. 2021)
7. Kepala Laboratorium Fakultas Tarbiyah (2022 s.d. 2026)
6. Ketua Yayasan Pakem Maddhu Pamekasan (2019 s.d. Sekarang)
7. Wakil Ketua Dewan Kesenian Pamekasan (2021 s.d. Sekarang)
8. Wakil Ketua MUI Bidang Seni dan Budaya Islam (2017 s.d. Sekarang)
9. Anggota Dewan Pendidikan (2017 s.d. 2026)
10. Tim Tasshihh Tarjamah Al-Qur'an Berbahasa Madura (2010 s.d. 2020)
11. Fasilitator Provinsi Guru MA Jawa Timur (2021-sekarang)
12. Pengurus HPBI jawa Timur (2019-sekarang)
13. Pengurus ADOBSI Jawa Timur (2020-sekarang)
14. Pembina PPBDI JATIM (2020-sekarang)
15. Pengurus IPTABI (2018-sekarang)
16. Saksi Ahli Bahasa Polres Pamekasan (2018 s.d. sekarang)
17. ASESOR SISTER (2022-sekarang)
18. Sekretaris Rumah Budaya (2022 s.d. sekarang)
19. Pembina Laskar Ronggosukowati (2022 s.d. 2026)

Riwayat Pendidikan Tinggi dan Tahun Belajar

1. S-1 : Bahasa dan Sastra Indonesia, Universitas Madura (2003)
2. S-2 : Bahasa Indonesia, Univeritas Islam Malang (2006)
3. S-3 : Pendidikan Bahasa Indonesia, Universitas Negeri Malang (2021)

Judul Buku dan Tahun Terbit (dalam 10 Tahun Terakhir)

1. Kamus Madura-Madura Indonesia (2010)
2. Sarè Taman Buku Pelajaran untuk SD Kelas 1 s.d. 6 (2012)
3. Kembhâng Bhâbur Buku Pelajaran untuk SMP Kelas 1 s.d. 3 (2012)
4. Buku Pernak-Pernik Bahasa Indonesia (2012)
5. Gramatika Bahasa Madura (2012)
6. Kasak-Kusuk Bahasa Indonesia (2013)
7. Gramatikal bahasa Madura (Tinjauan Deskriptif tentang tata bahasa Madura) (2015)
8. Malathè Sataman (Buku Pelajaran untuk SMA/MA/MAK) (2015)
9. Pamengkang Èlmo (Buku Ajar untuk SMA/MA) (2016)
10. Taman Tarbhuka (Buku Ajar untuk SMP/MTs) (2016)
11. Modul Guru Pembelajar Morfologi Bahasa Madura (2017)
12. Morfologi Bahasa Madura (2018)
13. Buku Pelajaran PBT Bahasa Madura (2019)
14. Sebagai Editor Buku Pengantar Analisis Wacana (2021)
15. Sebagai Penerjemah Buku Sastra “Orang Orang Palang” (2021)
16. Sebagai Editor Buku “Media Pembelajaran; Berbasis Teknologi Informasi dan Komunikasi (TIK) Teori dan Praktik” (2021)
17. Penampilan Etnik Madura dalam Realitas Sosial (2021)
18. Pandangan dan Perilaku Etnik Madura (2021)
19. Teori dan Metode; Kajian Budaya Etnik Madura (2022)
20. Buku Teks Bahasa Madura jenjang SD kelas 1 s.d. 6 “Songsong Sènom” (2022)
21. MODEL PEMBELAJARAN MENYIMAK KRITIS DENGAN MEDIA INTERAKTIF (2023)
22. BISNIS SYARIAH MASYARAKAT MADURA DIASPORA Tradisi Lokal dan Model Pengembangan Ekonomi (2024)
23. Syariah Masyarakat Madura di Indonesia dan Malaysia (2024)
24. Storyline Pamekasan dalam Sejarah Kepeloporan Ronggosukowati (2024)

Layout Isi

Nama Lengkap : Hadi Wibowo
No. Telp Kantor : 081230015243
Alamat Rumah : Jln Setro Baru Utara 9 No. 66, Surabaya
Bidang Keahlian : Desain Grafis

Riwayat Pekerjaan/Profesi dalam 10 Tahun Terakhir

1. Desain Grafis di Percetakan PT. Global Offset Sejahtera (2022-sekarang)
2. Desain Grafis di Percetakan CV. Champion (2012-2022)
3. Desain Grafis di Percetakan CV. Indah Makmur (2010-2012)

Riwayat Pendidikan Tinggi dan Tahun Belajar

1. D-3 Desain Grafis Cetak dan Packaging, STIKOM Surabaya (2007-2010)

Nama Lengkap : Nur Rochmat Romadhon
No. Telp Kantor : 089681349010
Alamat Rumah : Panjunan RT 04 RW 01 Sukodono, Sidoarjo
Bidang Keahlian : Desain Grafis

Riwayat Pekerjaan/Profesi dalam 10 Tahun Terakhir

1. Desain Grafis di Percetakan PT. Global Offset Sejahtera (2024-sekarang)

Riwayat Pendidikan Tinggi dan Tahun Belajar

1. S-1 Desain Komunikasi Visual, Universitas Maarif Hasyim Latif Sidoarjo (2020-2024)

Desain Cover

Nama Lengkap : Rahmat Mustofa Ridwan
No. Telp Kantor : 0812-1641-7870
Alamat Rumah : Kletek RT 16 RW 07 Kec. Taman Kab. Sidoarjo
Bidang Keahlian : Desain Grafis

Riwayat Pekerjaan/Profesi dalam 10 Tahun Terakhir

1. Desain Grafis di CAHAYA AGENCY SURABAYA (2023-sekarang)
2. Operator cetak di CV. Polymer Graphic Surabaya (2021-2022)
3. System Support di PT. Inova Medika Solusindo (2019-2020)

Riwayat Pendidikan Tinggi dan Tahun Belajar

1. S-1 Desain Komunikasi Visual, Universitas Maarif Hasyim Latif Sidoarjo (2019-2023)